

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
BUDDHIST INTEGRATION FOR ELDERLY'S QUALITY OF
LIFE DEVELOPMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN CHANTHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หวานผล)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

การบูรณาการหลักสูตรธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หวานผล)

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Buddhist Integration for Elderly's Quality of Life Development
of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province

Phrakhrupalad Sittichai Visuddho (Wanpol)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุชฎินิพนธ์ เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุชฎินิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รศ.พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

กรรมการ
(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ
(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ
(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ
(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมคุชฎินิพนธ์

รศ.ดร.สมาน งามสนิท

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ)

- ชื่อคุณิพนธ์** : การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล)
- ปริญญา** : ปรัชญาคุณิพนธ์บัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์**
- : รศ.ดร.สมาน งามสนิท, รศ. ดร.สมาน งามสนิท B.A. Government, M.A. Communication Arts, พบ.ด. (เอกการบริหารการพัฒนา)
- : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science), ปร.ด. (สื่อสารการเมือง)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๔

บทคัดย่อ

คุณิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒. เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๒ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน ๓๙๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๗ รูปหรือคนแบบตัวต่อตัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน ๙ รูปหรือคน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๑๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประกอบด้วย

ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมร้อยละ ๑๑ ๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมร้อยละ ๘๓ และ ๓) หลักสูตรศึกษา ๓ ประกอบด้วย สีสศึกษา (พฤติกรรม) จิตตศึกษา (จิตใจ) ปัญญาศึกษา (ปัญญา) ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมร้อยละ ๔๐

๓. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ มีปัจจัยพื้นฐาน ๒ อย่าง คือ การพัฒนา และสวัสดิการของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังบูรณาการหลักพุทธธรรมคือหลักสูตรศึกษา ๓ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม ดังนี้ ๑) สีสศึกษา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน ๒) จิตตศึกษา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจ ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ ๓) ปัญญาศึกษา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจและมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

Dissertation Title : Buddhist Integration for Elderly's Quality of Life Development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province

Researcher : Phrakrupalad Sittichai Visuttho (Wanpol)

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Sman Ngamsnit, B.A. (Political Science), M.A.(Communication Arts), Ph.D. (Development Administration)

: Assoc. Prof. Dr.Surapon Suyaprdm B.A., (Sociology) M.A., (Political Science), Ph.D. (Political Science), Ph.D (Political Communication)

Date of Graduation : September 11, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province 2. To study the causal relationship of elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province and 3. To propose the Buddhist integration for elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative method, data were collected from 390 samples who were elderly persons living at the sub-district municipality, sub-district local administrative organizations where the elderly schools were located with questionnaires that had reliability value at 0.952. Data were analyzed by frequencies, percentages, means, standard deviation, SD. And Structured Equation Model (SEM) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). The qualitative research, data were collected from 17 key informants with structured in-depth-interview script by face to face in-depth-interviewing and from 9 participants in focus group discussion. Data from both steps were analyzed by content descriptive interpretation to confirm the model after data analysis.

Findings of this research were as follows:

1. The elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province, by overall, was at high level, ($\bar{X} = 3.374$, S.D. = 0.614), considering each aspect of the research, it consisted of readiness preparation of elderly, elderly development, social protection for elders. management for elderly development, development and dissemination of knowledge to elderly persons were found at high level in every aspect

2. Causal relationship of elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province were found that 1) The elderly's quality of life development consisted of physical, mental social and environmental development affected the elderly's quality of life development at 11 percent. 2) Welfares for the elderly consisted of modern welfares management, elderly care from organizations, elderly's satisfaction and accommodation for elderly affected the elderly's quality of life development at 83 percent, 3) Tisikkha 3 principle consisted of Silasikkha, behavioral training, Samadhisikkha, mental training, Pannasikkha, wisdom training affected the elderly' quality of life development, by overall, at 40 percent

3. Buddhist integration model for the elderly's quality of life development of Local Administrative Organizations in Chanthaburi Province was found consisted of 5 dimensions that were 1) citizen preparation for being old age persons, 2) older persons development promotion, 3) social protection for older persons, 4) management for elderly's welfares development, 5) development and dissemination of knowledge to elderly with 2 factors, development and welfares for the elderly. Also, there was integration of Buddhist principles that was Tisikkha to develop the elderly's quality of life in line with principles and Dhamma principle that were Silasikkha by organizing Buddhist activities by inviting monks to give sermons and Dhamma discourse with ordained persons, Dhamma practice, precept observing at monasteries every Buddhist Sabbath day and chanting, alms offering and Dhamma practice in the group. On special occasions. 2) Cittasikkha, opening rooms for chanting and meditating while waiting for doctors to perform physical check-up, promoting arts of sewing and needle work, Thai cake preparation and Dhamma practice for elderly person every Buddhist Sabbath day, 3) Pannasikkha, organizing activities to promote physical and mental health for physical and mental changes with local wisdom. Local wise persons and resource persons were invited to share knowledge and experiences about self-care.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จเรียบร้อยตามความมุ่งหมายได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของพระมหาสมบูรณ วฑฒิกโร รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย, รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไปและผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และ รศ.ดร.สมาน งามสนิท อาจารย์ประธานที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำและให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วยความเมตตา รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์เกื้อกูลในการตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย ซึ่งผู้ทำการศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการควบคุมการสอบป้องกันดุชฎินิพนธ์ทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์ ประธานกรรมการ, รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการ, รศ.ดร.สมาน งามสนิท กรรมการ, ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง กรรมการ, รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง กรรมการและเลขานุการ ที่ได้ให้คำแนะนำและเสนอปรับปรุงงานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือชี้แนะถึงข้อบกพร่องทุกอย่าง ทั้งตอนเรียนจนถึงเมื่อทำดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ได้ลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณบุคลากรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒๐ รูปหรือคน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ๙ รูปหรือคน ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกและร่วมประชุม เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้

ท้ายนี้ผู้จัดทำดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ได้รับกำลังใจเป็นอย่างสูงจากบิดา มารดา รวมทั้งเพื่อนมิตรที่ได้คอยให้กำลังใจจนประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขออานิสงส์แห่งความเพียรพยายามในการศึกษาในระดับปรัชญาดุชฎินิพนธ์ หากเป็นกุศลข้าพเจ้าขอน้อมถวายเป็นพุทธานุชา แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อมถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อุทิศให้กับบูรพาจารย์ของมหาวิทยาลัย และบูชาพระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่สั่งสอนข้าพเจ้าในทุกระดับชั้น ผู้มีพระคุณและกัลยาณมิตรทั้งหลายทุกท่าน

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุโท

กันยายน ๒๕๖๔

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ม
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	๑๑
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๒๔
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ	๓๒
๒.๔ หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	๔๒
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๔
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๐

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๓
	๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ	๘๓
	๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๓
	๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๕
	๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๘
	๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๙
	๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๙๖
	๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๖
	๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๘
	๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๘
	๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๑
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
	๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	๑๐๒
	๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์	๑๐๔
	๔.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๐๔
	๔.๒.๒ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๑๘
	๔.๒.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑๓๕
	๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๑๖๓
	๔.๔ องค์ความรู้	๑๖๗
	๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๖๗
	๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย	๑๗๑
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๗๔
	๕.๒ อภิปรายผล	๑๗๙
	๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๘๖
	๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๘๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๘๖
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๘๗
บรรณานุกรม	๑๘๘
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เครื่องการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๙๘
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ค่า (Index of Item Objective Congruence : IOC)	๒๑๓
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)	๒๑๗
ภาคผนวก ง ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๒๑๙
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	๒๒๑
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๒๒๗
ภาคผนวก ช ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๒๓๐
ภาคผนวก ซ ประมวลภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๓๖
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๘

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	สาระสำคัญของความหมายของผู้สูงอายุ	๑๒
๒.๒	สาระสำคัญของความหมายของประเภทของผู้สูงอายุ	๑๓
๒.๓	สาระสำคัญของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	๑๗
๒.๔	สาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	๒๒
๒.๕	สาระสำคัญของความหมายเกี่ยวกับการพัฒนา	๒๖
๒.๖	สาระสำคัญของความหมายของคุณภาพชีวิต	๒๘
๒.๗	สาระสำคัญขององค์ประกอบของคุณภาพชีวิต	๓๐
๒.๘	สรุปความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	๓๔
๒.๙	สรุปแนวคิดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ	๓๖
๒.๑๐	สรุปแนวคิดการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขั้นพื้นฐาน	๔๐
๒.๑๑	สาระสำคัญของความหมายของไตรสิกขา	๔๔
๒.๑๒	สาระสำคัญของไตรสิกขา	๔๗
๒.๑๓	สาระสำคัญการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา	๕๒
๒.๑๔	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	๖๗
๒.๑๕	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๗๑
๒.๑๖	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ	๗๓
๒.๑๗	สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา	๗๗
๓.๑	การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน	๘๕
๓.๒	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๘๘
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๐๓
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม	๑๐๕
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกเป็นรายข้อ	๑๐๕
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ	๑๐๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ จำแนกเป็นรายข้อ	๑๐๘
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓	๑๑๑
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓ จำแนกเป็นรายข้อ	๑๑๑
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๑๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกเป็นรายข้อ	๑๑๕
๔.๑๐	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๑๘
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ ที่มีตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน	๑๒๑
๔.๑๒	ค่าสถิติความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๓
๔.๑๓	แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๔
๔.๑๔	ค่าสถิติความสอดคล้องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๑๒๕
๔.๑๕	แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๑๒๖
๔.๑๖	ค่าสถิติความสอดคล้องของสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๗
๔.๑๗	แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๘
๔.๑๘	ค่าสถิติความสอดคล้องของหลักไตรสิกขา ๓	๑๒๙
๔.๑๙	แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันหลักไตรสิกขา ๓	๑๓๐
๔.๒๐	ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย	๑๓๒
๔.๒๑	ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี หลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน	๑๓๓
๔.๒๒	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปรแฝงภายนอกต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๓๕
๔.๒๓	อิทธิพลรวมของตัวแปรส่งผ่าน (หลักไตรสิกขา ๓) ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๓๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๔	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม)	๑๓๘
๔.๒๕	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านจิตสิกขา (จิตใจ)	๑๔๑
๔.๒๖	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านปัญญาสิกขา (ปัญญา)	๑๔๔
๔.๒๗	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านการเตรียมความพร้อมของ ประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	๑๔๘
๔.๒๘	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	๑๕๒
๔.๒๙	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุ	๑๕๕
๔.๓๐	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา งานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ	๑๕๙
๔.๓๑	สรุปประเด็นสำคัญการสัมมนาเชิงลึกด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	๑๖๒
๔.๓๒	ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม	๑๖๓
๔.๓๓	ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม	๑๖๔
๔.๓๔	ผลการประเมินความเหมาะสมของสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวม	๑๖๕
๔.๓๕	ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักไตรสิกขาโดยภาพรวม	๑๖๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี	๒๓
๒.๒	องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๓๑
๒.๓	องค์ประกอบของสวัสดิการผู้สูงอายุ	๔๐
๒.๔	องค์ประกอบหลักไตรสิกขา	๕๔
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๑
๓.๑	แสดงจำนวนเส้นพารามิเตอร์ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๘๔
๓.๒	โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)	๙๓
๓.๓	รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ	๙๖
๔.๑	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๒
๔.๒	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๑๒๕
๔.๓	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๑๒๗
๔.๔	แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันหลักไตรสิกขา ๓	๑๒๙
๔.๕	แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย	๑๓๑
๔.๖	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม)	๑๓๘
๔.๗	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านจิตสิกขา (จิตใจ)	๑๔๑
๔.๘	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านปัญญาสิกขา (ปัญญา)	๑๔๔
๔.๙	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	๑๔๘
๔.๑๐	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	๑๕๒
๔.๑๑	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	๑๕๖
๔.๑๒	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ	๑๕๙
๔.๑๓	สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	๑๖๒
๔.๑๔	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๖๘
๔.๑๕	องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการวิจัย	๑๗๑

คำอธิบายชื่อย่อในพระไตรปิฎก

อักษรย่อในคฺุชฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี/พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนคัมภีร์ อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/หน้า/ข้อ หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขณชวคคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, ทีฆนิกาย สีลขณชวคค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี) /หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคฺลวิลาสนี สีลขณชวคคอฎฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ม. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาชคคปาลี	ภาษาบาลี
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนินบาต	ภาษาไทย
อง.เอกาทสก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกาทสกนินบาต	ภาษาไทย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑ ความเป็นมา

ปัจจุบันโครงสร้างของประชากรโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ^๑ องค์การ สหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดนิยามของสังคมผู้สูงอายุไว้ว่า ประเทศใดมีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั่วประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งประเทศ^๒ ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ (Ageing Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นมา โดย ๑ ใน ๑๐ ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป และคาดว่าประเทศไทยจะเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Complete Aged Society) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ คือประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึง ๑ ใน ๕ และเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super Aged Society) ภายในอีก ๒๐ ปีต่อจากนี้ไปคือใน พ.ศ. ๒๕๗๘ โดยประมาณการว่าจะมี ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๓๐ ของจำนวนประชากรทั้งหมด^๓

ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะในครอบครัว ชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ และมีการพยากรณ์ในอนาคตยังแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอีกไม่เกิน ๑๐ ปีข้างหน้าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด การนิยามผู้สูงอายุที่อายุ ๖๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปสำหรับประเทศไทยใช้มาเป็นเวลานาน และเป็นอายุที่เริ่มต้นได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์ต่าง ๆ จากทางราชการด้วย ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว คือมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ ๑๐ ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติและจากการฉายภาพประชากรของประเทศไทยระหว่างปี ๒๕๕๓-๒๕๘๓ พบว่า จำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่อง

^๑ จิราวัฒน์ จากพันธ์, ไทยหนีไม่พ้นวิกฤตสังคมผู้สูงอายุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.healthcomers.com> [20 เมษายน ๒๕๖๓].

^๒ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๗, (กรุงเทพมหานคร : เจ เอส การพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๓.

^๓ กรมกิจการผู้สูงอายุ, สังคมสูงวัย...ความท้าทายประเทศไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dop.go.th/th/know/3/276>[๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๓].

เช่นเดียวกัน^๔ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วยและโรคร้ายไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลาน ซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล^๕ การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกกระทำรุนแรงทางจิตใจจากบุตรหลาน หรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตรเท่านั้น กล่าวคือมีสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแล หรือคอยดูแลบุตรหลานให้ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้สูงวัยไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องจากกลุ่มผู้สูงวัยในสังคมไทย^๖

จากการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๘๓ กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นสะท้อนถึงภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นขณะที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีรายได้ไม่เพียงพอ ในการยังชีพ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๑๐.๓ ล้านคน (ร้อยละ ๑๖.๒) ในปี ๒๕๕๘ เป็น ๒๐.๕ ล้านคน (ร้อยละ ๓๒.๑) ในปี พ.ศ. ๒๕๘๓ ประชากรผู้สูงอายุ (๖๐ ปีขึ้นไป) ในปี ๒๕๖๓ มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ๑๒ ล้านคน (ร้อยละ ๑๘) เพิ่มขึ้นเป็น ๒๐.๔๒ ล้านคน (ร้อยละ ๓๑.๒๘) ในปี ๒๕๘๓ โดยในปี ๒๕๖๒ เป็นปีแรกที่จำนวนประชากรวัยเด็กเท่ากับประชากรผู้สูงอายุที่ ๑๑.๓ ล้านคน หลังจากนั้นจำนวนประชากรวัยเด็กลดลงน้อยกว่าผู้สูงอายุมาโดยตลอด การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายจะส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายในการ ดูแลที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น แต่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีการออมน้อย และแหล่งรายได้หลักร้อยละ ๗๘.๕ ของรายได้ทั้งหมดมาจากการเกื้อหนุนของบุตร^๗

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันการร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสะท้อนให้สังคมรู้ว่า ผู้สูงอายุเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและทรงคุณค่า ควรแก่การดูแลรักษาเพราะ “เขาคือที่พึ่งทางใจ” ของบุตรหลานเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในวงศาคณาญาติ และยังได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความคิดความอ่านสุขุมรอบ

^๔ รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ, (นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า ๒๗.

^๕ Kelly, Older and Wiser, U.S., News & World Report, 147(2): 2010, p.4.

^๖ ศากุล ช่างไม้ สังคมไทยกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๕๐), หน้า ๕๙.

^๗ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทีคิวพีจำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๓๑.

ครอบครัว และเคยทำประโยชน์กับสังคมมาแล้ว เพื่อเติมเต็มความผาสุกให้กับชีวิตในหัวงสุดท้ายที่คงเหลืออยู่^๘

คุณภาพชีวิตนั้นมาจากคำสองคำประกอบด้วย คุณภาพและชีวิต หมายรวมถึงลักษณะที่ดีหรือความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลได้มีผู้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้หลายลักษณะ ที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันเช่น ความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) ความสุข (Happiness) และผาสุก (Well-being) และในอีกลักษณะหนึ่ง คุณภาพชีวิตคือการรับรู้สถานการณ์ในด้านต่าง ๆ ของชีวิต เป็นการรับรู้ของบุคคลที่ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้วยการมีสุขภาพดี มีรายได้พอเพียง ไม่มีภาวะกดดันด้านจิตใจและการได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวและเพื่อนในอดีตรากฐานการดำรงชีพของผู้สูงอายุ ผูกพันกับวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นที่อาศัยของตน ดังนั้นถิ่นที่อยู่จึงเป็นที่รวมกิจกรรมของผู้สูงอายุ การใช้โอกาสในการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลานด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ไม่รู้สึกรำว่าเหงา มีชีวิตชีวา ปรับตัวให้มีความสุขได้สิ่งที่ผู้สูงอายุได้แสดงออกนั้น ย่อมเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย ทั้งตนเองและส่วนรวม ความดีที่ทรงคุณค่านี้ ภาครัฐได้ชดเชยโดยบรรจุสิทธิประโยชน์ที่ควรได้ของผู้สูงอายุ ใช้นโยบายสาธารณะที่เน้นสุขภาพเป็นหลัก เป้าหมายหลัก คือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการเตรียมความพร้อมด้านการคุ้มครองทางสังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาบุคลากรผู้สูงอายุ การพัฒนาองค์กร ด้านการติดตาม^๙ การปรับตัวของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะช่วยให้ชีวิตมีความสุขปัจจัยสนับสนุนที่ได้รับจากสวัสดิการจากรัฐเป็นเพียงบริการส่วนหนึ่ง แต่สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการอย่างแท้จริงคือการได้อยู่ร่วมกับครอบครัวที่อบอุ่น ทำกิจกรรมร่วมกับบุตรหลาน ใช้ชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดีโดยข้อเท็จจริงแล้วผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่กับครอบครัวซึ่งเป็นแหล่งสนับสนุนพื้นฐานที่สำคัญ การดูแลผู้สูงอายุแสดงถึงความเคารพ ความรักความกตัญญูต่เวทีครอบครัวจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งและแรงสนับสนุนจากเพื่อนบ้านในวัยเดียวกันเกิดความสัมพันธ์เชิงบวก กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุเช่นกัน คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุย่อมมาจากสมาชิกในครอบครัว ซึ่งให้ความรัก ความห่วงใยอย่างสม่ำเสมอ^{๑๐}

๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและเป็นหน่วยงานต้นๆ ที่ประชาชนนึกถึงว่าเป็นที่พึ่งเมื่อตนประสบปัญหา ตั้งแต่เกิดจนตาย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น ๘๒ แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน ๑ แห่ง เทศบาลตำบล จำนวน ๓๖ แห่งและองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๔๕ แห่ง ในงานวิจัยในครั้งนี้ขอยกเอาเพียงเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีโรงเรียน

^๘ สมโภชน์ อเนกสุขและกชกรสังขชาติ, “รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงวัยอายุเกิน ๑๐๐ ปี จังหวัดชลบุรี”, วารสารศึกษาศาสตร์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๕๗) : ๙๕-๑๐๗.

^๙ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๔๕, แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๖๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

^{๑๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖), หน้า ๙๔๑.

ผู้สูงอายุในอยู่ในพื้นที่ จำนวน ๑๕ แห่งซึ่งประกอบไปด้วย ๗ เทศบาลตำบล และ ๘ องค์การบริหารส่วนตำบล^{๑๑}

สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มบุคคลผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้หมดหวัง บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่นก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม เป็นผู้ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลานและบางคนอาจจะถูกทอดทิ้ง ให้อยู่ตามลำพัง และจากการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพอีกทั้งการเกษียณอายุราชการจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง เกิดการพึ่งพิงทั้งด้านกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนกิจกรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้สูงอายุได้ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจะส่งผลกระทบต่อถึงกันและกัน มีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ดังนั้น แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุก็คือ การช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเองซึ่งหมายถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง^{๑๒}

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องนำเอาหลักพุทธธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในด้านการพัฒนาคุณพระพุทธรเจ้าพระองค์ได้ทรงวางหลักการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำเอาไว้ โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาจิตเป็นสำคัญเพราะเมื่อพัฒนาจิตแล้วก็ได้ชื่อว่าบุคคลนั้นได้รับการพัฒนาทุกอย่าง เป็นคนมีจิตใจสูง เมื่อได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องแล้วจะนำความสุขมาให้แก่ตนเองผู้อื่นและสังคม^{๑๓} การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อที่จะให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญยิ่งขึ้นไป วัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่ง

^{๑๑} กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://chanthaburilocal.go.th/public/>[๒ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://chanthaburilocal.go.th/public/>[๒ ตุลาคม ๒๕๖๓].

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๓๔, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑๐.

ไปที่หมวดหลักไตรสิกขา เป็นขั้นการพัฒนาคนอย่างสมบูรณ์แบบและในขั้นนี้ต้องมี การศึกษาเรื่อง ศักยภาพของมนุษย์ หลักสำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ในขั้นนี้คือ ๑) สีสสิกขา เป็นการฝึกพฤติกรรม โดยมีวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก ๒) จิตตสิกขา เป็นการฝึกด้านจิต ฝึกด้านคุณธรรม ความมีจิตเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๓) ปัญญาสิกขา เป็นการฝึกในด้านการรู้การพิจารณา การไตร่ตรองหาเหตุผลของการดำเนินชีวิต^{๑๔}

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อจะได้ข้อมูลที่น่าไปส่งเสริมในการ บูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี มีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว สังคม ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า ตลอดจนผล ที่ได้รับสามารถนำมาปรับใช้กับประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดจันทบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

^{๑๔} วจ.เอกาทศก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๑๙.

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหลักไตรสิกขา ตามรายละเอียดดังนี้

๑.๔.๑.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากผลงานวิจัยในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่าตัวแปรเชิงปริมาณ (Quantitative Variable) ประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน ดังนี้

๑) ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Latent Variable) กล่าวคือ ตัวแปรเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรผลเพื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย ๒ ตัวแปรได้แก่

๑.๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Quantitative Variable) ๔ ตัวแปร คือ ๑. ด้านร่างกาย ๒. ด้านจิตใจ ๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ๔. ด้านสิ่งแวดล้อม

๑.๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Quantitative Variable) ๔ ตัวแปร คือ ๑.การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากหน่วยงาน ๓. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

๒) ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Latent Variable) ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๕ ตัวแปร ๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

๓) ตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ หลักไตรสิกขาประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ (Observation Variable) ๓ ตัวแปร คือ ๑. สีสสิกขา (พฤติกรรม) ๒. จิตตสิกขา (จิตใจ) ๓. ปัญญาสิกขา (ปัญญา)

๑.๔.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวแปรเชิงคุณภาพ (Qualitative Variable) ประกอบด้วย การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามหลักไตรสิกขา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี มีจำนวน ๑๕ แห่ง จำนวนทั้งสิ้น ๙๐๓^{๑๕} คน

^{๑๕} สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, ชุดข้อมูลกลาง : การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://chanthaburi.nso.go.th> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๓].

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๓ คน
กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์	จำนวน ๓ คน
กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน ๔ คน
กลุ่มประชาชนชมรมผู้สูงอายุ	จำนวน ๔ คน
กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	จำนวน ๓ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลและโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย ๑) เทศบาลตำบล จำนวน ๗ แห่ง ๒) องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๘ แห่ง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ รวมเป็นเวลา ๑๙ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามหลักไตรสิกขาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานที่ ๒ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและหลักไตรสิกขา มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความพอใจในชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพกายและใจที่ดี ประกอบด้วย

ด้านร่างกาย หมายถึง มีนโยบายตรวจสอบสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำพละกำลังและเรี่ยวแรงที่มีอยู่สามารถช่วยให้ลุกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ สามารถทำงานได้เป็นปกติ โดยไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ และมีการแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

ด้านจิตใจ หมายถึง มีนโยบายสร้างสุขภาวะทางจิตใจผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำมีบุคลากรที่มีความชำนาญในการลงพื้นที่สร้างสุขภาวะทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุนำผลประเมินสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุไปวินิจฉัยอย่างละเอียดนำผลการตรวจด้านสุขภาวะทางจิตใจมีแจ้งให้ผู้สูงอายุได้รับทราบอย่างชัดเจนและมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง ได้เข้ามาให้การช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ บุคคลภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปี

ต่าง ๆ ภายในชุมชนรู้สึกดี ข่าวสารต่าง ๆ ทั้งทางสื่อพิมพ์วิทยุโทรทัศน์และเสียงตามสายในชุมชนสามารถรับรู้และรับทราบข่าวสารเหล่านั้นได้ดีและเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น

ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สภาพบ้านมีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ สะดวกมีความเป็นส่วนตัวดีสามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปาถนน ในชุมชนที่อาศัยอยู่ได้ดีบ้านมีความมั่นคงและชุมชนมีความปลอดภัย การจัดให้มีอุปกรณ์และสถานที่สำหรับฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมสันทนาการในเวลาว่างดีเพียงใด

๑.๖.๒. สถิติการผู้สูงอายุ หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขปัญหาการพัฒนและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัยที่อยู่อาศัยการทำงานและการมีรายได้ นันทนาการกระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับประกอบด้วย

การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย หมายถึง มีการจัดบริการที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้รวดเร็วประหยัดและทันต่อเหตุการณ์ มีการจัดบริการ สาธารณูปโภค มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการที่ทันสมัยเทศบาลมีการดูแลผู้สูงอายุให้มีการจัดตรวจสุขภาพประจำปีและรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่ต้องรับการดูแลพิเศษมีความสะดวกในการขอรับบริการ ด้านการเงินและความสะดวกในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร มีการให้บริการสุขภาพเคลื่อนที่ออกไปให้บริการถึงชุมชน มีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนด้านสวัสดิการและการอบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ทันสมัย

ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากหน่วยงาน หมายถึง มีการได้รับการดูแลอย่างมีระบบมีขั้นตอน ที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ ได้รับการบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรของเทศบาล เจ้าหน้าที่บริการผู้สูงอายุที่มาติดต่อด้วยวาจาไพเราะ การเดินทางมีความสะดวกในการติดต่อกับเทศบาล ได้รับการอธิบายสิทธิในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจากเทศบาล ได้รับการดูแลที่อยู่อาศัยเป็นอย่างดีจากเทศบาล ได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคจากเทศบาลและมีการดูแลจากอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุของเทศบาล

ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ หมายถึง มีการให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง มีความรับผิดชอบในการให้บริการ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ มีการจัดกิจกรรมออกเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ มีการประชาสัมพันธ์สิทธิรับบริการล่วงหน้าเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมีความรู้ความสามารถ มีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการและมีกล่อง/ตู้รับฟังข้อเสนอแนะต่อการให้บริการ

สถานที่รองรับผู้สูงอายุ หมายถึง มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ มีสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ มีการจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ จัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ จัดพื้นที่สีเขียว หรือสวนสาธารณะเพื่อรองรับ ผู้สูงอายุมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้สูงอายุ มีการบริการด้านการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนและมีสถานที่จัดกลุ่มทำกิจกรรมที่สอดคล้องตามความถนัดของผู้สูงอายุ

๑.๖.๓ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้หลักไตรสิกขา ที่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้มีความสมดุล เป็นหลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจหรือพัฒนาตนเอง ๓ ชั้น ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา

ศีลสิกขา (พฤติกรรม) หมายถึง การสร้างสวสนสุขภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน มีสนามออกกำลังกาย ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมกันปลูกต้นไม้ในชุมชนการออกกำลังกายและกิจกรรมสุขภาพแบบองค์รวม มีการจัดกิจกรรมสร้างสายใยสัมพันธ์ร่วมกันทุกกลุ่มอายุในชุมชน โดยหาเงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชนจัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะ การฟังและสนทนาธรรมจากนักบวชและมีการจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและมาปฏิบัติธรรมร่วมกันจิตอาสาที่วัดและการถือศีลปฏิบัติธรรม ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน

จิตตสิกขา (จิตใจ) หมายถึง การมีการเปิดห้องสวดมนต์ หรือห้องทำสมาธิในโรงพยาบาล ระหว่างรอแพทย์ตรวจส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยการร้อยพวงมาลัย การซ่อมแซมเสื้อผ้า เป็นต้นมีการให้ผู้สูงอายุมีความสุข เบิกบาน การให้ผู้สูงอายุจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำสมาธิทุกวันและได้มีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ

ปัญญาสิกขา (ปัญญา) หมายถึง มีการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพ โดยผู้อยู่ในวัยก่อนสูงอายุหรือผู้สูงอายุที่มีความพร้อม เพื่อการแสดงคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ

มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรมาจัด กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกาย และจิตใจ มีการจัดกิจกรรมศูนย์สามวัยใจเกินร้อย ให้ผู้สูงอายุ ฟังตนเองจนเป็นที่ฟังของคนอื่นได้มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

๑.๖.๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี หมายถึง การน้อมนำหลักธรรมเข้าบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย

ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ หมายถึง การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษาที่มีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุและมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุมีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชนและมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรมส่งเสริมและสร้างวินัยการออมในครัวเรือน

ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุมีการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการมีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้สูงอายุ

ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคมหรือชุมชน มีการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ ประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้บริการที่พอกาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน

ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ หมายถึง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ประสานงานเรื่องฉ้อโกง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้บริการและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธินั้น ให้คำแนะนำ ปรีกษาเกี่ยวกับสุขภาพกาย จิต จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น จัดให้มีหน่วยบริการผู้สูงอายุในชุมชน

ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ หมายถึง มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ มีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ อยู่เป็นประจำ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมกับหน่วยงานที่มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีการส่งบุคลากรไปอบรมศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาองค์อยู่ตลอดเวลา

ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ หมายถึง มีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึง มีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่องตลอดเวลาและมีมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑.๗.๓ ได้รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑.๗.๔ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเป็นแบบอย่างกับหน่วยงานอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการทำวิจัย เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัยดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบด้วย

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ
- ๒.๔ หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนไว้ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่า “ผู้สูงอายุ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Elderly Person) เป็นสภาวะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ มีเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมด้วย เป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล สำหรับประเทศไทยได้กำหนดว่าผู้สูงอายุ คือ บุคคลซึ่งมีอายุเกิน ๖๐ ปีขึ้นไป และมีสัญชาติไทย^๑ ซึ่งตรงกับความหมายขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้จัดประชุมโลกว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป เป็นเกณฑ์มาตรฐานโลกในการที่จะกำหนดผู้ที่จะถูกเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ^๒ ซึ่งถ้านับตามสภาพเศรษฐกิจก็จะเป็นผู้ที่เกษียณอายุการทำงานแล้ว โดยมี

^๑ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, รายงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖, (มปท., ๒๕๕๗), หน้า ๒.

^๒ สุทธิพงศ์ บุญผดุง, การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑), รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔), หน้า ๗-๘.

สภาพร่างกายมีการเสื่อมถอยตามธรรมชาติที่มนุษย์มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ทางด้านร่างกาย จิตใจ เป็นผู้ที่ไม่สามารถทำงานหรือกิจกรรมที่เคยทำในอดีตได้ อันเนื่องมาจากการเสื่อมโทรมของร่างกายที่เป็นผลทำให้เกิดโรคร้ายและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม^๓

สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีสถานะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปมีสภาพร่างกายมีการเสื่อมถอยตามธรรมชาติที่มนุษย์มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ทางด้านร่างกาย จิตใจ เป็นผู้ที่ไม่สามารถทำงานหรือกิจกรรมที่เคยทำในอดีตได้ อันเนื่องมาจากการเสื่อมโทรมของร่างกายที่เป็นผลทำให้เกิดโรคร้ายและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

ตารางที่ ๒.๑ สารสำคัญของความหมายของผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ผู้ที่มีสถานะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ มีเจ็บป่วยหรือความพิการเกิดร่วมด้วย เป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ
สุทธิพงศ์ บุญผดุง	บุคคลทั้งเพศชายและเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป เป็นเกณฑ์มาตรฐานโลกในการที่จะกำหนดผู้ที่จะถูกเรียกว่าเป็นผู้สูงอายุ
นันทิยา ใจเย็น	มีสภาพร่างกายมีการเสื่อมถอยตามธรรมชาติที่มนุษย์มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ทางด้านร่างกาย จิตใจ เป็นผู้ที่ไม่สามารถทำงานหรือกิจกรรมที่เคยทำในอดีตได้ อันเนื่องมาจากการเสื่อมโทรมของร่างกายที่เป็นผลทำให้เกิดโรคร้ายและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

๒.๑.๒ ประเภทของผู้สูงอายุ

ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุไว้ ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ ๖๐-๖๙ ปี เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังช่วยเหลือตนเองได้
๒. ผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ ๗๐-๗๙ ปี เป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการเจ็บป่วย ร่างกายเริ่มอ่อนแอ มีโรคประจำตัวเรื้อรัง

^๓ นันทิยา ใจเย็น, แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พิการในพื้นที่ของเทศบาลตำบล ท่าไม้ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี, รายงานการวิจัย, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๗), หน้า ๙.

๓. ผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยบ่อยขึ้น อวัยวะเสื่อมสภาพ และอาจมีภาวะทุพพลภาพ^๔ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามการประเมินสุขภาพของผู้สูงอายุ ออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ตัดสังคม เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ชุมชนได้ สามารถเดินขึ้นบันไดเองได้โดยไม่ต้องช่วยเหลือ เดินออกนอกบ้านได้ เดินตามลำพังบนทางเรียบได้ รับประทานอาหารด้วยตนเองได้ดี ใช้สุขาด้วยตนเองได้อย่างเรียบร้อย

กลุ่มที่ ๒ ติดบ้าน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง ไม่สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ ต้องการความช่วยเหลือขณะรับประทานอาหาร ต้องการความช่วยเหลือในการพาไปห้องน้ำ

กลุ่มที่ ๓ ติดเตียง ผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พิกการ/ทุพพลภาพ ไม่สามารถย้ายตนเองขณะนั่งได้ ไม่สามารถขยับได้ในท่านอน การรับประทานอาหารกลืนลำบาก แม้ว่าผู้ดูแลจะป้อนอาหารให้ ต้องขยับถ่ายในท่านอนหรืออยู่บนเตียง สวมใส่ผ้าอ้อมตลอดเวลา ต้องเปลี่ยนผ้าอ้อมเป็นประจำ^๕

สรุปได้ว่า ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุไว้ ๓ กลุ่ม ดังนี้ ๑. ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ ๖๐-๖๙ ปี เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังช่วยเหลือตนเองได้ ๒. ผู้สูงอายุตอนกลาง อายุ ๗๐-๗๙ ปี เป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการเจ็บป่วย ร่างกายเริ่มอ่อนแอ มีโรคประจำตัวเรื้อรัง ๓. ผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ ๘๐ ปีขึ้นไป เป็นผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยบ่อยขึ้น อวัยวะเสื่อมสภาพ และอาจมีภาวะทุพพลภาพ

ตารางที่ ๒.๒ สารสำคัญของความหมายของประเภทของผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
ยุวดี รอดจากภัยและคณะ	๑. ผู้สูงอายุตอนต้น เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีกำลังช่วยเหลือตนเองได้ ๒. ผู้สูงอายุตอนกลาง เป็นผู้สูงอายุที่เริ่มมีอาการเจ็บป่วย ๓. ผู้สูงอายุตอนปลาย เป็นผู้สูงอายุที่อวัยวะเสื่อมสภาพและอาจมีภาวะทุพพลภาพ
กลุ่มพัฒนา อสม	กลุ่มที่ ๑ ตัดสังคม เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ กลุ่มที่ ๒ ติดบ้าน เป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง กลุ่มที่ ๓ ติดเตียง ผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พิกการ/ทุพพลภาพ

^๔ ยุวดี รอดจากภัย, กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจและไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์, “รูปแบบการพัฒนาชุมชนและครอบครัวต้นแบบเพื่อการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๗.

^๕ กลุ่มพัฒนา อสม., ความหมายของกลุ่มสุขภาพผู้สูงอายุ ๓ กลุ่ม ในแบบรายงานผลการปฏิบัติงานของ อสม., [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.esanphc.net/vhv/600/bath_MeanOf3GroupsAged.htm, [๓ มกราคม ๒๕๖๓].

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นักวิชาการด้านผู้สูงอายุได้พิจารณากระบวนการสูงวัย ของบุคคลว่าเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ปรากฏการณ์ของความสูงวัยหรือกระบวนการที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งได้ ทฤษฎีที่อธิบายถึงการสูงอายุนั้นแบ่งได้เป็น ๓ ทฤษฎีหลัก ดังนี้คือ

๑. ทฤษฎีทางชีววิทยา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค พบว่า ในทุกระดับของชีววิทยาตั้งแต่เซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะ ระบบอวัยวะจะต้องมีการเสื่อมและมีการตายเกิดขึ้น^๖

๒. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเจริญทางด้านจิตวิทยา เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำและการรับรู้ แรงจูงใจ รวมทั้งสังคมที่อยู่อาศัยและประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล จะผลักดันให้มีบุคลิกแตกต่างกันไป และมนุษย์จะมีช่วงการเปลี่ยนแปลงคือช่วงต่อของชีวิต ซึ่งล้วนแต่เป็นภาวะวิกฤต การที่บุคคลสามารถผ่านช่วงวิกฤตในชีวิตแต่ละระยะได้ดีเพียงใด ก็จะส่งผลถึงการพัฒนาบุคลิกภาพในอนาคตคือการเป็นผู้สูงอายุด้วย^๗

๓. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวโน้มบทบาทของบุคคล สัมพันธภาพ และการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต หรือเป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งพยายามที่จะช่วยให้มีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะทำให้สถานะของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีทางสังคมแบ่งออกได้เป็น ๓ ทฤษฎี คือ

๓.๑ ทฤษฎีไร้ภาวะผูกพัน ทฤษฎีนี้อธิบายว่าการละบทบาททางสังคม ซึ่งจะเป็นผลดีต่อทั้งสองฝ่าย คือ ได้ให้คนในวัยหนุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำหน้าที่ สำหรับผู้สูงอายุเอง ก็จะได้เตรียมตัวรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่องและหลีกเลี่ยงไม่ได้ และความแตกต่างในบุคลิกภาพไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ

๓.๒ ทฤษฎีกิจกรรม ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการมีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างบุคคล การมีปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมกิจกรรมในสังคม และความพึงพอใจในชีวิต เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้น สถานะทางสังคมจะลดลง บทบาทเก่าจะถูกถอดถอนตัวออกไป ดังนั้นผู้สูงอายุควรมีกิจกรรมต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมา ควรพอใจในการร่วมกิจกรรม สนใจและร่วมเป็นสมาชิกในกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรม

^๖ กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ปี ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : รังสีการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^๗ สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มุลนิธิ), รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : ทิวพี, ๒๕๕๒), หน้า ๖๘.

เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุทำให้มีสุขภาพดีทั้งใจและกาย กิจกรรมจึงมีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

๓.๓ ทฤษฎีความต่อเนื่อง ทฤษฎีนี้ได้มาจากการนำทฤษฎีไร่ภาระผูกพันและทฤษฎีกิจกรรม มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปใหม่เป็นทฤษฎีความต่อเนื่องที่สามารถอธิบายชีวิตที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้ คือการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบั้นปลายชีวิตได้นั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและรูปแบบการดำเนินชีวิตเดิมของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทในสังคมจะมีความสุขเมื่อได้ร่วมกิจกรรมเหมือนในวัยหนุ่มสาว และผู้สูงอายุที่ไม่ชอบการเข้าร่วมสังคมมาก่อนก็จะมีความสุขในการแยกตัวเองในวัยสูงอายุ^๔

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงได้ว่า ความสูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับเวลาของการมีชีวิตและสัมพันธ์โดยตรงกับความเจริญและความเสื่อมถอยของร่างกายมนุษย์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกองค์ประกอบของมนุษย์ มีรายละเอียดดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Physiological Changes) เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติจากวัยมิใช่จากการเป็นโรค การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางด้านพันธุกรรม โภชนาการ การพักผ่อน การออกกำลังกาย และสิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงสุดท้ายของชีวิต ที่มีลักษณะการพัฒนารูปแบบไปในทางตรงกันข้ามกับวัยเด็ก ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปในทางเสื่อมมากกว่าในด้านการเสริมสร้าง การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระบบผิวหนัง ระบบประสาท ระบบกระดูกและ กล้ามเนื้อ ระบบการไหลเวียนของโลหิต ระบบการหายใจและระบบทางเดินอาหาร

๒. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Changes) มักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคม เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ปัญหาการออกจากงาน ต้องสูญเสียอำนาจบทบาทหน้าที่ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเครียด ถ้าไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เมื่อมีวัยสูงขึ้น พฤติกรรมของผู้สูงอายุจะเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้หลงลืม สับสนได้ง่าย ในวัยนี้จะต้องพบกับการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ในช่วงชีวิตคือ การขาดคู่ชีวิต ซึ่งเป็นผลทำให้ภาวะจิตใจของผู้สูงอายุได้รับการกระทบกระเทือน การอยู่โดยขาดคู่คิดจะทำให้จิตใจหดหู่ และเพื่อนฝูงวัยเดียวกันก็มักจะล้มหายตายจากไป ที่เหลือก็ขาดการติดต่อเนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย จึงต้องอยู่แบบเหงา ๆ ซึ่งภาวะแบบนี้ผู้สูงอายุจะท้อแท้ มักมีอาการฉุนเฉียว โกรธง่าย สิ้นหวัง และอาจจะเป็นเหตุให้การทำงานของระบบต่าง ๆ อ่อนล้าลงอีกได้

^๔ ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ, (นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Changes) จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยและอารมณ์ออกมาคล้ายคลึงกัน ได้แก่ สนใจตนเองมากเป็นพิเศษ แสวงงอน ใจน้อย ทิฐิ มีความรู้สึกไวต่อคำพูดและเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่แสดงออกโดยการไม่พูดเงี่ยเบรย สนใจกับบุคคลในทางที่จะต้องเอาใจตน รำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตและชอบเปรียบเทียบเสมอ มีความวิตกกังวล ทุกข์ร้อน ห่วงใยบุตรหลานและครอบครัวมาก กลัวถูกทอดทิ้งและว่าเหว^๙

สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลง มี ๓ ประการ คือ

๑) การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายซึ่งจะมีลักษณะไปในทางเสื่อมมากกว่าการเสริมสร้าง
๒) การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และการปรับตัวมักจะมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสังคม

๓) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม จะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง^{๑๐}

ความต้องการผู้สูงอายุควรเป็นสิ่งที่ควรได้รับการประคับประคองและให้ความช่วยเหลือเนื่องจากสภาพของสังคมไทย การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพสังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดผลกระทบกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งในเรื่องตัวผู้สูงอายุ คนครอบครัวและผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ ถึงอย่างไรผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลตามสมควร การจะดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องรู้ความต้องการของผู้สูงอายุเสียก่อนความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง ตามสภาพพื้นฐานชีวิตของผู้สูงอายุ โดยทั่วไปความต้องการของผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานได้แก่ ความต้องการอาหาร การขับถ่าย การพักผ่อนนอนหลับ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมตามฤดูกาล และต้องการการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

๒. ความต้องการทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจและการให้อภัย

๓. ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น

๔. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมและทำบุญ รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย^{๑๑}

ความต้องการของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

๑. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุต้องการมีรายได้ประจำ

^๙ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๕๕), (อัตสำเนา).

^{๑๐} แสง บุญเฉลิมวิภาสและไพศาล ลิ้มสถิต, ก่อนวันพลัดใบ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖-๒๗.

^{๑๑} บังอร ธรรมศิริ, ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ, (ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๙), หน้า ๔๗-๔๘.

๒. ความต้องการด้านสุขภาพร่างกาย ผู้สูงอายุต้องการหมอหรือผู้ดูแลประจำหมู่บ้าน หรือชุมชน เพื่อที่ตนจะได้ไม่ต้องเดินทางไปหาหมอที่โรงพยาบาล เนื่องจากสภาพร่างกายไม่อำนวย

๓. ความต้องการทางด้านสุขภาพจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการอยู่กับลูกหลานให้ลูกหลานเห็น ความสำคัญ งานบางอย่างต้องการทำด้วยตนเอง ไม่อยากให้เป็นภาระของลูกหลาน

๔. ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุต้องการชมรมหรือสมาคมที่มีผู้สูงอายุด้วยกันอยู่ อาศัย ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ได้แสดงออก ได้ร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อตนเองจะได้ไม่ต้องคิดมากกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง

๕. ความต้องการทางสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น พื้นที่ออกกำลังกาย รถเข็น ตลอดจนเครื่องออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุหรือให้รัฐช่วยเหลือในเรื่องของการจัดหารายได้จุนเจือชีวิต^{๑๒}

สรุปได้ว่า ความต้องการผู้สูงอายุควรเป็นสิ่งที่ควรได้รับการประคับประคองและให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากสภาพของสังคมไทย การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันมาอย่างช้านาน แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพสังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดผลกระทบกับการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวทั้งในเรื่องตัวผู้สูงอายุ คนครอบครัว และผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ

ตารางที่ ๒.๓ สารสำคัญของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
กระทรวงศึกษาธิการ	ทฤษฎีทางชีววิทยา เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค พบว่า ในทุกระดับของชีววิทยาตั้งแต่เซลล์ เนื้อเยื่อ อวัยวะ ระบบอวัยวะจะต้องมีการเสื่อมและมีการตายเกิดขึ้น

^{๑๒} ประสงค์ ชาญช่าง, “การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓, (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔), หน้า ๖๖-๗๘.

ตารางที่ ๒.๓ สารสำคัญของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย	ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเจริญทางด้านจิตวิทยา เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำและการรับรู้ แรงจูงใจ
คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์	ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวโน้มบทบาทของบุคคลสัมพันธ์ภาพ และการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต หรือเป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป
สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ	๑. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Physiological Changes) ๒. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Changes) ๓. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Changes)
แสวง บุญเฉลิมวิภาสและไพศาล ลิ้มสถิต	๑. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานได้แก่ ความต้องการ อาหาร การขับถ่าย ๒. ความต้องการทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ ๓. ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น ๔. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมและทำบุญ รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย
บังอร ธรรมศิริ	๑. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ๒. ความต้องการด้านสุขภาพร่างกาย ๓. ความต้องการทางด้านสุขภาพจิตใจ ๔. ความต้องการทางด้านสังคม ๕. ความต้องการทางสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๔ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากยุทธศาสตร์ของแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ๕ ยุทธศาสตร์และมีมาตรการหลัก ๑๙ มาตรการซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ๓ มาตรการหลัก

- ๑.๑ มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- ๑.๒ มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๑.๓ มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรี

ของผู้สูงอายุ

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ มาตรการหลัก

๒.๑ มาตรการการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น

๒.๒ มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

๒.๓ มาตรการการส่งเสริมด้านการทำงานการหารายได้ของผู้สูงอายุ

๒.๔ มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

๒.๕ มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทที่มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

๒.๖ มาตรการการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

๓. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก

๓.๑ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้

๓.๒ มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ

๓.๓ มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง

๓.๔ มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๒ มาตรการหลัก

๔.๑ มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

๔.๒ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก

๕.๑ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบายและพัฒนาการบริการ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

๕.๒ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุโดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

๕.๓ มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

๕.๔ มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย^{๑๓}

แนวทางการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการตามมาตรฐานการดำเนินการด้านผู้สูงอายุตามองค์ประกอบ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ เช่น

- ส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษาและการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสม

- มีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุและมีจิตสำนึก และตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ เช่น อบรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมตามสภาพและสภาพร่างกาย การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ

- ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน เช่น อบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ

- มีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย

- มีกิจกรรมส่งเสริมและสร้างวินัยการออมในครัวเรือน เช่น การทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนการออมต่าง ๆ

๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

- มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

- ส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ

- สนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการ

- ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย เช่น ทำขนม ทำอาหาร เครื่องจักสาน

- ยกย่อง เชิดชู ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้สูงอายุ ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคมหรือชุมชน

- จัดทำทะเบียนผู้สูงอายุ

- เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ

- ประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้บริการที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้

- มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ช่วยทำความสะอาดช่วยเตรียมอาหาร ฯลฯ

- จัดให้มีหน่วยบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุ

- สร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ

๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

^{๑๓} กรมกิจการผู้สูงอายุ, แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔), ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.dop.go.th/th> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๓].

- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ ฯลฯ
- จัดตรวจสุขภาพประจำปีอย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง
- สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการดูแล

ผู้สูงอายุ

- ประสานงานเรื่องฉาปนกิจสำหรับผู้สูงอายุ
- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้บริการ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธินั้น
- ประสานหรือดำเนินการให้มีบริการให้คำแนะนำ ปรีกษาเกี่ยวกับสุขภาพกาย จิต อย่างน้อยปีละ ๓ ครั้ง
- จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ เช่น รถเข็น ไม้เท้า
- มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย
- ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น
- จัดให้มีหน่วยบริการผู้สูงอายุในชุมชน

๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้าน

ผู้สูงอายุ

- จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ
- อบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กร
- ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมกับหน่วยงานที่มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- มีการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายผู้สูงอายุ

๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

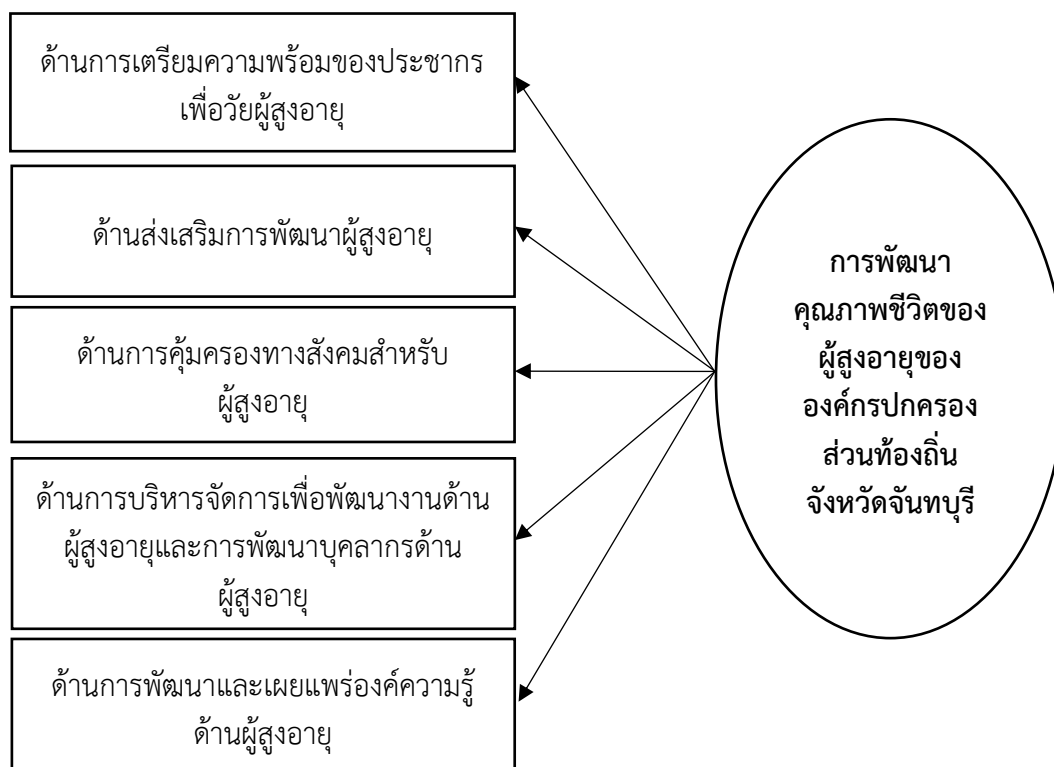
- จัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย
- ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ^{๑๔}

^{๑๔} กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, โครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๖๑), (อัตสำเนา)

ตารางที่ ๒.๔ สาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
กรมกิจการผู้สูงอายุ	๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ๒. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ มาตรการหลัก ๓. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคม ๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตาม
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้ดังนี้ ๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

แผนภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี^{๑๕}

๒.๑.๕ สรุปตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ คือ ส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาระบบบริการการศึกษา และการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมมีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุและมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ เช่น อบรมให้ความรู้เรื่องโภชนาการ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมตามสถานภาพและสภาพร่างกาย การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัว

^{๑๕} กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, โครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๖๑).

และชุมชน เช่น อบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ มีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุพพลภาพและมีกิจกรรมส่งเสริมและสร้างวินัยการออมในครัวเรือน เช่น การทำบัญชีครัวเรือนส่งเสริมประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนการออมต่าง ๆ

๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ คือ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการ ฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้สูงอายุ ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคมหรือชุมชน การจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุ ประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้บริการที่พิกาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ช่วยทำความสะอาดช่วยเตรียมอาหารต่าง ๆ และจัดให้มีหน่วยบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการสร้างเครือข่ายผู้สูงอายุ

๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน เช่น เบี้ยยังชีพ จัดตรวจสุขภาพประจำปี สนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ประสานงานเรื่องฉ้อโกง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้บริการและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธินั้น ให้คำแนะนำ ปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพกาย จิต จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ เช่น รถเข็น ไม้เท้า มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น จัดให้มีหน่วยบริการผู้สูงอายุในชุมชน

๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ คือ การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ อบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุขององค์กรและส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมกับหน่วยงานที่มีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ คือ จัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัยและติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อสนับสนุนการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนไว้ ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

ความหมายของคำว่าพัฒนา ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายสรุปได้ดังนี้

การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ แต่ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” โดยทั่วไปหมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพ

หนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพ ระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้นดีกว่าสมบูรณ์กว่าก็แสดงว่าเป็นการพัฒนา^{๑๖} ในขณะที่นักพัฒนา-บริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^{๑๗} แต่หากในทางปฏิบัติ การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจรไม่มีการสิ้นสุด^{๑๘} สำหรับความหมายในทางพระพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนฺชะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดลอมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนฺชะ เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนา หรือ คำว่า เจริญ นั้น ไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือตัดผม มีความหมายว่า รัก เช่น นุสฺสียา โลกฺวทฺฒโน แปลว่า อย่างเป็นคนรักโลก อีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริง ๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมา หรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา^{๑๙}

สรุปได้ว่า การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจรไม่มีการสิ้นสุดการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

^{๑๖} ปกรณ์ ปรียากร, **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^{๑๗} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๑๘} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์และพูนศิริ วัจนะภูมิ, **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓.

^{๑๙} พระราชวรมุนี (ปอ.ปยุตโต), **การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๐), หน้า ๑.

ตารางที่ ๒.๕ สาระสำคัญของความหมายเกี่ยวกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
ปกรณ ปรียากร	การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่เล็กลงน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น
สนธยา พลศรี	การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น
นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์และพูนศิริ วัจนะภูมิ	การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจรไม่มีการสิ้นสุด
พระราชวรภุมณี (ปอ.ปยุตโต)	การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดลอมต่าง ๆ เรียกว่า พัฒนา

๒.๒.๒ ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต มาจากภาษาอังกฤษว่า Quality of Life องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรมและระบบค่านิยม ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวังและมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้^{๒๐} การมีชีวิตที่สมบูรณ์ในแง่ชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญและความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เป็นอยู่ หรือได้รับอยู่ ด้วยการรับรู้และตัดสินใจของมนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่ง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป^{๒๑} เป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสภาพการดำรงชีวิตของตน ซึ่งวัดจากความพึงพอใจในเรื่องความเป็นอยู่ ความสุข สุขภาพกายและจิต อาหารการกิน การมีสิ่งของเครื่องใช้ตามความจำเป็น การอยู่ในสภาพแวดล้อมและการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม^{๒๒} การดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม

^{๒๐} องค์การอนามัยโลก, พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ, (กรุงเทพมหานคร : ธนาพรส, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

^{๒๑} สุรเกียรติ อาชานานุภาพ, มุมมองและประสบการณ์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ : ในทศวรรษแรกแห่งนโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๒๒} นริสรา พิงโพธิ์สภและฐาศุภร์ จันประเสริฐ, “การสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕), หน้า ๖.

และความคิดอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดความสุขตลอดทั้งการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีเป็นชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระผู้ใด ไม่เป็นปัญหาของสังคม เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถแก้ปัญหาและแสวงหาสิ่งที่ต้องการได้จากทรัพยากรที่มีอยู่^{๒๓} คุณภาพชีวิตเป็นระดับความพึงพอใจซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล^{๒๔} เป็นการรับรู้ การมีประสิทธิภาพ หรือความสามารถในการกระทำอย่างมีความหมาย เพื่อควบคุมหรือจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยของตน ทั้งด้านจิต อารมณ์ ความคิดและการดูแลรักษา^{๒๕} สอดคล้องกับความคิดเห็นของโอเร็ม (Orem) ที่ว่า คุณภาพชีวิตคือ ความผาสุก (Well-being) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ตามประสบการณ์และความพึงพอใจ ความรู้สึกเป็นสุขภาพและสุขใจ^{๒๖}

สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกที่รับรู้ถึงการมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจส่งผลให้บุคคลมีความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่อันก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรมและระบบค่านิยม ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวังและมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้

^{๒๓} วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์และศตพร เพ็ชรวิมังสา, “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในหมู่บ้านดอนแข่ง ตำบลบางแพ อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๑), หน้า ๓๑๔๔-๓๑๕๖.

^{๒๔} Zhan, L., “Quality of Life: Conceptual and Measurement Issues”, *Journal of Advanced Nursing*, 17 (July, 1992): 979.

^{๒๕} Agsdale, D. and Morrow, D.R., “Quality of Life as a Function of HIV Classification”, *Nursing Research*, 39, (1990): 355-359.

^{๒๖} Orem, D.E., *Nursing Concepts of Practice*, (New York: Mc Graw-Hill Book, 2001), p. 179.

ตารางที่ ๒.๖ สารสำคัญของความหมายของคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
องค์การอนามัยโลก	เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรมและระบบค่านิยม ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมาย ความคาดหวังและมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้
สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ	การมีชีวิตที่สมบูรณ์ในแง่ชีวิตทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญและความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่
นริศรา พิงพิธีสภและฐาศุภร์ จันประเสริฐ	เป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสภาพการดำรงชีวิตของตน ซึ่งวัดจากความพึงพอใจในเรื่องความเป็นอยู่ สุขภาพกายและจิต
วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์และศตพร เพียรวิม้งสา	การดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ตามสภาพความจำเป็นพื้นฐานในสังคม ซึ่งตอบสนองความต้องการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และความคิดอย่างเพียงพอ
Zhan, L.	คุณภาพชีวิตเป็นระดับความพึงพอใจซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล
Agsdale, D. and Morrow, D.R.,	เป็นการรับรู้ การมีประสิทธิภาพ หรือความสามารถในการกระทำอย่างมีความหมาย เพื่อควบคุมหรือจัดการกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยของตน ทั้งด้านจิตอารมณ์ ความคิดและการดูแลรักษา
Orem, D.E.	สอดคล้องกับความคิดเห็นของโอเร็ม (Orem) ที่ว่าคุณภาพชีวิตคือ ความผาสุก (Well-being) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ตามประสบการณ์และความพึงพอใจ ความรู้สึกเป็นสุขภาพและสุขใจ

๒.๒.๓ องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

จากความหมายของคุณภาพชีวิตของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายในหลายมิติและประกอบด้วยองค์ประกอบการมีชีวิตที่มีคุณภาพหลายด้าน สรุปได้ดังนี้

องค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ ๔ องค์ประกอบ ได้แก่

๑. ด้านร่างกาย (Physical domain) เป็นการรับรู้สภาพร่างกายของผู้สูงอายุซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ความสามารถที่จะจัดการกับโรคภัยและความเจ็บปวดทางร่างกาย การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ความสามารถในการทำงาน และการรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งยาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

๒. ด้านจิตใจ (Psychological domain) เป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าคุณเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคม มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น^{๒๗}

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าประกอบไปด้วย สภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม การพึ่งพาตนเองและการทำกิจกรรม^{๒๘} องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

^{๒๗} กรมสุขภาพจิต, เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dmh.go.th/> [๓๐ เมษายน ๒๕๖๓].

^{๒๘} Berghorn, F.J., et al., *The dynamics of aging: Original essays on the process and experience of growing old*, (Colorado: Westview Press, 1981), p. 335.

ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพและประวัติในอดีต^{๒๙} องค์ประกอบคุณภาพชีวิตออกเป็น ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอำนาจบุคคล ด้านวิถีชีวิตและด้านบุคลิกภาพ^{๓๐}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพและประวัติในอดีต ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอำนาจบุคคล ด้านวิถีชีวิตและด้านบุคลิกภาพ

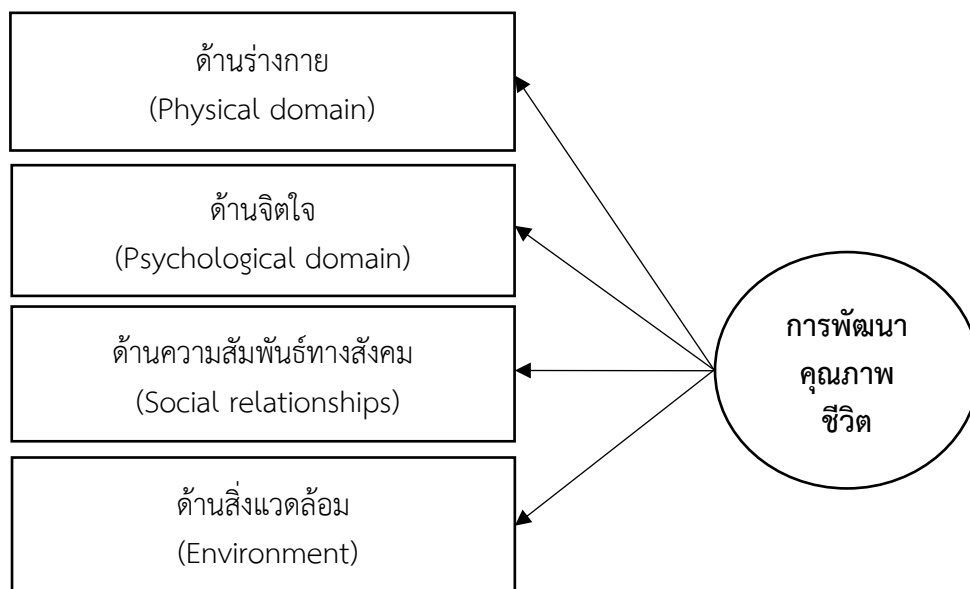
ตารางที่ ๒.๗ สารสำคัญขององค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
กรมสุขภาพจิต	๑. ด้านร่างกาย (Physical domain) ๒. ด้านจิตใจ (Psychological domain) เป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง ๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ๔. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)
Berghorn, F.J., et al.	องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุว่าประกอบไปด้วย สภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม การพึ่งพาตนเอง และการทำกิจกรรม
Denham, M.J.	องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิต บุคลิกภาพและประวัติในอดีต
Peace, S.M.	องค์ประกอบคุณภาพชีวิตออกเป็น ๗ ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอำนาจบุคคล ด้านวิถีชีวิตและด้านบุคลิกภาพ

^{๒๙} Denham, M.J., *Care of the long-stay elderly patient*, (2nd ed.), (London: Champman and Hall, 1991), p. 48.

^{๓๐} Peace, S.M., *Researching social gerontology: Concepts, methods, and issues*, (London: SAGE, 1990), p. 8.

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้ดังนี้ ๑. ด้านร่างกาย (Physical domain) ๒. ด้านจิตใจ (Psychological domain) ๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ๔. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

แผนภาพที่ ๒.๒ องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๓๑}

๒.๑.๕ สรุปตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๑) **ด้านร่างกาย (Physical domain)** คือ เป็นการรับรู้สภาพร่างกายของผู้สูงอายุซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความสุขสบาย ไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ความสามารถที่จะจัดการกับโรคภัยและความเจ็บปวดทางร่างกายได้ การรับรู้ถึงผลกระทบบ้างในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้ถึงความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตน การรับรู้ความสามารถในการทำงานและการรับรู้ว่าคุณไม่ต้องการพึ่งยาต่าง ๆ

๒) **ด้านจิตใจ (Psychological domain)** คือ เป็นการรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิการตัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้าหรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่น ๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต

๓) **ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships)** คือ เป็นการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ ของผู้สูงอายุกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม

^{๓๑} กรมสุขภาพจิต, เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dmh.go.th/> [๓๐ เมษายน ๒๕๖๓].

การรับรู้ว่าคุณได้ เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ เป็นการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าคุณมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าคุณอยู่ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคม มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารหรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าคุณได้มีกิจกรรมในเวลาว่าง

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้ทบทวนไว้ ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายเกี่ยวกับสวัสดิการ

คำว่า “สวัสดิการ” ในสังคมคนไทยจำนวนมากก็นึกถึงการแจกจ่ายให้ฟรีหรือจัดบริการดูแลหยิบยื่นผลประโยชน์ให้ ความเข้าใจเช่นนี้ก็ถูกต้องเป็นบางส่วน แต่ในความหมายในวิชาการ “สวัสดิการ” มีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกัน เพราะสวัสดิการมีทั้งมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางสังคม การทำความเข้าใจความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare) เป็นปัญหาความสับสนและยากที่จะกำหนดความหมายให้ตรงกัน แม้จะมีสื่อความหมายโดยรวม ๆ ของคำว่า “สวัสดิการสังคม” แต่จะกำหนดความหมายอย่างชัดเจน ยังเป็นการยากในทางปฏิบัติในหมู่นักวิชาการทั้งในไทยและต่างประเทศก็นิยามและจำแนกไว้อย่างแตกต่างกัน แต่แต่ละประเทศใช้ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่เหมือนกันมีผู้ให้ความหมายของงานสวัสดิการสังคมไว้มากมาย

คำว่า สวัสดิการสังคม มีผู้ให้ความหมายและขอบเขตแตกต่างกันไป ตามแนวคิดและปรัชญาของแต่ละบุคคล ซึ่งการทำความเข้าใจความหมาย แนวคิดและปรัชญาของคำนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยเกี่ยวข้อง ๓ ประเด็น คือ

๑. ต้องพิจารณาอ้างอิงจากศัพท์ภาษาอังกฤษ เนื่องจากรากฐานความเป็นมาของการบัญญัติศัพท์มาจากคำ และความหมายที่รับมาจากต่างประเทศ

๒. การพิจารณาต้องคำนึงถึงช่วงระยะเวลาที่มีความแตกต่างกันเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงไปของสังคมในแต่ละช่วงเวลา มีผลทำให้ความหมายขอบเขตของคำมีความแตกต่างกัน

๓. การพิจารณาต้องพิจารณาร่วมกับศัพท์ หรือชุดคำที่เกี่ยวข้องมีความหมายใกล้เคียงกันหรือเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้สามารถเข้าใจความหมายได้ชัดเจนขึ้น^{๓๒}

๒.๓.๒ ความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

งานสวัสดิการสังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายอาจกล่าวได้ว่า วัฏจักรชีวิตของคนในสังคมแต่ละคน ต้องได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการ

^{๓๒} Hutechinson, John G. *Organization: Theory and Classical Concepts*, (New York: Holt. Ginchart and Winston, 1976), p. 65.

ดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น^{๓๓} ซึ่งจะมีข้อคำถามว่า ใครควรทำหน้าที่จัดระบบจัดสวัสดิการให้กับประชาชน และใครควรจะได้รับบริการบ้าง คนทุกคนในสังคมหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมควรที่จะได้รับการดูแลก่อน ทำอย่างไรที่จะให้คนในสังคมได้รับบริการสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง การกระจายบริการหรือทรัพยากรให้กับประชาชนที่มีลักษณะปัญหาหลากหลายแตกต่างกัน ได้รับบริการอย่างเป็นธรรมประเด็นเหล่านี้ยังมีข้อโต้แย้งกันอย่างมากระหว่างด้านปรัชญา แนวคิด พัฒนาการของสังคมแต่ละสังคม และการประยุกต์ในลักษณะของนโยบายแผนงานและกิจกรรม หน้าที่สำคัญของรัฐอีกประการหนึ่ง คือการดูแลรับผิดชอบให้ประชาชนที่เดือดร้อนให้ได้รับการบริการสังคมขั้นพื้นฐานหรือบริการสวัสดิการสังคมจากรัฐ ฉะนั้นสิทธิของประชาชนในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ (Civil Right) ก็ควรจะได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตรัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่โดยชอบธรรมที่จะจัดทรัพยากรให้กับประชาชนในอดีตรัฐกับประชาชนได้สร้างพันธะสัญญาที่เรียกว่า “สัญญาประชาคม” อำนาจของรัฐจึงกลายเป็นอำนาจที่ชอบธรรม รัฐบาลจึงมีหน้าที่หลักโดยมีนโยบายการดูแลทุกข์และสุขของประชาชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามอัตภาพของตนประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความศรัทธาเชื่อถือต่ออำนาจรัฐว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมต่อการจัดสวัสดิการสังคมได้เป็นอย่างดี^{๓๔}

สรุปได้ว่า งานสวัสดิการผู้สูงอายุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย การจัดสวัสดิการสังคมที่มีรูปแบบโดยเริ่มจากความพร้อมของกลุ่มเล็ก ๆ ที่ตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคมให้กับกลุ่มของตนเองในลักษณะของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่อาศัยจากการระดมทุนตรงศักยภาพของคนในชุมชนเป็นหลัก การบริการสวัสดิการสังคม ให้กับประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและเป็นธรรม

^{๓๓} ระพีพรรณ คำหอม, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ฉบับปรับปรุง). (กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๐.

^{๓๔} ศิริพร เบ็ญสลิ, “การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

ตารางที่ ๒.๘ สรุปความสำคัญของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
ระพีพรรณ คำหอม	งานสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนทุกคนในสังคม ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายอาจกล่าวได้ว่า วัฏจักรชีวิตของคนในสังคมแต่ละคนต้องได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย
ศิริพร เป็งสลิ	การบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รัฐในฐานะผู้ปกครองที่มีอำนาจหน้าที่โดยชอบธรรมที่จะจัดทรัพยากรให้กับประชาชนในอดีต รัฐกับประชาชนได้สร้างพันธะสัญญาที่เรียกว่า “สัญญาประชาคม” อำนาจของรัฐจึงกลายเป็นอำนาจที่ชอบธรรม รัฐบาลจึงมีหน้าที่หลักโดยมีนโยบายการดูแลทุกข์และสุขของประชาชนให้สามารถดำรงอยู่ได้ตามอัตภาพของตน ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความศรัทธาเชื่อถือต่ออำนาจรัฐว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมต่อการจัดสวัสดิการสังคมได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๓ แนวคิดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

งานสวัสดิการผู้สูงอายุ รัฐควรมุ่งให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งหมายถึงว่าผู้สูงอายุนั้นเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) ดังนั้น แนวคิดที่ยึดถือกันมานานและใช้เป็นรากฐานในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุประกอบด้วยแนวคิด ๒ ประการ^{๓๕}

๑. แนวคิดด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Aspect of Aging) หมายถึง ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยตามหลักมนุษยธรรมและความต้องการในด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมครอบครัว สวัสดิการสังคมทางรายได้และการจ้างงานรวมถึงการศึกษา

๒. แนวคิดด้านพัฒนา (Developmental Aspect of Aging) หมายถึง ที่มีต่อบทบาทของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม^{๓๖}

^{๓๕} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, รายงานการศึกษาเรื่องทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญ วานิชย์, ๒๕๔๘), หน้า ๔-๗.

^{๓๖} พรอนันต์ กิตติมั่นคง, “การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗).

หลักการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้นมีความชัดเจนและเริ่มเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมมากขึ้น ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้ในวันที่ ๑ ตุลาคม ของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day for The Elderly) โดยมีการประกาศเจตนารมณ์ที่ ชัดเจนและในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๓๔ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรองหลักการ ๑๗ ประการ สำคัญผู้สูงอายุซึ่งกรมประชาสังคมสงเคราะห์ได้ใช้เป็นหลักสำคัญในการกำหนดแนวทางใน การจัดบริการให้แก่ผู้สูงอายุ^{๓๗} ดังนี้

หลักการที่ ๑ การมีเสรีภาพ ผู้สูงอายุควรได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างพอเพียงโดยการมีรายได้ การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชน

๑. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการทำงานหรือสามารถได้รับรายได้อื่น ๆ
๒. ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าเมื่อใดจะต้องพ้นจากการทำงาน
๓. ผู้สูงอายุควรได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาตามความเหมาะสม
๔. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่สงบปลอดภัยด้วยความพึงพอใจ
๕. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อยู่ในบ้านของตนเอง ตลอดระยะเวลาอันยาวนานเท่าที่เป็นไปได้

หลักการที่ ๒ การมีส่วนร่วม

๑. ผู้สูงอายุควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินงานตามนโยบายต่าง ๆ ที่จะส่งผลโดยตรงความเป็นอยู่ที่ดีของตนและสามารถถ่ายทอดความรู้และทักษะให้กับชุมชนรุ่นหลังได้
๒. ผู้สูงอายุควรที่จะได้รับการพัฒนาโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ชุมชนและเป็นอาสาสมัครในตำแหน่งที่เหมาะสมตามความสนใจและกำลังความสามารถของตน
๓. ผู้สูงอายุควรมีบทบาทที่จะจัดตั้งกลุ่มหรือสมาคมของผู้สูงอายุเองได้

หลักการที่ ๓ การให้ได้รับการดูแล

๑. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลจากครอบครัว ชุมชนและได้รับการคุ้มครอง
๒. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัยเพื่อให้ได้รับการฟื้นฟูร่างกาย จิตใจและอารมณ์ให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันและชะลอการเจ็บป่วยในระยะเริ่มต้น
๓. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางสังคมและกฎหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเป็นอิสระ การคุ้มครองและการได้รับการดูแล
๔. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลคุ้มครอง ฟื้นฟูและส่งเสริมทางด้านสังคมและจิตใจอย่างเหมาะสมจากสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่มีสภาพแวดล้อมที่มั่นคง

๕. ผู้สูงอายุควรได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

หลักการที่ ๔ การบรรลุความพึงพอใจ

๑. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ
๒. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษา วัฒนธรรม และกิจกรรมนันทนาการ

หลักการที่ ๕ ความมีศักดิ์ศรี

๑. ผู้สูงอายุควรที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยศักดิ์ศรีและความปลอดภัย โดยปราศจากการถูกแสวงหาผลประโยชน์ ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ

^{๓๗} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สวัสดิการผู้สูงอายุ: แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก็อปปี, ๒๕๔๙), หน้า ๖๐.

๒. ผู้สูงอายุควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามสภาพและภูมิหลังและมีอิสระในการช่วยเหลือตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า รัฐควรมุ่งให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ การจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้นมีความชัดเจนและเริ่มเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมมากขึ้น

ตารางที่ ๒.๙ สรุปแนวคิดนโยบายด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
รายงานการศึกษาเรื่องทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย	งานสวัสดิการผู้สูงอายุ รัฐควรมุ่งให้ผู้สูงอายุมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
พรอนันต์ กิตติมั่นคง	แนวคิดด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Aspect of Aging) หมายถึง ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยตามหลักมนุษยธรรมและความต้องการในด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมครอบครัว สวัสดิการสังคมทางรายได้และการจ้างงานรวมถึงการศึกษา
ศศิพัฒน์ ยอดเพชร	แนวคิดด้านพัฒนา (Developmental Aspect of Aging) หมายถึง ที่มีต่อบทบาทของผู้สูงอายุในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
	หลักการจัดบริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุนั้นมีความชัดเจนและเริ่มเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องในสังคมมากขึ้น

แนวคิดสวัสดิการสังคมและบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ แนวคิดรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เป็นแนวคิดที่สังคมไทยลอกเลียนแบบมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุ โดยนำแนวคิดมาจากประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้ความเชื่อของรัฐบาลไทยที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจ การจัดสวัสดิการจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชนที่ต้องรับผิดชอบเอง ระบบเสรีนิยม^{๓๘}

การจัดสวัสดิการด้านบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ อธิบายถึงการบริการที่ทันสมัย จัดให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของ นักวิชาการทางด้านการจัดสวัสดิการที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ^{๓๙} แนวคิดที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุประกอบด้วย ดังนี้

๑. ระบบการจัดการที่ทันสมัย
๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล
๓. ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ
๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

๑. การจัดบริการสวัสดิการที่ทันสมัย หมายถึง ระบบการจัดการที่ทันสมัย การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จัดให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการเพื่อผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีต้องมีลักษณะ ดังนี้

๑.๑ เป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเข้าสู่วัยสูงอายุ (Adjustive and Integrative Service) เป็นการจัดบริการที่มีจุดมุ่งหมายไปที่ผู้สูงอายุที่กำลังเข้าสู่วัยที่จะต้องเข้ามาอยู่ในสังคมใหม่และปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่การบริการ ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับรายได้และความทุกข์ใจกังวลใจต่าง ๆ และการชักชวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น

๑.๒ บริการที่ให้การสนับสนุน (Supportive Service) บริการประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายไปที่ผู้สูงอายุที่อายุมากแล้วเพื่อช่วยเหลือให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ เช่น การเยี่ยมเยียนบ้านเพื่อให้บริการดูแลรักษาสุขภาพ ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นต้น

๑.๓ บริการด้านการป้องกันรักษาความปลอดภัย (Protective Service) เป็นการจัดการทางด้านป้องกันการป้องกันรักษาความปลอดภัย รักษาสิทธิและสวัสดิการ กิจกรรมบริการประเภทนี้ได้แก่ บริการด้านกฎหมาย การให้ความช่วยเหลือในเรื่องการจัดการด้านการเงิน เป็นต้น

^{๓๘} ดวงใจ คำคง, “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๔).

^{๓๙} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, แนวคิดด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๖๕.

๑.๔ บริการทางด้านอำนวยความสะดวกในการดูแลรักษา (Care Facilities and Service) บริการประเภทนี้จะมีจุดมุ่งหมายที่ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยให้ได้รับความสะดวกในด้านการรับบริการรักษาพยาบาล

สรุปได้ว่า การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้เป็นระบบระเบียบให้ทันสมัย บริการทางด้านอำนวยความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการ สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่

๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล หมายถึง การดูแลผู้สูงอายุจากเทศบาลดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น การให้ความรู้ การรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรค การจัดสวัสดิการทั่วถึง ดังนี้

๑) ด้านสุขภาพอนามัย เช่น บริการคลินิกผู้สูงอายุ บริการอาสาสมัคร สาธารณสุข บริการส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย บริการฟื้นฟูสุขภาพด้านกายบำบัดบริการบัตรสุขภาพรักษาพยาบาลฟรี เป็นต้น

๒) ด้านการศึกษา เช่น การจัดสัมมนาและบรรยายเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อ ผู้สูงอายุ การฝึกอาชีพเพื่อเป็นรายได้ หรือเพื่อเป็นกิจกรรมเวลาว่าง ฯลฯ

๓) ด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและสังคม เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การแสดงการร้องรำทำเพลง การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาการจัดกิจกรรมพัฒนาสังคม ฯลฯ

๔) ด้านการบริการให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เป็นศูนย์บริการทางสังคมสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

สรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การให้ความรู้ การรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรค ภาครัฐจัดการให้บริการเป็นอย่างดีตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

๓. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ หมายถึง ท่าทีความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจาก ที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในลักษณะทางบวก คือ พอใจ นิยม ชอบ สนับสนุน หรือ มีเจตคติที่ดีต่อบุคคล ความพึงพอใจในการให้บริการ หรือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ โดยการพิจารณาจากองค์ประกอบ ๕ ด้าน ดังนี้

๑) การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable Service) หมายถึง ความยุติธรรมในการบริหารงานของรัฐ ที่มีฐานคติที่ว่า คนทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยก กีดกันใน การให้บริการแก่ผู้รับบริการ

๒) การให้บริการอย่างทันต่อเวลา (Time Service) หมายถึง ในการบริการจะต้องมองว่าการให้บริการสาธารณะจะต้องตรงเวลาผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐจะถือว่าไม่มี ประสิทธิภาพเลย ถ้าไม่มีการตรงต่อเวลาซึ่งจะสร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ประชาชน

๓) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะ จะต้อง มีลักษณะที่มีจำนวนการให้บริการและสถานที่ให้บริการอย่างเหมาะสม (The Right Quantity at The Geographical location) ความเสมอภาคหรือการตรงต่อเวลาจะไม่มี ความหมายเลย ถ้ามี จำนวนการให้บริการที่ไม่เพียงพอ และสถานที่ตั้งที่ให้บริการสร้างความไม่ยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ ผู้รับบริการ

๔) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลักไม่ใช่ยึดความพอใจของหน่วยงาน ที่ให้บริการว่าจะให้หรือหยุดบริการเมื่อใดก็ได้

๕) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progress Service) หมายถึง การให้บริการสาธารณะที่มี การปรับปรุงคุณภาพและผลการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นสุขเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตนในสิ่งที่ขาดหายไปและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลที่มีผลการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ ความพึงพอใจจะทำให้บุคคลเกิดความสบายใจหรือสนองความต้องการทำให้เกิดความสุขรวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ หมายถึง ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้สูงอายุที่มีผลที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทั้งในเมืองและในชนบท ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของผู้สูงอายุ จำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายผู้สูงอายุ เช่น สายตารั่วมัว ข้อเข่าเสื่อม ฯลฯ ทำให้สภาพแวดล้อมเดิมไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและความปลอดภัยโดยการพิจารณา ดังนี้

๑.๑ ด้านที่พักอาศัย (Congregate and Shelter Service) เป็นการจัดที่พักอาศัยและให้การดูแลอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข

๑.๒ ด้านบริการที่ที่พักอาศัย เป็นกิจกรรมด้านการสังเคราะห์ผู้สูงอายุ เช่น การจัดสถานสงเคราะห์ หรือบ้านพักฉุกเฉิน เป็นต้น บริการสังคมที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในสังคมไทยที่กล่าวมาบางด้านได้มีการจัดให้บริการมายาวนานแล้ว บางด้านเพิ่งเริ่มให้บริการเมื่อไม่นานมานี้ ส่วนใหญ่เป็นบริการที่จัดโดยภาครัฐนอกจากด้านสุขภาพและที่ที่พักอาศัยที่เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน^{๔๐}

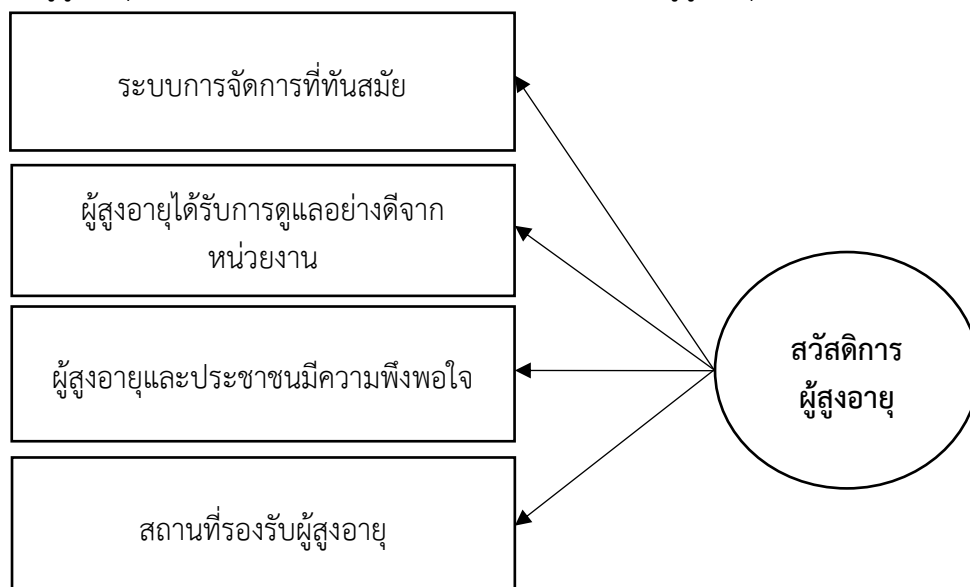
สรุปได้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ การจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ รวมทั้งก่อให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัย

^{๔๐} วันทนีย์ วาสิกะสินและคณะ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๓-๘.

ตารางที่ ๒.๑๐ สรุปแนวความคิดการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขั้นพื้นฐาน

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
ดวงใจ คำคง	แนวคิดสวัสดิการสังคมและบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
ศศิพัฒน์ ยอดเพชร	แนวคิดที่ใช้ในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ดังนี้ ๑. ระบบการจัดการที่ทันสมัย ๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล ๓. ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ
วันทนี วาสิกะสิน และคณะ	การดูแลผู้สูงอายุจากเทศบาลดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมชาติ เช่น การให้ความรู้ การรักษาสุขภาพพลานามัย การป้องกันโรคการ จัดสวัสดิการทั่วถึง

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้ดังนี้ ๑. ระบบการจัดการที่ทันสมัย ๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากหน่วยงาน ๓. ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

แผนภาพที่ ๒.๓ องค์ประกอบของสวัสดิการผู้สูงอายุ^{๔๑}

^{๔๑} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, แนวคิดด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๖๕.

๒.๓.๔ สรุปตัวแปรสวัสดิการผู้สูงอายุ

๑) **ระบบการจัดการที่ทันสมัย** คือ ระบบการจัดการที่ทันสมัย การจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา จัดให้แก่ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการเพื่อผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี เป็นการจัดระเบียบหรือโครงสร้างของการทำงานให้เป็นระบบระเบียบให้ทันสมัยบริการทางด้านอำนวยความสะดวกรวดเร็วต่อการบริการและสามารถบรรเทาปัญหาและความต้องการ สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่

๒) **ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากหน่วยงาน** คือ การดูแลผู้สูงอายุจากเทศบาลดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เช่น การให้ความรู้ การรักษาสุขภาพพลานามัย การป้องกันโรคการจัดสวัสดิการทั่วถึง ด้านสุขภาพอนามัย เช่น บริการคลินิกผู้สูงอายุ บริการอาสาสมัคร สาธารณสุข บริการส่งเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย บริการฟื้นฟูสุขภาพด้านกายบำบัดบริการบัตรสุขภาพรักษาพยาบาลฟรี เป็นต้น ด้านการศึกษา เช่น การจัดสัมมนาและบรรยายเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุการฝึกอาชีพเพื่อเป็นรายได้ หรือเพื่อเป็นกิจกรรมเวลาว่าง ด้านนันทนาการ วัฒนธรรมและสังคม เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิง การแสดงการร้องรำทำเพลง การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาการจัดกิจกรรมพัฒนาสังคม ด้านการบริการให้การช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เป็น ศูนย์บริการทางสังคมสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

๓) **ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ** คือ ท่าทีความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีผลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจาก ที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วในลักษณะทางบวก คือ พอใจ นิยม ชอบ สนับสนุนหรือ มีเจตคติที่ดีต่อบุคคล ความพึงพอใจในการให้บริการ หรือความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ สร้างความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่เป็นสุขเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการของตนในสิ่งที่ขาดหายไปและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลที่มีผลการเลือกที่จะปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ ความพึงพอใจจะทำให้บุคคลเกิดความสบายใจหรือสนองความต้องการทำให้เกิดความสุขรวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ

๔. **สถานที่รองรับผู้สูงอายุ** คือ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของผู้สูงอายุ ที่มีผลที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทั้งในเมืองและในชนบท ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของผู้สูงอายุ จำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายผู้สูงอายุ เช่น สายตารำมัว ข้อเข่าเสื่อม ฯลฯ ทำให้สภาพแวดล้อมเดิมไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและความปลอดภัยโดยการพิจารณา การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ การจัดการและควบคุมดูแลที่อยู่อาศัยหรือสถาบันให้สะอาดถูกสุขลักษณะ โดยจัดการให้ได้ตามความต้องการขั้นมูลฐานทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ รวมทั้งก่อให้เกิดความปลอดภัยจากอุบัติเหตุแก่ผู้พักอาศัย

๒.๔ หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

จากการศึกษาหลักไตรสิกขา เพื่อสนับสนุนการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนไว้ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของไตรสิกขา

ในพระพุทธศาสนา คำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนนำไปฝึกฝนพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตที่ติงาม คือ ไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามด้วยความดีและยังเป็นการทำให้มนุษย์มีปัญญาใช้ความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา คำว่า “ไตรสิกขา” เป็นคำไทยมาจากภาษาสันสกฤตจาก คำว่า “ไตร” หรือ “ตรี” เป็นภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า ติ, เต และ ตย แปลว่า สาม ส่วนคำว่า “สิกขา” มาจากภาษา บาลีว่า “สิกขา” แปลว่า การศึกษาหรือข้อปฏิบัติ เมื่อรวมคำ ๒ คำ เข้าด้วยกันเป็นคำว่า “ไตรสิกขา” แปลว่า การศึกษาหรือข้อปฏิบัติ ๓ อย่าง ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา และตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศิกษา หมายถึง การศึกษา การปฏิบัติ และการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๔๒} ส่วนคำว่า “ติ” หรือ “ไตร” นั้นหมายถึงองค์ประกอบ ๓ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา^{๔๓} และได้อธิบายคำว่า “สิกขา” หมายถึง (๑) สิกขิตพพาติ สิกขา แปลว่า ธรรมชาติใด อันบุคคลพิจารณา เพราะเหตุนั้นธรรมชาติ นั้น ชื่อว่า สิกขา (๒) สิกข วิชโชปาทาเน แปลว่า สิกข ธาตุ เป็นไปในความเข้าไปถือเอาซึ่งวิชา ซึ่งมีการประกอบรูปให้เห็นแตกต่างกันทั้งที่เป็นกิริยาและเป็นนาม คือ สิกขติ สิกขา สิกขน สิปปี สิกขโก เสกโข อเสกโข (ย่อมศึกษา ความศึกษา ศิลปะ ผู้ศึกษา ผู้ไม่ต้องศึกษา) (๓) สิกขน สิกขียตติ วา สิกขา แปลว่า การศึกษา อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติใดอันเขาย่อม ศึกษา เพราะเหตุนั้นธรรมชาตินั้น ชื่อว่า สิกขา (๔) สยเตน อิกขตติ สจจ เตน อิกขตติ สิกขา แปลว่า บุคคลย่อมเห็นตนเอง ย่อมเห็น ความจริงด้วยธรรมชาตินั้น เพราะเหตุนั้น ชื่อว่า สิกขา (เป็นเครื่องให้มองเห็นตนเอง เป็นเครื่องมือให้ มองเห็นความจริง) และ (๕) สิกขนเต อชฌายนเต เอตายาติ สิกขา แปลว่า บุคคลย่อมศึกษา คือ ย่อมเพ่งพิจารณา ด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้น ข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องศึกษา)^{๔๔}

นอกจากนี้ยังหมายถึง การศึกษา การเล่าเรียน การเรียนรู้ ข้อที่ควรศึกษา ประกอบด้วย (๑) สิกขน สิกขา การศึกษา (สิกข ธาตุในความหมายว่า ศึกษา การเรียนรู้ อ ปัจจัย อา อิตฺ (๒) สิกขียเตติ สิกขา ข้อปฏิบัติอันบุคคลศึกษา (เหมือนวิ.ต้น) (๓) สิกขิตพพาติ สิกขา ข้อปฏิบัติอันบุคคลพึงศึกษา (เหมือน วิ.ต้น) และ (๔) สิกขนเต อชฌายนเต เอตายาติ สิกขา ข้อเป็นเครื่องศึกษา (เหมือนวิ.ต้น)^{๔๕} อีกนัยหนึ่งของคำว่า “สิกขา” กล่าวไว้ว่า (๑) สก อิกขติ เอตายาติ สิกขา ผู้ใดย่อมเห็นซึ่งตนด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะ

^{๔๒} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๑/๓๒๐.

^{๔๓} พระวันชัย กนตวณฺโณ (คำเที่ยง), การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของเทศบาลตำบลในเขตอำเภอแพร์ จังหวัดแพร์, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๔๖

^{๔๔} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), ศัพท์วิเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๕๐), หน้า ๖๙๘

^{๔๕} พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๕๘), หน้า ๙๓๒.

เหตุที่นั้นข้อปฏิบัติที่นั้นชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องซึ่งตน) (๒) สนต อิกขติ เอตายาติ สิกขา ผู้โดยย่อมองเห็นซึ่งสิ่งที่มีอยู่ด้วยข้อปฏิบัติที่นั้น เพราะเหตุที่นั้นข้อปฏิบัติที่นั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นซึ่งสิ่งที่มีอยู่ หมายถึง เห็นในสิ่งที่ตนเองมีอยู่และเป็นอยู่) (๓) สม อิกขติ เอตายาติ สิกขา ผู้โดยย่อเห็นสมมาเสมอด้วยข้อปฏิบัติที่นั้น เพราะเหตุที่นั้นข้อปฏิบัติที่นั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นสมมาเสมอ คือเห็นอยู่เนื่อง ๆ) (๔) สมมา อิกขติ เอตายาติ สิกขา ผู้โดยย่อเห็นโดยชอบด้วยข้อปฏิบัติที่นั้น เพราะเหตุที่นั้นข้อปฏิบัติที่นั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นโดยชอบ) (๕) สห เอตาย อิกขติ สิกขา ผู้โดยย่อเห็นพร้อมด้วยข้อปฏิบัติที่นั้น เพราะเหตุที่นั้น ข้อปฏิบัติที่นั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นพร้อม) และ(๖) สกุจฺจ อิกขติเอตายาติสิกขา ผู้โดยย่อเห็นพร้อมดีด้วยข้อปฏิบัติที่นั้น เพราะเหตุที่นั้นข้อปฏิบัติที่นั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นด้วยดี หรือเห็นถูกต้อง)^{๔๖} หรือหมายถึง สิกขาสามหรือข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่า ศีล สมาธิและปัญญา^{๔๗} และยังหมายถึง การศึกษา การสำเนียง การฝึก การฝึกหัด ฝึกปรี้อ ฝึกอบรมได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้นหรือนิพพาน^{๔๘}

ในบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามและถูกต้อง ต้องเรียนรู้ฝึกฝนตนเอง คือ สิกขา มรรคกับสิกขา จึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐ เมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย โดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาอาศัย อวิชา ตัณหาและอุปาทานให้น้อยลง ไม่อยู่ภายใต้อำนาจครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญา เพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุด พอสมุทัยหมดทุกขก็หมดบรรลุจุดหมายเป็นนิโรธโดยสมบูรณ์^{๔๙} และมีผู้เจริญด้วยปัญญาทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “หลักการศึกษาศาสตร์ของพระพุทธเจ้า” กล่าวถึง ไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขาหรือศึกษาศีล ศึกษาคติ และศึกษาปัญญา ซึ่งเป็นการศึกษาทางโลกแต่ในทางพระพุทธศาสนาธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนให้ปฏิบัติทุกประการรวมลงในหลักไตรสิกขานี้แล้ว กล่าวคือ ศีลสิกขา เกี่ยวกับความประพฤติทั้งปวง จิตตสิกขา เกี่ยวกับภาวะทางจิตใจทุกอย่าง และปัญญาสิกขา เกี่ยวกับความรู้ความเห็นทุกประการ ไตรสิกขาจึงจำเป็นแก่ชีวิตเหมือนอย่างลมหายใจที่จำเป็นแก่ชีวิตร่างกาย หยุดหายใจเมื่อใดก็ตายเมื่อนั้น หยุดการศึกษาเมื่อใด ร่างกายก็ตายจากความดีและความรู้เมื่อนั้น^{๕๐} หรือเป็นหลักธรรมเพื่อพัฒนาตนเองพร้อม

^{๔๖} พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที), การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ปรมัตถมัญญุสา วิสุทธิมรรค มหาฎีกา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, หน้า ๒๑๗.

^{๔๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๑.

^{๔๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ผลิธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๕๔๖.

^{๔๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), หัวใจพระพุทธศาสนา, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐) : ๗.

^{๕๐} ดูรายละเอียดในสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก, หลักการศึกษาของพระพุทธเจ้า, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕-๔๙.

กันทั้ง ๓ ด้าน คือ ฝึกอบรมความประพฤติฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญา บางโอกาสเติมคำว่า “อธิ” ที่แปลว่า อย่างยิ่ง เข้าข้างหน้าเป็นคำว่า “อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา” หรือศีล สมาธิ ปัญญา^{๕๑} อีกนัยหนึ่ง หมายถึง ข้อสำหรับศึกษา หรือการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาหรือการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา^{๕๒}

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา เป็นการปฏิบัติฝึกฝนอบรมจิตจนเกิดความรู้แจ้ง เห็นจริง เป็นหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศีล สมาธิและปัญญา เป็นการศึกษาควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือการพัฒนา ๓ ด้าน คือ การพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม พัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ และพัฒนาความรู้ความเข้าใจ พัฒนาศักยภาพในการขัดเกลากิเลสทั้งหลาย อีกทั้งยังต้องรู้จักกับสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจนเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางในทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

ตารางที่ ๒.๑๑ สาระสำคัญความหมายของไตรสิกขา

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
อง.ตึก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.	ไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้เจริญงอกงามด้วยความดีและยังเป็นการทำให้มนุษย์มีปัญญา
พระวันชัย กนตวณโณ (คำเที่ยง)	ไตรสิกขา มีองค์ประกอบ ๓ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช),	ได้อธิบายคำว่า “สิกขา” หมายถึง ๑) ธรรมชาติใด อันบุคคล เพราะเหตุนั้นธรรมชาตินั้น ชื่อว่า สิกขา ๒) ธาตุ เป็นไปในความเข้าไปถือเอาซึ่งวิชา ซึ่งมีการประกอบรูปให้เห็นแตกต่างกันทั้งที่เป็นกิริยาและเป็นนาม ๓) การศึกษา อีกอย่างหนึ่ง ธรรมชาติใดอันเขาย่อมน ศึกษา เพราะเหตุนั้นธรรมชาตินั้น ๔) บุคคลย่อมนเห็นตนเอง ย่อมเห็น ความจริงด้วยธรรมชาตินั้น เพราะเหตุนั้น และ ๕) บุคคลย่อมศึกษา คือ ย่อมเพ่งพิจารณาด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้น (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องศึกษา)
พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช),	ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษา การเล่าเรียน การเรียนรู้ ข้อที่ควรศึกษา ประกอบด้วย ๑) ศึกษา การเรียนรู้ ๒) ข้อปฏิบัติอันบุคคลศึกษา ๓) ข้อปฏิบัติอันบุคคลพึงศึกษา และ ๔) ข้อเป็นเครื่องศึกษา

^{๕๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับเพิ่มเติมและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๖๐๓-๖๐๔.

^{๕๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์คำวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓๒.

ตารางที่ ๒.๑๑ สารสำคัญความหมายของไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	ความหมาย
พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที)	“สิกขา” กล่าวว่า ๑) ผู้ใดยอมเห็นซึ่งตนด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้นข้อปฏิบัตินั้นชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องซึ่งตน) ๒) ผู้ใดยอมเห็นซึ่งสิ่งที่มีอยู่ด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้นข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นซึ่งสิ่งที่มีอยู่ หมายถึง เห็นในสิ่งที่ตนเองมีอยู่และเป็นอยู่) ๓) ผู้ใดยอมเห็นสม่าเสมอด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้นข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นสม่าเสมอ คือเห็นอยู่เนื่อง ๆ) ๔) ผู้ใดยอมเห็นโดยชอบด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้นข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นโดยชอบ) ๕) ผู้ใดยอมเห็นพร้อมด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้น ข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นพร้อม) และ ๖) ผู้ใดยอมเห็นพร้อมดีด้วยข้อปฏิบัตินั้น เพราะเหตุนั้นข้อปฏิบัตินั้น ชื่อว่าสิกขา (ข้อปฏิบัติเป็นเครื่องเห็นด้วยดี หรือเห็นถูกต้อง)
พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต)	ไตรสิกขา หมายถึง สามหรือข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่า ศีลสมาธิและปัญญา
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)	ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษา การสำเหนียก การฝึก การฝึกหัด ฝึกปรือ ฝึกอบรมได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรมพัฒนากาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้นหรือนิพพาน
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)	หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามและถูกต้อง ต้องเรียนรู้ฝึกฝนตนเอง คือ สิกขา มรรคกับสิกขา จึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้น
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหา สังฆปริณายก	ไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา จิตตสิกขา และปัญญาสิกขาหรือศึกษา ศีล ศึกษาจิต และศึกษาปัญญา ซึ่งเป็นการศึกษาทางโลกแต่ในทางพระพุทธศาสนาธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนให้ปฏิบัติทุกประการรวมลงในหลักไตรสิกขานี้แล้ว กล่าวคือ ศีลสิกขา เกี่ยวกับความประพฤติทั้งปวง จิตตสิกขา เกี่ยวกับภาวะทางจิตใจทุกอย่าง และปัญญาสิกขา เกี่ยวกับความรู้ความเห็นทุกประการ

ตารางที่ ๒.๑๑ สาระสำคัญความหมายของไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	ความหมาย
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)	ไตรสิกขา เป็นหลักธรรมเพื่อพัฒนาตนเองพร้อมกันทั้ง ๓ ด้าน คือ ฝึกอบรมความประพฤติ ฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญา เรียกว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือศีล สมาธิ ปัญญา
พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)	ไตรสิกขา หมายถึง ข้อสำหรับศึกษา หรือการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาหรือการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา

๒.๔.๒ ความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ทั้ง ๓ สิกขานี้ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ศีล เป็นความงามเบื้องต้น(อาทิกัลยาณะ) ให้เกิดสมาธิและสมาธิเป็นความงามในท่ามกลาง (มัชฌะกัลยาณะ) และเป็นฐานให้เกิดปัญญา และขณะเดียวกันสมาธิก็ช่วยคอยควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจไปด้วย เช่นเดียวกันปัญญาที่ช่วยควบคุมศีลและสมาธิไปในตัวด้วยเหมือนกัน ปัญญาจึงเป็นความงามในที่สุด (ปาริโยสานกัลยาณะ) เป็นเพราะเหตุใด ในที่นี้ ศีล เป็นความงามในเบื้องต้น (อาทิกัลยาณะ) เพราะบุคคลผู้มีความเพียร (รักษาศีล) ย่อมไม่วิปปฏิสสาร (เดือดร้อนใจ) เพราะไม่วิปปฏิสสาร เขาจึงเกิดปราโมทย์ เพราะปราโมทย์จึงเกิดปีติเพราะมีปีติเข้าจึงเกิดปัสสัทธิ เพราะมีกายปัสสัทธิ เขาจึงมีความสุข เพราะมีความสุข จิตของเขาจึงเบาสบายนี้จึงเรียกว่า ความงามในเบื้องต้น ส่วน สมาธิ เป็นความงามในท่ามกลาง (มัชฌะกัลยาณะ) เพราะอาศัยสมาธิ บุคคลจึงรู้เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ดังนั้น สมาธิจึงชื่อว่าความงามในท่ามกลางและปัญญา เป็นความงามในที่สุด (ปาริโยสานกัลยาณะ) นั่นคือเมื่อบุคคลได้รู้เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เขาย่อมเบื่อหน่าย เมื่อเบื่อหน่าย เขาย่อมคลายกำหนด เมื่อคลายกำหนด เขาย่อมหลุดพ้น เมื่อหลุดพ้นแล้ว เขาย่อมมีญาณว่าหลุดพ้น^{๔๓} ทั้งนี้การอบรมกาย วาจา จิต และปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา ถือว่า เป็นผู้มีความประพฤติบริสุทธิ์ จะไม่แปรเปลี่ยนเบื้องต้นด้วยมลทินทางกาย วาจา ใจ อันเป็นความไม่บริสุทธิ์ได้ชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์ หากกล่าวตามหลักไตรสิกขาในทางพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาตนทางกาย วาจา และใจ ให้มีอิสระเหนือการถูกรอบงำด้วยอำนาจความชั่ววุ่นในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการล่วงละเมิดหรือเสียสภาวะปกติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ของตนในแต่ละด้านทางพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกมาให้ปรากฏเห็น ทางพฤติกรรม (ศีล) ส่วนสำคัญที่ควรเน้น พฤติกรรมในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ (กายภาวนา) พฤติกรรมในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกแห่งชีวิต(ศีลภาวนา) และพฤติกรรมในด้านอาชีวะ การทำมาหาเลี้ยงชีพ (ศีลภาวนาด้านสัมมาอาชีวะ) ศีลมีมูลเหตุที่ทำให้เกิดศีลได้ก็ด้วยหิริโอตตปปะ (ความละอายเกรงกลัวที่จะทำบาปและเกรงกลัวผลของบาป) เหมือนคนขยะเขยงตองูพิษและกลัวพิษของมันที่เป็นมูลเหตุ

^{๔๓} พระอุปัชฌาย์ พระธรรมปิฎก, ธรรมปิฎก, พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ แปลจากภาษาอังกฤษของพระอาจารย์ พระโสมเถระและพระมินทเถระ, หน้า ๖.

สำคัญในบาปนั้นถ้าคนเราขาดหิริโอตตปปะ เมื่อใดก็ทำได้เมื่อนั้น แต่หิริโอตตปปะเองก็มีเหตุให้เกิดเหมือนกัน เช่น การคำนึงถึงชาติโคตรและสกุลอันดีของตน คำนึงถึงฐานะของตน เป็นต้น^{๕๔} ในทางจิตใจ (สมาธิ) แยกออกเป็นสภาพจิตที่ดีทุกอย่าง มีสมาธิเป็นฐานที่ตั้ง ได้แก่ คุณภาพจิต (มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตากรุณา มีความกตัญญูกตเวที มีความโอบอ้อมอารี) สมรรถภาพจิต (มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน แน่วแน่ มีความรับผิดชอบ มีสติ) และสุภาพจิต (มีความร่าเริงใจ แจ่มใส เบิกบาน) ส่วนทางปัญญา (ปัญญา) คือ ปัญญาที่เข้าถึงความจริงแห่งธรรมดาของธรรมชาติ สามารถใช้ความรู้ด้วยการวางให้เป็นระบบแบบแผน จัดทำและดำเนินการให้ชีวิต และสังคมมนุษย์ได้ประโยชน์สูงสุดจากความจริงนั้น^{๕๕} รวมทั้งสามารถจัดเข้าในหลักโอวาทปาฏิโมกข์ คือ คำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง (ศีล) กุสะลัสสุปะสัมปะทา การทำความดีให้สมบูรณ์(สมาธิ) และสะจิตตะปะริโยทะปะนัง การอบรมจิตตนให้ผ่อนคลาย (ปัญญา)^{๕๖} ซึ่งพระสัทธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ๓ ด้าน คือ ด้านปริยัติสัทธรรม ด้านปฏิบัติสัทธรรม และด้านปฏิเวธสัทธรรม พระสัทธรรมเป็นคำสั่งสอนของสัตว์บุรุษ โดยในคัมภีร์นี้ถือว่าเป็นแนวทางการศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก เพราะเป็นการอธิบายขยายความของพระไตรปิฎก ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งหมายถึง พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม^{๕๗}

สรุปว่า ไตรสิกขา เป็นปฏิบัติสำหรับมนุษย์เพื่อพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จทำให้เป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ จัดอยู่ในมรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) ควรทำให้เกิดมีขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตของตนเอง พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาองค์กร พัฒนาชุมชน และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งเป็นหลักธรรมอันประกอบด้วยองค์ธรรม ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือเรียกว่า ศีล สมาธิและปัญญา

ตารางที่ ๒.๑๒ สารสำคัญของไตรสิกขา

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	ความสำคัญ
พระอุทิศสเถระ รจนา, วิมุตติ มรรค, พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธรรมจิตโต)	ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เรียกว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา ทั้ง ๓ สิกขานี้อาศัยซึ่งกันและกัน
วศิน อินทสระ	การอบรมกาย วาจา จิต และปัญญา ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา ถือว่า เป็นผู้มีความประพฤติบริสุทธิ์ จะไม่แปดเปื้อนเบื้องต้นด้วยมลทินทางกาย วาจา ใจ

^{๕๔} วศิน อินทสระ, สารสำคัญของวิสุทธิมรรค, หน้า ๓๐.

^{๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๖๗-๖๘.

^{๕๖} ที.ม. (บาลี) ๑๐/๙๐/๔๓.

^{๕๗} พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที), การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ปรมัตถมัญจสุตา วิสุทธิมรรคมหาฎีกา, วิทยาลัยพุทธศาสตร์คุณวิบัณฑิต, หน้า ๒๑๗.

ตารางที่ ๒.๑๒ สารสำคัญของไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	ความสำคัญ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)	ในทางจิตใจ (สมาธิ) แยกออกเป็นสภาพจิตที่ดีทุกอย่าง มีสมาธิเป็นฐานที่ตั้ง ได้แก่ คุณภาพจิต (มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตากรุณา มีความกตัญญูกตเวที มีความโอบอ้อมอารี) สมรรถภาพจิต (มีจิตใจที่เข้มแข็ง อดทน แน่วแน่ มีความรับผิดชอบ มีสติ) และสุขภาพจิต (มีความร่าเริงใจ แจ่มใส เบิกบาน) ส่วนทางปัญญา (ปัญญา) คือ ปัญญาที่เข้าถึงความจริงแห่งธรรมดาของธรรมชาติ สามารถใช้ความรู้ด้วยการวางให้เป็นระบบแบบแผน จัดทำและดำเนินการให้ชีวิต และสังคมมนุษย์ได้ประโยชน์สูงสุดจากความจริงนั้น
ที.ม. (บาลี) ๑๐/๙๐/๔๓.	คำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง (ศีล) กุสะลัสสุปะสัมปะทา การทำความดีให้สมบูรณ์(สมาธิ) และสะจิตตะปะริโยทะปะนัง การอบรมจิตตนให้ผ่อนคลาย (ปัญญา)
พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที)	พระสัทธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส ๓ ด้าน คือ ด้านปริยัติ สัทธรรม ด้านปฏิบัติสัทธรรม และด้านปฏิเวธสัทธรรม พระสัทธรรมเป็นคำสั่งสอนของสัทบุรุษ โดยในคัมภีร์นี้ถือว่าเป็นแนวทางการศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก เพราะเป็นการอธิบายขยายความของพระไตรปิฎก ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งหมายถึง พระวินัย พระสูตร และพระอภิธรรม

๒.๔.๓ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาหลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา หรือแก่นแท้ของคำสอนในพุทธธรรมที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นหลักในการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กันซึ่งมีอยู่มากมาย เพื่อนำไปส่งเสริมและเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในฐานะคฤหัสถ์ อันนำไปสู่สมดุลของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา สังคมและในมิติต่าง ๆ ตามหลักแห่งพุทธธรรม ทั้งทางด้านปริยัติ (ศึกษา) ปฏิบัติ (ประพฤติตาม) และปฏิเวธ (บรรลุผล) ซึ่งหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ในครั้งนี้ได้รวบรวมจากพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๕๘}

คำว่า “สุขภาพ” ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำกล่าวที่บ่งถึงภาวะการมีสุขภาพกาย ดีมีอยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “อัปปาพาโร” มีความเจ็บป่วยน้อย หรือ “อัปปาตังโก” มีโรคน้อย เช่น “ภิกษุ ในธรรมวินัยมี

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๙) หน้า ๕-๑๐.

เป็น ผู้อาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” “บุคคลในโลกนี้ เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีโรคน้อย” ภิกษุทั้งหลาย องค์ของภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร มี ๕ ประการ คือ หลังจากตายแล้ว ถ้าไม่ไปเกิดในสุคติ สวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง”ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ตรัสถึงความสำคัญของการมีสุขภาพร่างกายดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง หากร่างกายเจ็บป่วยไม่อาจเฝ้าระวังได้แล้ว พระองค์จะทรงมุ่งเน้นการเฝ้าระวังทางด้านจิตใจเป็นหลัก ดังเรื่องที่ปรากฏว่า “ครั้งหนึ่ง มีภิกษุทุพพลภาพป่วยหนัก ระยะเวลาที่สุดท้ายพระพุทธเจ้าทรงเฝ้าอารักขาทางด้านจิตใจ” ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้ร่างกายจะเจ็บหนักแต่ยังสามารถพัฒนาให้ไปสู่การบรรลุธรรมได้” และท่านได้อธิบายคำว่า “สุขภาพะ” หรือ “สุขภาพ” เป็นคำเดียวกันในภาษาบาลีแต่ภาษาไทยแผลง “ว” เป็น “พ” เป็นคำว่า “สุขภาพ” เมื่อความหมายของสุขภาพคือสุขภาพทางกายจิตสังขม และปัญญาจึงสื่อความหมายใกล้ความสุข ภาวะที่ปลอดทุกข์เป็นสุขเป็นภาวะที่สมบูรณ์ คำสมัยใหม่ เรียกว่า “องค์รวม” สุขภาพแนวพุทธ หรือ สุขภาพแนวพุทธ ประกอบด้วยลักษณะที่เป็นวิชา (ความสว่างผ่องใส) วิมุตติ (ความหลุดพ้นเป็นอิสระ) วิสุทธิ (ความหมดจดไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง) สันติ (ความสงบไม่ร้อนรนกระวนกระวาย) ซึ่งเป็นภาวะที่เป็นความดีงามของชีวิต การยึดหลักคำสอนอันเป็นแนวทางสายกลาง มีแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักสังฆธรรมอันเป็นอกาลิโก^{๕๙} มีหลักคำสอนว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจาก การอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ด้วยความเมตตากรุณา อันถือเป็นคำสอนแห่งความพอดีในการนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อนำตนเองออกจากทุกข์ จุดหมายที่แท้จริง คือ ค้นพบความสุขอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันทางสังขม อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในสังขม ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ โดยประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย จิตใจ สังขม และปัญญา รวมเรียกว่า “สุขภาพะองค์รวม” พุทธศาสนามี แนวคิดที่ว่า ทั้งทุกข์และสุขเป็นธรรมชาติของชีวิต มนุษย์ต้องยอมรับและพัฒนาทั้งทุกข์และสุข เพื่อให้เกิดดุลยภาพในการดำเนินชีวิต โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เหล่านี้จึงเรียกว่า “พัฒนาปัญญา” ที่จะเชื่อมโยงต่อการมีสุขภาพร่างกาย จิตใจ และตระหนักถึงสุขภาพะองค์รวมที่ยั่งยืน จากการได้รับความพึงพอใจ จากการได้เห็น ได้ฟัง ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส และได้สัมผัส หรือเรียกว่า “กามคุณ ๕” ดังนั้น การดำเนินวิถีชีวิตที่ติดตามหลักไตรสิกขา จนเกิดเป็นพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้าน คือ

๑) พฤติกรรม (ศีลสิกขา) การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (กายภาวนา) ตั้งแต่ สุขนิสัยในการดูแลรักษาร่างกาย ในเรื่องกิจกรรมการออกกำลังกาย การกินอยู่ดูฟังเป็น ฝึคนิสัยการพิจารณาให้รู้จักเลือกเสพสิ่งบริโภคปัจจัย ๔ และสื่อข้อมูลต่าง ๆ ให้เกิดคุณประโยชน์ด้วยสติและปัญญา ให้รู้จักความพอดี-พอประมาณ ในการแสวงหา-บริโภค-ถือครอง-สะสม สิ่งเสพบริโภคต่าง ๆ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม (ศีลภาวนา) มีการแบ่งปันสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน จูงใจให้ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์อันเป็นวินัย จนนำไปสู่การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง กำกับตนเองได้มีวิถีชีวิตที่ปิดทางเสื่อมจากอบายมุขและสิ่งมอมเมาทั้งหลาย ทำให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่ความเจริญ

^{๕๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗), หน้าบทนำ.

๒) จิตใจ (จิตตสิกขา หรือ จิตตภาวนา) การมี “สมรรถภาวะ” ที่ดี คือ มีสติมีสมาธิ มีความตั้งมั่น เข้มแข็งมุ่งมั่นทำดีด้วยใจกล้าหาญ อดทน ขยันหมั่นเพียร สามารถฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความยากลำบาก ฟุ้งตนเองได้ รวมถึงการมี “คุณภาวะ” ที่ดี คือ มีความกตัญญูรู้คุณ มีจิตใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี มีน้ำใจ ละอายชั่วกลัวบาป รับผิดชอบเกิดจิตที่เป็นบุญเป็นกุศลอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนพัฒนาให้มีสุขภาวะที่ดี ให้มีความสุข ความร่าเริงเบิกบาน มองโลกในแง่ดี เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

๓) ปัญญา (ปัญญาสิกขา หรือ ปัญญาภาวนา) การพัฒนาให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในหลักบาปบุญคุณโทษ พัฒนาให้มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดีตลอดจนฝึกให้สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลอยู่เสมอ ๆ และสร้างเงื่อนไขให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เท้าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้ สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรมให้เกิดปัญญาเข้าใจสังขารในชาติได้ตามวิมุติภาวะของตน สามารถที่จะต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป ซึ่งกระบวนการศึกษาทั้ง ๓ ด้านนี้ ต้องเกี่ยวคู่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ การศึกษาทางด้านพฤติกรรมจะเป็นฐานให้เกิดความเจริญอกงามทางจิตใจและปัญญา การศึกษาทางด้านจิตใจจะเป็นกำลังรักษาและสืบต่อพฤติกรรมที่ดีงามให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ปัญญา การศึกษาทางด้านปัญญาจะย้อนกลับมากำกับ เกื้อหนุนและพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจให้เจริญอกงามยิ่งขึ้นไปอีก

การบูรณาการหลักไตรสิกขามาพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็น อิศระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหาตั้งคำถามว่า “ทุกข์มีเพราะยึดทุกยึด เพราะอยากทุกข์มากเพราะพลอยทุกข์น้อยเพราะหยุดทุกข์หลุดเพราะปล่อย” เมื่อปล่อย วางแล้วยอมหลุดพ้นทุกข์และพบความสุขสงบคือสันติตั้งนั้นมนุษย์ที่สมบูรณ์ใน พระพุทธศาสนาจึงหมายถึงผู้บรรลุวิมุติคือเป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเพราะฉะนั้น วิมุติจึงเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขาตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า สมานที่ มีศีลอบรมแล้วยอมมีผลมากมีอานิสสงส์มากปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วยอมมีผลมากมี อานิสสงส์มากจิตที่มีปัญญาอบรมแล้วยอมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบความหลุดพ้นนี้ ก็คือ วิมุติซึ่งเป็นบรมสันติเมื่อคนเราบรรลุถึงวิมุติแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า พระอเสขะ^{๖๐}

พัฒนาตามหลักไตรสิกขาเป็นหลักการปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ ให้มีความพร้อมในการทำงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความสัมพันธ์กันทั้ง ๓ อย่าง คือ ทางร่างกาย ทางคำพูด และทางจิตใจหรือปัญญาของมนุษย์อย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิในกิจกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดความปกติสุขและความเข้าใจต่อเหตุการณ์หรือสิ่งที่เป็นเหตุปัจจัยมากระทบและดำเนินการอยู่นั้น^{๖๑}

^{๖๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๖๑} สมพร เทพสิทธิธา, **ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๖.

การพัฒนาตัวบุคคล ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ผู้ที่พัฒนาตนเองแล้วย่อมได้รับความเคารพนับถือ ยกย่องเชิดชูซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาตอนหนึ่งที่ว่า “ทนต์ เสฏโฐมนุสเสสุ” หมายความว่า การได้ฝึกตนให้ดีย่อมเป็นผู้ประเสริฐสุด ดังนั้น บุคคลที่พัฒนาตนเองได้ดี คือ บุคคลที่สามารถอยู่เหนืออำนาจของความเคยชิน บุคคลประเภทนี้จะปรับตัวพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษ การพัฒนาด้านนี้จะช่วยให้บุคคลสำรวมกายและใจมากขึ้นรู้จักและควบคุมตนเองในการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมรู้จักข่มใจมีความอดทนอดกลั้นเพื่อรักษาความดีความงามของตนจนได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นมิตรกับบุคคลทั่วไปได้อย่างดี หรือ การพัฒนา คือ การสร้างความเป็นคนใหม่ในตนเองให้มีสุขภาพกายที่แข็งแรงสุขภาพจิตที่ดีมีทักษะกำลังใจมีจุดมุ่งหมายของชีวิต^{๒๒}

นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามได้นั้น หลักการนี้สามารถนำไปใช้พัฒนา ๔ ด้าน กล่าวได้ว่า หลักไตรสิกขา เป็นการดูแลด้านร่างกายและจิตใจให้สัมพันธ์เชื่อมโยงสมดุลอย่างปกติหรือเป็นองค์รวมของบุคคลนั้นเอง ซึ่งองค์รวมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ทั้งร่างกายจิตใจสังคมและสิ่งแวดล้อมจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ในการดูแลตนเองแบบองค์รวม ประกอบด้วย

๑. การพัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) เป็นการพัฒนาร่างกายให้สัมพันธ์กับทางกายภาพ เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรมองข้าม การรู้จักใช้อินทรีย์อย่างมีสติ เลือกที่จะดู เป็นฟัง เป็นกินด้วยปัญญาเสพปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้อย่างฉลาด ไม่มัวเมาหรือลุ่มหลง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงปัจจัยด้านกายภาวนา จึงเป็นปัจจัยด้านหนึ่งที่ผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อชีวิตที่ดีงาม,

๒. การพัฒนาด้านสัมพันธ์ทางสังคม (ศีลภาวนา) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกายการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ มีการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ดังนั้น ศีลภาวนาสำหรับผู้สูงอายุ จึงหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อน การมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง ผู้สูงอายุที่มีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับตัวเพื่อเตรียมรับสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมโทรมลง การปรับตัวยอมรับภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น การปรับตัว แบ่งออกเป็นปรับตัวภายนอก เช่น สุขภาพอนามัย และการปรับตัวภายในเช่น การทำใจยอมรับการพลัดพรากการสูญเสีย แต่การปรับตัวภายนอกง่ายกว่าการปรับตัวภายใน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสัมพันธ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพผู้สูงอายุโดยตรง

๓. การพัฒนาด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) เป็นการทำให้จิตใจให้เจริญองงาม ดีงาม เข้มแข็งมีความสุข เบิกบาน การที่ผู้สูงอายุจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธานุภาพก่อนหลังจากนั้นศรัทธา จะช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมาทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้นรวมถึงสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้บรรเทาลงด้วย

๔. การพัฒนาด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) เมื่อจิตได้รับการพัฒนาแล้วย่อมส่งผลให้เอื้อต่อการพัฒนาปัญญา การพัฒนาด้านปัญญามีความสำคัญมาก เพราะ ปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลสามารถ

^{๒๒} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร : อักษราพัฒนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

พิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริงเกิดความเข้าใจ และสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีได้ ทั้งนี้ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เป็นการสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิดพิจารณาแก้ปัญหา ทำใหม่มีจิตใจเป็นสุขไร้ทุกข์ ปัญญาเป็นตัวแก้ปัญหาที่แท้จริง การจะพัฒนาปัญญาจะต้องอาศัยสัมมาทิฐิเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรคในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม การพัฒนาปัญญาสำหรับผู้สูงอายุจะเกิดได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยสองตัว คือ ปรโตโมหะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นปัจจัยภายในปัจจัยทั้งสองเชื่อมโยงสัมพันธ์ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นปัญญาช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริงและส่งผลให้อยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุขการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ^{๖๓}

สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขา ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุคือการดำเนินชีวิตที่ดั่งงามประกอบด้วย กายภาวนา เป็นการดูแลตนเอง ด้านกายภาพให้รู้จักเลือกใช้ปัจจัย ๔ การทานอาหารและการออกกำลังกาย ศีล เป็นการดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่นรู้จักการปรับตัวเข้ากับคนอื่นในสังคม มีวินัยในการดำเนินชีวิต จิตต เป็นการดูแลสภาวะจิตใจตนเองให้มีความสุข จะทำให้เกิดความสุขทางใจ ซึ่งผู้สูงอายุที่ปฏิบัติตามโดยสมบูรณ์แล้วย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมาเพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

ตารางที่ ๒.๑๓ สารสำคัญการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา

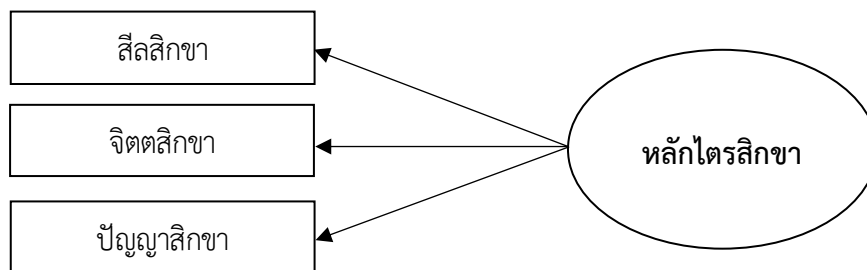
นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)	หลักธรรมที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา หรือแก่นแท้ของคำสอนในพุทธธรรมที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นหลักในการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กันซึ่งมีอยู่มากมาย เพื่อนำไปส่งเสริมและเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในฐานะคุณุหัตถ์ อันนำไปสู่สมดุขของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)	สุขภาพแนวพุทธ ประกอบด้วยลักษณะที่เป็นวิชา (ความสว่างส่องใส) วิมุตติ (ความหลุดพ้นเป็นอิสระ) วิสุทธิ (ความหมดจดไม่ชุ่มมัวเศร้าหมอง) สันติ (ความสงบไม่ร้อนร่นกระวนกระวาย) ซึ่งเป็นภาวะที่เป็นความดั่งงามของชีวิต การยึดหลักคำสอนอันเป็นแนวทางสายกลาง

^{๖๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา), พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๑๓ สารสำคัญการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งที่มา	แนวคิดหลัก
<p>พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)</p>	<p>การบูรณาการหลักไตรสิกขามาพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหา เป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ สมานีที่มีศีลอบรมแล้ว ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาที่มีสมาธิอบรมแล้วย่อมมีผลมากมี อานิสงส์มากจิตที่มีปัญญาอบรมแล้วย่อมหลุดพ้นจากอาสวะโดยชอบความหลุดพ้นนี้</p>
<p>สมพร เทพสิทธา</p>	<p>การพัฒนาตามหลักไตรสิกขาเป็นหลักการปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ ให้มีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความสัมพันธ์กันทั้ง ๓ อย่าง คือ ทางร่างกาย ทางคำพูด และทางจิตใจหรือปัญญาของมนุษย์อย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิในกิจกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดความปกติสุขและความเข้าใจต่อเหตุการณ์ที่เป็นเหตุปัจจัยมากระทบและดำเนินการอยู่นั้น</p>
<p>สงวน สุทธิเลิศอรุณ</p>	<p>บุคคลที่พัฒนาตนเองได้ดี คือ บุคคลที่สามารถอยู่เหนืออำนาจของความเคยชิน บุคคลประเภทนี้จะปรับตัวพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษการพัฒนาตนจะช่วยให้บุคคลสำรวจกายและใจมากขึ้นรู้จักและควบคุมตนเองในการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมรู้จักข่มใจมีความอดทนอดกลั้นเพื่อรักษาความดีความงามของตน</p>
<p>พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)</p>	<p>การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ ดีงามได้ นั้น หลักการนี้สามารถนำไปใช้พัฒนา ๔ ด้านหรือภาวนา ๔ กล่าวได้ว่า หลักไตรสิกขาและภาวนา ๔ เป็นการดูแลด้านร่างกาย และจิตใจให้สัมพันธ์เชื่อมโยงสมดุลอย่างปกติหรือเป็นองค์รวมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งองค์รวมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ทั้งร่างกายจิตใจสังคมและสิ่งแวดล้อมจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้ในการดูแลตนเองแบบองค์รวม</p>

ในศึกษาวิจัย “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยจึงได้นำหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ๑) สीलสิกขา ๒) จิตตสิกขา ๓) ปัญญาสิกขา มากำหนดเป็นแนวทางสร้างโมเดลการวัด (Measurement Model) เพื่อเป็นตัวแปรในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๒.๔ องค์ประกอบหลักไตรสิกขา^{๖๔}

ที่มา: สังเคราะห์จากการค้นคว้าหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต (ภาษาไทย) เล่ม ๒๐ ข้อ ๙๑ หน้า ๓๒๐.

๔.๒.๔ สรุปตัวแปรหลักไตรสิกขา

๑) **ศีลสิกขา** คือ มีพฤติกรรมหลักเลี้ยวอบายมุข และงดบริโภคของมีนเมา เลือกรับประทานอาหารให้ครบทั้ง ๕ หมู่ ความถูกต้องทางกาย วาจา ใจ การประพฤติของตนให้ดำรงความดีไม่เป็นภัยต่อผู้อื่น และสามารถใช้ชีวิตให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

๒) **จิตตสิกขา** คือ ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีการฝึกอบรมจิตใจให้สงบด้วยการเจริญสติทำสมาธิเป็นประจำปฏิบัติตนเพื่อดำรงสภาพจิตใจปกติมั่นคงต่อความดีงาม มีการพัฒนาจิตใจด้วยการสวดมนต์ไหว้พระ รักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์

๓) **ปัญญาสิกขา** คือ มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล มีความรู้แจ้งรู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและมีทัศนคติที่มองโลกในแง่บวก ไม่ยึดติดกับสิ่งของหรือวัตถุฟุ่มเฟือย

^{๖๔} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

๒.๕.๑ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์

แผนพัฒนาท้องถิ่น ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์สร้างสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

แนวทางการจัดทำแผนสังคมผู้สูงอายุ

๑. การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม

๒. ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

๓. ผู้สูงอายุมีสักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพที่สมเหตุสมผลและสมวัย๔. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคม และถึงแม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐแต่ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้น

วิสัยทัศน์

"ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม" โดยประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่นมีสังคมที่ดีมีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง) ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ รัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในระบบบริการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม

๒. เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

๓. เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน

๔. เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ

๕. เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาคประชาชนชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน

ยุทธศาสตร์ของแผน

แผนพัฒนาท้องถิ่น ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) จัดแบ่งเป็น ๕ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากร เพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย ๓ มาตรการหลัก

๑.๑ มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ

๑.๒ มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๑.๓ มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

๒. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ มาตรการหลัก

๒.๑ มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น

๒.๒ มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

๒.๓ มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

๒.๔ มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

๒.๕ มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ

๒.๖ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

๓. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๔ มาตรการ

๓.๑ มาตรการคุ้มครองด้านรายได้

๓.๒ มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ

๓.๓ มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๒ มาตรการหลัก

๔.๑ มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

๔.๒ มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย ๔ มาตรการหลัก

๕.๑ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

๕.๒ มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

๕.๓ มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

๕.๔ มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย^{๖๕}

^{๖๕} ข้อมูลเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www.leamsingha.go.th/pictures/userup/files2061-64%20\(1-99\)\(1\).pdf](http://www.leamsingha.go.th/pictures/userup/files2061-64%20(1-99)(1).pdf) [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

๒.๕.๒ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลพลับพลา

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลพลับพลาเป็นแนวคิดพื้นฐานของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

- การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม
- ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

- ผู้สูงอายุมีสักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพ ที่สมเหตุสมผล และสมวัย

- ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ แต่ก็ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้น^{๖๖}

๒.๕.๓ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลเกาะขวาง

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเกาะขวาง

- ประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวยังอบอุ่นมีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง)

- ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่อำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

- ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ
- ระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ^{๖๗}

๒.๕.๔ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลสนามไชย

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลสนามไชย

- เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงผู้สูงอายุในฐานะบุคคลที่มีประโยชน์ต่อสังคม

- เพื่อให้ประชากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

- เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกัน
- เพื่อให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกิจด้านผู้สูงอายุ

^{๖๖} ข้อมูลเทศบาลตำบลพลับพลา, *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.ppccity.org/articles/42037132/.html> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๖๗} ข้อมูลเทศบาลตำบลเกาะขวาง, *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.kohkwang.go.th/obt/vision> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

- เพื่อให้มีกรอบและแนวทางปฏิบัติสำหรับส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาคประชาชนชุมชนองค์กรภาครัฐและเอกชนที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติงานอย่างประสานและสอดคล้องกัน^{๖๘}

๒.๕.๕ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลนายายอาม

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลนายายอาม

- มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
- ประชากรผู้สูงอายุที่มีสถานภาพดี (สุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวอบอุ่นมีสังคมที่ดี มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสมอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง)

- ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูล หากมีการดำเนินการที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

- ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ
- ระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ^{๖๙}

๒.๕.๖ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลช้างข้าม

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลช้างข้ามปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปี ขึ้นไป) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า "ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (population ageing)" อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

การกำหนดแผนระยะยาวที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา จึงเป็นที่ตระหนักทั้งของรัฐและประชาคมต่าง ๆ ว่ามีความสำคัญในลำดับต้น ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาวิจัยต่อเนื่องการติดตามประเมินผล การปรับปรุงแผนระยะยาวด้านผู้สูงอายุเป็นระยะ ๆ ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกันนอกจากนี้ คือ

- การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม
- ผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพ สมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม
- ผู้สูงอายุมีสักดิ์ศรีและสมควรดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนของตนได้อย่างมีคุณภาพ ที่สมเหตุสมผล และสมวัย

^{๖๘} ข้อมูลเทศบาลตำบลสนามไชย, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.saosanamchai.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3&665Itemid=5 [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๖๙} ข้อมูลเทศบาลตำบลนายายอาม, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.nayaiamsao.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

- ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความทุกข์ยาก และต้องการการเกื้อกูลจากสังคมและรัฐ แต่ก็ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของวัยสูงอายุเท่านั้นพันธกิจที่ ๖ ทำให้ประชาชนที่มาติดต่อราชการได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีรวมทั้งทำให้ ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ให้บริการ^{๗๐}

๒.๕.๗ ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลท่าหลวง

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าหลวง

๑. พัฒนาคูณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในมิติด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้นานที่สุดอีกทั้งอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้นานที่สุด

๒. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของประชากรที่อยู่ในวัยเด็กและวัยแรงงานของกรุงเทพมหานครให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

๓. ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบบริการและสวัสดิการต่าง ๆ โดยการพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพและคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

๔. ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเพื่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ^{๗๑}

๒.๕.๘ ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขนาน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลทุ่งขนาน

๑. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

๒. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

๓. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรทุกช่วงวัย เพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

๔. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการของและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

๕. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวล พัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุ^{๗๒}

๒.๕.๙ ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลท่าหลวง

๑. มาตรการด้านการส่งเสริมการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

๑.๑ ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ

๑.๒ ส่งเสริมการฝึกอาชีพให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถและการจัดหางาน

^{๗๐} ข้อมูลเทศบาลตำบลช้างข้าม, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.changkham.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๗๑} ข้อมูลเทศบาลตำบลท่าหลวง, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thaluanglocal.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๗๒} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขนาน, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.thaluanglocal.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

- ๑.๓ ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
๒. มาตรการด้านการพัฒนาระบบบริการสุขภาพและสังคมอย่างบูรณาการสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบ
ที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุและครอบครัว
- ๒.๑ ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น
- ๒.๒ ส่งเสริมให้สถานพยาบาลมีบริการแพทย์แผนไทย / แพทย์ทางเลือก
๓. มาตรการด้านการส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็ง
- ๓.๑ ส่งเสริมการจัดตั้งและดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย
- ๓.๒ สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ
- ๓.๓ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุภายในระยะเวลาที่กำหนด
๔. มาตรการด้านการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพให้มีคุณค่าแก่สังคม
- ๔.๑ ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเผยแพร่และเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาของผู้สูงอายุและให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในสังคม
๕. มาตรการด้านการส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้ผู้สูงอายุ
- ๕.๑ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ
- ๕.๒ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถได้รับความรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อการดำรงชีวิตจากสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
๖. มาตรการด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
- ๖.๑ ดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้แก่ครอบครัวและผู้สูงอายุในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย
- ๖.๒ มีงบประมาณสนับสนุนเพื่อสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยและหาแหล่งสวัสดิการเพื่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส^{๗๓}
- ๒.๕.๑๐ ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม**
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม
๑. จัดทำและปรับปรุงบริการสาธารณสุขให้สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุได้
- ๑.๑ จัดตั้งอำนวยความสะดวกที่ใช้ได้จริงในสถานที่สาธารณสุขแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนนทางเดินสาธารณสุขในเขตชุมชน ให้สะดวกเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ และคนพิการ
- ๑.๒ จัดให้มีสวนสาธารณะและพื้นที่ออกกำลังกายที่เพียงพอและเหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ
๒. จัดตั้งและพัฒนาระบบบริการทางสุขภาพและทางสังคมแบบครบวงจร

^{๗๓} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง, **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://thachangchan.go.th/about.php?id=1&&sub_id=6 [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

๓. จัดให้มีระบบและแผนการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยเฉพาะ เมื่อเกิดภัยพิบัติ^{๗๔}

๒.๕.๑๑ ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่

๑. พัฒนาคคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ทั้งในมิติด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเองได้นานที่สุด อีกทั้งอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้นานที่สุด

๒. ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมของประชากรที่อยู่ในวัยเด็กและวัยแรงงานให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

๓. ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบบริการและสวัสดิการต่าง ๆ โดยการพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพและคุ้มครองผู้สูงอายุที่มีบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

๔. ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมเพื่อการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ^{๗๕}

๒.๕.๑๒ ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโดนด

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโดนด

๑. มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น

๒. มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ

๓. มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ

๔. มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

๕. มาตรการ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ^{๗๖}

๒.๕.๑๓ ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม

๑. มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

๒. มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

^{๗๔} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม, *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://nong-chim.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๗๕} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลหนองวังใหม่, *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://wangmaichan.go.th/> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๗๖} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลวังโดนด, *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.wangtanode.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

๓. มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

๔. มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย^{๗๗}

๒.๕.๑๔ ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลกะแจะ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกะแจะ ดำเนินการบริหารงานองค์กรตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “เกษตรคุณภาพ ชุมชนน่าอยู่คู่คุณธรรม ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม” น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง เรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน”

แผนยุทธศาสตร์

๑. การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในวัยสูงอายุ ด้วยการส่งเสริมระบบการออมแห่งชาติให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในวัยทำงานและยังไม่มีหลักประกันด้านรายได้ใด ๆ จากรัฐให้มีบำนาญเพื่อการใช้จ่ายในวัยสูงอายุ

๒. การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริม

ให้นำความสามารถและประสบการณ์ของผู้สูงอายุ มาเป็นส่วนหนึ่งของภาคการผลิตภาคบริการภาควิชาการ การให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนงานอาสาสมัครและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตของประเทศไทยได้

๓. การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว การสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างและพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติทั้งในเขตเมืองและในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ ทั้งบุคลากรวิชาชีพและอาสาสมัคร ด้วยการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียงและมีข้อจำกัดในเรื่องการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ

๔. การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัย ในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ โดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักแก่สาธารณชนและหน่วยงานทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๕. การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้อง^{๗๘}

๒.๕.๑๕ ข้อมูลพื้นฐานองค์การบริหารส่วนตำบลปะตง

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปะตง

^{๗๗} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.nayaiamsao.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

^{๗๘} ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลกะแจะ, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.krajae.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ดำเนินการบริหารองค์กรตามวิสัยทัศน์ที่ว่า เศรษฐกิจชุมชนดี ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม สาธารณูปโภคครบครันรักษาสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างสุขภาพชีวิต ห่วงใยอาสาสมัคร การศึกษา ก้าวหน้า มุ่งสู่ประชาคมอาเซียน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

๑. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ

๑.๑ มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต

๑.๒ ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย

๑.๓ มีหลักประกันที่มั่นคงได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม

๑.๔ อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้

เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม และ

๑.๕ มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

๒. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

๓. ระบบสวัสดิการและบริการจะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน

๔. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการและบริการให้แก่ผู้สูงอายุโดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค

๕. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อหนุนให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง^{๗๙}

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี นั้นต้องมาการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับยุทธศาสตร์การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดมีประสิทธิภาพที่ดีของการบริหารจัดการหรือดำเนินการใด ๆ ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

^{๗๙} ข้อมูลองค์กรบริหารส่วนตำบลปะตง, วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.saopatong.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการในการศึกษา โดยเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลงานวิจัยในบริบทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้วิจัยทำการศึกษา ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นการทบทวนการวิจัยที่ใกล้เคียงที่ผู้วิจัยทำการวิจัยหรือไม่ได้ผลการวิจัยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำเพื่อให้สามารถอธิบายงานวิจัยที่ทำได้อย่างเหมาะสมกับงานของผู้วิจัย ได้ดังนี้

วารการ เกรียงไกรศักดิ์ดา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ ปัจจัย คือ ด้านทุนทรัพยากรบุคคล ด้านเงินทุนในการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ด้านระบบการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ ด้านบริบทวัฒนธรรมชุมชน และด้านคุณลักษณะของประชาชนในตำบล ซึ่งแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนภายใต้การสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายหนุนเสริมผ่านการจัดการระบบการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุในชุมชนกลไกการดำเนินงาน คือ ระบบบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม โดยมีแกนนำผู้สูงอายุและผู้สูงอายุจิตอาสาในชุมชนเป็นกลไกด้านทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ^{๘๐}

อุเทน ลาพิงค์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาคเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมที่ดี คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นจะช่วยเพิ่มโอกาสในการประสบผลสำเร็จของโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคเหนือ ต้องอาศัยองค์ประกอบการดำเนินงาน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านผู้นำ มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ทุ่มเทเสียสละและมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ๒) ด้านเป้าหมาย มีเป้าหมายชัดเจน และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ๓) ด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดความผูกพันและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ๔) ด้านเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็ง ๕) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการทบทวนตนเองและสรุปทเรียนในการทำงานเป็นระยะ เรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น ๖) ด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนุนเสริม การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒. รูปแบบสุขภาวะทางสังคมที่ดีของผู้สูงอายุในภาคเหนือ โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ นั้น ประกอบด้วย ๑) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยวัดเป็นหลักองค์กรทางพระพุทธศาสนาหรือวัดเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่เน้นการบริหารจัดการจากวัดเป็นศูนย์กลาง และเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การระดมทุน การประสานงาน และการจัดการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนารูปแบบสุขภาวะทางสังคมที่ดีของผู้สูงอายุ ๒)

^{๘๐} วารการ เกรียงไกรศักดิ์ดา, “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ”, วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐) : ๘๑-๘๗.

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุแบบผสมผสาน เป็นการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ แบบผสมผสาน เป็นรูปแบบการบริหารที่ทุกส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริมโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งการสนับสนุนงบประมาณ และการสนับสนุนองค์ความรู้ สนับสนุนบุคลากรตลอดจนสนับสนุนการอำนวยความสะดวกที่และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อพัฒนารูปแบบสุขภาวะทางสังคมที่ดีของผู้สูงอายุ ๓. แนวทางการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ โดยการนำหลักธรรม เครื่องมือหรือหลักธรรม ๔ ประการ ที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเครื่องช่วย ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึง ระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมือง และประเทศชาติ นั่นเองประกอบด้วย ๑) แนวทางส่งเสริมเรื่องทาน ๒) แนวทางส่งเสริมเรื่องปิยาวจา ๓) แนวทางส่งเสริมเรื่องอัตตถจริย ๔) แนวทางส่งเสริมเรื่องสมานันตตา มาประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติจริงเหมาะสมสำหรับเป็นหลักธรรม เพื่อการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง^{๑๑}

พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ.(สุวิทย์ คำมูล) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยตามแนวพุทธจิตวิทยา” กล่าวถึง องค์ประกอบของสุขภาวะองค์รวมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงวัย มี ๕ ด้าน ประกอบด้วย ด้านกาย ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตและด้านปัญญา ซึ่งการพัฒนาสุขภาวะทางจิต ๖ มิติ คือ ความเป็นตัวเอง จัดสภาพแวดล้อมได้ มีความองงามในตน มีสัมพันธภาพต่อผู้อื่น มีเป้าหมายชีวิต และยอมรับตนเองได้ ส่วนหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะ คือ สัปปายะ ๗ และใช้หลักไตรสิกขา ๓ เพื่อพัฒนาสุขภาวะองค์รวม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัย ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านสุขภาวะทางกาย ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพมากขึ้น ๒) สุขภาวะทางสังคมตระหนักถึงจิตสาธารณะช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมและชุมชน ๓) สุขภาวะทางอารมณ์ ตระหนักถึงความสงบสุขในชีวิต ๔) สุขภาวะทางจิต ตระหนักถึงการมีสติและพึงพอใจในการดำรงชีวิต และ ๕) สุขภาวะทางปัญญา เรียนรู้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงชีวิต^{๑๒}

จามรี พระสุนิลและเบญจมาศ เมืองเกษม ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “แกนนำการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุชุมชนตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย” พบว่า ด้านการดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุชุมชนตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหาร ส่วนความคิดเห็นต่อศักยภาพการพัฒนาผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน การส่งเสริมศักยภาพแกนนำ การพัฒนาสุขภาวะโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชนตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว มีองค์ภาคีสุขภาพหลายองค์กรที่มีการดำเนินการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ในหลากหลายรูปแบบและกระบวนการ เช่น การพัฒนาสุขภาพของประชาชน ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมสามารถควบคุมและลดปัจจัยเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังภัยพิบัติและภัยสุขภาพ การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้บรรลุเป้าหมายการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและความสามารถในการจัดการได้ด้วยตนเอง

^{๑๑} อุเทน ลาพิงค์, การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาคเหนือ, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑) : ๑๓๓-๑๔๓.

^{๑๒} พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล), “การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยตามแนวพุทธจิตวิทยา”, วารสารมหาจุฬานครทรรศน์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗, (กันยายน ๒๕๖๒) : ๓๔๑๓-๓๔๒๓.

ได้นั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องการเชื่อมโยงจุดแข็งและความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงาน องค์กรทุกภาคส่วน ให้เกิดการเสริมพลังกันการส่งเสริมศักยภาพแกนนำการพัฒนาสุขภาวะโดยการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือขยายการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชน เริ่มต้นจากกระบวนการจัดการความรู้ และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสุขภาพชุมชน และข้อสรุปด้านการส่งเสริมศักยภาพแกนนำการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย มุ่งเน้นเน้นการมีบุคคลที่เป็น ผู้นำในชุมชนที่เป็นตัวแทนการอยู่ดีมีสุข เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพ ในบุคคล โดยมีสุขภาวะเป็นกรอบการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนำไปสู่ความสุขดีมีสุขตลอดชีวิตและพัฒนาต่อยอดจากแกนนำผู้สูงอายุสู่คนในชุมชนสู่สังคมสุขภาวะในอนาคต^{๘๓}

มพิสุทธิ์ บัวแก้วและรติพร ถึงฝั่ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พบว่า “คุณลักษณะส่วนบุคคล การ สนับสนุนทางสังคมและการดูแลสุขภาพสามารถทำนายภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย” ยิ่งผู้สูงอายุมี รายได้มากขึ้นย่อมมีสุขภาพที่ดีขึ้น รายได้ของบุคคลเป็นตัวกำหนดการที่บุคคลจะมีสุขภาพที่ดีหรือไม่ดี นั้น คือ ยิ่งมีรายได้มากย่อมส่งผลให้มีสุขภาพที่ดียิ่งขึ้น ในทางกลับกันหากบุคคลมีรายได้ต่ำก็ย่อมส่งผลให้ มีสุขภาพไม่ดี และยังเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบสุขภาพระหว่างคนรวยกับคนจน ดังนั้น สามารถ กล่าวได้ว่า ปัญหาสุขภาพและรายได้มีความสัมพันธ์กัน เมื่อสุขภาพไม่ดี การประกอบอาชีพย่อมทำไม่ได้ รายได้จึงตกต่ำลง ในทางกลับกันเมื่อรายได้ไม่ดี โอกาสที่จะมีเครื่องอุปโภคบริโภคสมบูรณ์เพียงพอ เป็นไปไม่ได้ สุขภาพไม่ดีจึงเป็นผลที่ติดตามมา ในด้านการสนับสนุนทางสังคม ถึงแม้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จะได้รับการสนับสนุนทางการเงิน อาหาร สิ่งของแต่ก็ยังคงมีความรู้สึกที่ว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ ซึ่ง แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมยังไม่สามารถที่จะทดแทนความต้องการทางด้านอารมณ์และ จิตใจของผู้สูงอายุได้ และยังพบว่าเมื่อบุตรที่ไปอยู่ไกลกลับมาเยี่ยมย่อมทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่า ไม่ถูกทอดทิ้ง เกิดความมั่นคงทางจิตใจ เพราะสุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กัน อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น เมื่อสุขภาพจิตดีสุขภาพกายก็จะดีควบคู่กัน เช่นกันการดูแลสุขภาพ ของผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่มากขึ้นย่อมส่งผลให้สุขภาพดีขึ้น อีกทั้ง การดูแลสุขภาพของตนเองยังเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อสุขภาพของตนเอง และการที่ ผู้สูงอายุจะมีสุขภาพร่างกายที่ดีย่อมเกิดจากการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ออกกำลังกาย และ หลีกเลี่ยงสิ่งที่จะก่อให้เกิดโทษ เช่น สุราและบุหรี่^{๘๔}

วิไลลักษณ์ พรหมเสนและอัจฉริยา ครุฑาโรจน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ” พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการส่งเสริมการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ แต่ไม่สามารถ ดำเนินการได้ครบทุกชุมชน ปัจจัยและเงื่อนไขหลักที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน คือ งบประมาณ สำหรับ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจและ

^{๘๓} จามรี พระสุนิล และเบญจมาศ เมืองเกษม, “แกนนำการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุชุมชนตำบล ดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย”, รายงานวิจัย, สาขาวิชาการพัฒนาสังคมศาสตร์ นครสวรรค์ ครั้งที่ ๑๓ วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๓๕๖-๑๐๖๖.

^{๘๔} มพิสุทธิ์ บัวแก้วและรติพร ถึงฝั่ง, การดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย, วารสาร สยามนักวิจัย, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๙๔-๑๐๙.

มอบหมายภาระงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุด้านการมีงานทำและการสร้างรายได้ให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจน และควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๒) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยบูรณาการด้านงบประมาณบุคลากร หรือการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย^{๔๕}

สรุปได้ว่า จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือ ภาวะที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ซึ่งทั้ง ๔ ด้านที่กล่าวมานั้น มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและกัน หากด้านใดด้านหนึ่งมีความบกพร่อง ก็จะส่งต่ออีกสามด้าน

ตารางที่ ๒.๑๔ สารสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
วรากร เกรียงไกรศักดิ์ดา	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๖ ปัจจัย คือ ด้านทุนทรัพยากรบุคคล ด้านเงินทุนในการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ด้านระบบการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุ ด้านบริบทวัฒนธรรมชุมชน และด้านคุณลักษณะของประชาชนในตำบล
อุเทน ลาพิงค์	การพัฒนาสุขภาพทางสังคมที่ดี คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพ
พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล)	มีการพัฒนาสุขภาพองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุ ๕ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านสุขภาพทางกาย ๒) สุขภาพทางสังคมตระหนักรู้ถึงจิตสาธารณะช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมและชุมชน ๓) สุขภาพทางอารมณ์ ตระหนักรู้ถึงความสงบสุขในชีวิต ๔) สุขภาพทางจิต ตระหนักรู้ถึงการมีสติและพึงพอใจในการดำรงชีวิต และ ๕) สุขภาพทางปัญญา

^{๔๕} วิไลลักษณ์ พรหมเสนและอัจฉริยา ครุฑาโรจน์, “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ”, วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๖๐) : ๗๐-๗๑.

ตารางที่ ๒.๑๔ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ (ต่อ)

นักวิชาการ	ผลการวิจัย
จามรี พระสุนิล และเบญจมาศ เมืองเกษม	ด้านการดำรงชีวิตอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุชุมชนตำบลดงมะตะ อำเภอมะเลง จังหวัดเชียงราย ให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหาร ส่วนความคิดเห็นต่อศักยภาพการพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความสำคัญกับการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี และ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน
วิไลลักษณ์ พรหมเสนและอัจฉริยา ครุฑาโรจน์	งบประมาณ สำหรับแนวทางในการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจและมอบหมายภาระงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุด้านการมีงานทำ และการสร้างรายได้ให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจน และควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลศักยภาพผู้สูงอายุให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๒) ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยบูรณาการด้านงบประมาณบุคลากร

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการทบทวนการวิจัยที่ใกล้เคียงที่ผู้วิจัยทำการวิจัยหรือไม่ได้ผลการวิจัยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำเพื่อให้อธิบายงานวิจัยที่ทำได้อย่างเหมาะสมกับงานของผู้วิจัย ได้ดังนี้

ทัศนาวดี ฉากภาพ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปสุขภาวะของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางปัญญา สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางกาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งพบว่า การบริหารจัดการ การเสริมสร้างสุขภาพและหลักภavana ๔ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีตัวแปรแฝงภายนอก ๒ ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหารจัดการ และปัจจัยการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีหลักภavana ๔ เป็นตัวแปรส่งผ่าน ที่จะส่งผลให้สุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาดียิ่งขึ้น^{๘๖}

ปารีชาติ ชาลีเครือ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกจังหวัดชัยภูมิมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพ

^{๘๖} ทัศนาวดี ฉากภาพ, “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.*

ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ การประกันสังคม การได้รับการช่วยเหลือสาธารณสุขสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการมีงานทำ มีรายได้ นันทนาการ และการบริการสังคม ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามปัจจัยที่เป็นผลของการวิจัยนี้ คือ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่การประกันสังคม กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การฝึกอาชีพ การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สถานสงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาล ด้านศาสนกิจ งานอดิเรก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน บริการเยี่ยม ผู้สูงอายุที่บ้าน ด้านกีฬา หรือนันทนาการเพื่อความสำเร็จในการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ^{๘๗}

สุทธิพงศ์ บุญผดุง ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับแรก รองลงมาคือด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านสภาพร่างกายที่ดี ตามลำดับ ในขณะที่ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเองมีระดับคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง ๒) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต พบว่าด้านสภาพอารมณ์ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ปัจจัยด้านความว่าเหว อ่างว้าง และปัจจัยด้านความสุขภาพสบายใจ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว มิตรสหายและเพื่อนบ้าน ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการอุทิศและการได้รับการยอมรับจากชุมชน ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการดำรงชีพ และปัจจัยด้านรายรับและรายจ่าย คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี และสุดท้ายด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านความเป็นอิสระทาง ความคิดและปัจจัยการเลือกทำในสิ่งที่ต้องการ ๓) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านความเห็นชอบจากทรงคุณวุฒิซึ่งสามารถนำไปทดลองใช้ และศึกษาผลการใช้กับผู้สูงอายุในท้องถิ่นในงานวิจัยระยะที่ ๒ ต่อไปคำสำคัญ คุณภาพชีวิต โรงเรียนเป็นฐาน หลักเศรษฐกิจพอเพียง ผู้สูงอายุสิ้นสุดการสนทนา^{๘๘}

อารดา ธารเกียรติกำจร ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๖๐-๗๔ ปี สมรสและคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่ มีการศึกษาดำรงต่ำกว่าปริญญาตรี ก่อนอายุ ๖๐ ปี ประกอบอาชีพหลักที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น รับจ้างทั่วไป แม่บ้าน เป็นต้น จากการวัดระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า ระดับคะแนนคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับดี คือมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตเท่ากับ ๔.๓๒ จากคะแนนเต็ม ๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ย ๓ อันดับแรกคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้าน

^{๘๗} ปารีชาติ ชาลีเครือ, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๖๒๑-๑๖๓๒.

^{๘๘} สุทธิพงศ์ บุญผดุง, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔).

สังคม การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร คือ อาชีพหลักก่อนอายุ ๖๐ ปี (รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ระดับการศึกษาและสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุและปัจจัยด้านสุขภาพ (การมีโรคประจำตัว) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ โดยปัจจัยด้านเพศไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ^{๘๙}

สุพร หวลกระจาย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ชุมชนบางนางอำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ชุมชนบางนาง อำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดชลบุรีคือ ผู้สูงอายุมีอาการสับสนในชีวิตและความทรงจำไม่ดี หลงลืมบ่อย มีอาการหลงลืมหรือคิดช้าลงมีปัญหาสุขภาพมากขึ้น เช่น เบาหวาน ความดันโลหิต หัวใจ ข้อเสื่อม สมอขาดเลือด ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีอยู่ในชุมชนตำบลบางน้ำผึ้ง ยังเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์กร หน่วยงานภาครัฐจัดสรรให้ทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้รับเพียงด้านเดียว ยังไม่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นเหตุให้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนตำบลบางน้ำผึ้งนั้นยังไม่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ๓. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบางน้ำผึ้ง จังหวัดชลบุรี คือ ควรจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้รับรู้ถึงลักษณะของการมีเหตุผล ความพอประมาณและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ควรจัดกลุ่มอาชีพ สร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ควรจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ รัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจนเด่นชัด โดยมี ๔ โครงการดังนี้ โครงการที่ ๑ ด้านสุขภาพ โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก้ไขปัญหา ผู้ป่วยโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูงในผู้สูงอายุโครงการที่ ๒ ด้านเศรษฐกิจ โครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้แก่เกษตรกรตำบลบางน้ำผึ้งด้านเศรษฐกิจพอเพียงโครงการที่ ๓ ด้านที่อยู่อาศัย โครงการปรับปรุงซ่อมแซมที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากจนและผู้ยากไร้ และโครงการที่ ๔ ด้านนันทนาการ โครงการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมงานประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ^{๙๐}

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

^{๘๙} อารดา ธารเกียรติกำจร, “คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔)

^{๙๐} สุพร หวลกระจาย, “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบางน้ำผึ้งอำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดชลบุรี”, วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๒) : ๑๕๓-๑๖๕.

ตารางที่ ๒.๑๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ทัศมาวดี ฉากภาพ	<p>การบริหารจัดการ การเสริมสร้างสุขภาพและหลักภavana ๔ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีตัวแปรแฝงภายนอก ๒ ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหารจัดการ และปัจจัยการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีหลักภavana ๔ เป็นตัวแปรส่งผ่าน ที่จะส่งผลให้สุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาดีขึ้น</p>
ปาริชาติ ชาลีเครือ	<p>ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก จังหวัดชัยภูมิมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ</p>
สุทธิพงษ์ บุญผดุง	<p>คะแนนเฉลี่ย ๓ อันดับแรกคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ และด้านสังคม การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร คือ อาชีพหลักก่อนอายุ ๖๐ ปี (รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ) ระดับการศึกษาและสถานภาพสมรส ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ และ ๐.๐๕ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางลบกับระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ อายุและปัจจัยด้านสุขภาพ (การมีโรคประจำตัว) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ โดยปัจจัยด้านเพศไม่มีผลต่อระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ</p>

ตารางที่ ๒.๑๕ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
อารดา ธรเกียรติกำจร	ระดับคะแนนคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลสุเทพจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับดี คือมีคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตเท่ากับ ๔.๓๒ จากคะแนนเต็ม ๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
สุพร หวลกระจาย	๑. สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบางนาง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรีคือ ผู้สูงอายุมีอาการสับสนในชีวิตและความทรงจำไม่ดี หลงลืมบ่อย มีอาการหลงลืมหรือคิดช้าลงมีปัญหาสุขภาพมากขึ้น เช่น เบาหวาน ความดันโลหิต หัวใจ ข้อเสื่อม สมอฆาตเลือด ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ปัญหาที่พัวอาศัยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาการขาดพื้นที่การจัดกิจกรรมนันทนาการของชุมชนบางนาง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรีที่เหมาะสม เช่น สนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ ๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีอยู่ในชุมชนตำบลบางนาง ยังเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์กรหน่วยงานภาครัฐจัดสรรให้ทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้รองรับเพียงด้านเดียว

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นการทบทวนการวิจัยที่ใกล้เคียงที่ผู้วิจัยทำการวิจัยหรือไม่ได้ผลการวิจัยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำเพื่อให้สามารถอธิบายงานวิจัยที่ทำได้อย่างเหมาะสมกับงานของผู้วิจัย ได้ดังนี้

ปิยะดา ภัคตีอำนาจและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ด้านการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุหรือการจัดการบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การบริการให้ความรู้คำแนะนำการดูแลสุขภาพ ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ๓ ปี (๒๕๕๒-๒๕๕๔) ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์ ๒. การจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่บางตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการที่ไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ ๒๕๕๓-๒๕๕๔ โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์ ๓. การส่งเสริมนันทนาการ

แก่ผู้สูงอายุ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง ยังไม่มีการดำเนินการในการจัดนันทนาการแก่ผู้สูงอายุเลย ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยในบางตัวชี้วัดก็มีการดำเนินการบ้างแต่จะไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์^{๙๑}

จตุมา ชูเผือก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยการเดินแบบภูมิปัญญาไทยต่อสมรรถภาพทางกายความสามารถในการดูแลตนเอง และการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีสมรรถภาพทางกาย คือความทนทานของปอด หัวใจ ความแข็งแรง ความทนทานของกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อส่วนล่างความสามารถในการดูแลตนเองและการรับรู้ภาวะสุขภาพภายหลังการเข้าโปรแกรมออกกำลังกายสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๐.๐๑) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๐.๐๕)^{๙๒}

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุควรมาจากการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน ตลอดจนด้านอื่น ๆ

ตารางที่ ๒.๑๖ สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ปิยะดา ภัคตีอำนาจและคณะ	มีการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่บางตัวชี้วัดก็ยังมีดำเนินการที่ไม่ครอบคลุมครบถ้วนในปีงบประมาณ ๒๕๕๓-๒๕๕๔ โดยสรุปในด้านนี้ไม่ผ่านเกณฑ์

^{๙๑} ปิยะดา ภัคตีอำนาจและคณะ, “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา”, วารสารวิทยาการจัดการ, ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๗) : ๓๐-๓๓.

^{๙๒} จตุมา ชูเผือก, “ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยการเดินแบบภูมิปัญญาไทยต่อสมรรถภาพทางกายความสามารถในการดูแลตนเองและการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน”, รายงานวิจัย, การพยาบาลครอบครัวและชุมชน, (สาขาพยาบาลศาสตร์ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘), หน้า ๒๓๐-๒๔๓.

ตารางที่ ๒.๑๖ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
จตุติมา ชูเผือก	ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีสมรรถภาพทางกาย คือความทนทานของปอด หัวใจ ความแข็งแรง ความทนทานของกล้ามเนื้อ ความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อส่วนล่างความสามารถในการดูแลตนเองและการรับรู้ภาวะสุขภาพภายหลังการเข้าโปรแกรมออกกำลังกายสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมออกกำลังกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๐.๐๑) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (๐.๐๕)

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขา

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักไตรสิกขาเป็นการทบทวนการวิจัยที่ใกล้เคียงที่ผู้วิจัยทำการวิจัยหรือไม่ได้ผลการวิจัยเป็นอย่างไร เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำเพื่อให้สามารถอธิบายงานวิจัยที่ทำได้อย่างเหมาะสมกับงานของผู้วิจัย ได้ดังนี้

ปรีชญา เทพละออง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องทั้งในพระพุทธานุชาตและวิททยาการสมัยใหม่ คือ ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ สุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด บูรณาการนำหลักพุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา โดยมีศีลเป็นหลักพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกายและสังคม ส่งผลให้ภาวะจิตสงบเป็นสมาธิพร้อมที่จะพัฒนาให้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง และได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ มีชื่อว่า BASIC MODEL เป็นรูปแบบการพัฒนาพื้นฐานพฤติกรรมและปรับทัศนคติในการดำรงชีวิตให้มีสุขภาพดี มีจิตใจแจ่มใสเบิกบาน และมีความรู้ คิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมอย่างแท้จริง^{๓๓}

สุภาพรณ์ กัญยะตีบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง” พบว่า การใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การดำเนินชีวิตตามคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาที่ ๒) การดำเนินชีวิตตามแบบอย่างคฤหัสถ์อริยบุคคลในสมัยพุทธกาล ๓) การปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมสำคัญในพระไตรปิฎก มีเป้าหมายหลักคือ การมุ่งพัฒนาทางด้านจิตใจของประชาชนและผู้สูงอายุ ดำเนินตามแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมโดยใช้รูปแบบการจัดตั้งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาประชาชนและผู้สูงอายุให้มีสัมมาทิฐิและมุ่งดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งอริยชนด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ หรือเรียกโดยย่อว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และสามารถนำมาพัฒนาเพื่อให้ครอบครัวแห่งการสร้างเสริมสุขภาพวิถีพุทธด้วยหลักอริยธรรม ๔ คือ ๑) กายภาวนา ๒) สีสภาวนา ๓) จิตตภาวนา ๔) ปัญญาภาวนา ในด้านประสบการณ์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มาปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ เหตุผลที่ผู้สูงอายุเข้ามาสถานปฏิบัติ

^{๓๓} ปรีชญา เทพละออง, “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ”, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๔ ฉบับพิเศษ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๖๑) : ๒๐๘-๒๑๗.

ธรรมส่วนใหญ่มีความตั้งใจมาทำบุญและปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อมั่นว่าความดีแห่งวิถีพุทธธรรมจะนำตนไปสู่ชีวิตที่ดีงาม^{๙๔}

พระสุนทรภักดีคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” อธิบายถึง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ ๑) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศีล ๒) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงามมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมภาณี ๓) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขาสามารถนำมาพัฒนา ๔ ด้าน คือ กาวนา ๔ ประกอบด้วย กายกาวนา คือ การดูแลตนเองด้วยกายภาพศีกกาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น จิตตกาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และปัญญากาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักกาวนา ๔ ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง^{๙๕}

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทฺธชัยพงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาพัฒนาพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมกาวนา ๔” ได้เสนอกระบวนการพัฒนาพัฒนาพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมกาวนา ๔ เป็น Module ได้เป็น PMEWA- Module ประกอบด้วย 1) กายกาวนา (Physical Development) กายกาวนา คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการฝึกอบรมทางกาย เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพกับผู้คน สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ๒) ศีลกาวนา (Moral Development) คือ การพัฒนาทางร่างกายให้มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนตนเองและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่นให้รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยน้ำใจที่ดีงาม ๓) จิตกาวนา (Emotion Development) การพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือ การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงต่ออารมณ์ที่มากระทบ นับเป็นการฝึกฝนทำจิตใจให้เข้มแข็งอย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเหวหรือวิตกกังวลมากเกินไป และ ๔) ปัญญากาวนา (Wisdom/Intellectual Development) คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกตามหลักไตรลักษณ์ เข้าใจชีวิตตามหลักขั้น ๕ และพัฒนาเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักไตรสิกขา ย่อมนำพาให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ ประสบความสุขที่เกิดจากปัญญาหยั่งรู้ตามความเป็นจริง^{๙๖}

ขวัญษา เอกจิตต์และอุทัย สติมัน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน” อธิบายว่า หลักทั้ง ๓ ประการแห่งไตรสิกขา เป็นการศึกษที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนาขึ้นไปในองค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ศีล เป็นเหมือนการจัดปรับพื้นที่และบริเวณแวดล้อม ให้สะอาดหมดจดเรียบร้อยราบรื่น มีสภาพที่พร้อมจะทำงานได้คล่องสะดวก ๒) สมภาณี เป็นเหมือนการเตรียมตัวของผู้ทำงานให้มีเร็วแรงกำลัง

^{๙๔} สุพากรณ์ กัญยะต๊ิบ, หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง, (สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

^{๙๕} พระสุนทรภักดีคุณ, “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ”, วารสารมหาจุฬาริชาการ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) : ๑๑-๒๕.

^{๙๖} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทฺธชัยพงค์), “กระบวนการพัฒนาพัฒนาพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมกาวนา ๔”, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๐ (ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๕๖๑๓-๕๖๒๕.

ความถนัดชัดเจนที่พร้อมจะลงมือทำงาน และ ๓) ปัญหา เป็นเหมือนอุปสรรคที่จะใช้ทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ เช่น บ้านเรือนที่อยู่ ที่ทำงาน หากฝาผนังขรุขระ หลังคารั่ว รอบอาคารถนนทางรถวิ่งทั้งเป็น ถิ่นไม่ปลอดภัย (ขาดศีล) การจัดแต่งตั้งวางสิ่งของเครื่องใช้ในที่ทำงานไม่มีระเบียบ ไม่พร้อม ไม่สบายอึดอัดขัดใจ (ขาดสมาธิ) การเป็นอยู่และการทำงานคิดการทั้งหลายไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี (ขาดปัญญา) ชีวิตและงานจะไม่สัมฤทธิ์จุดหมาย^{๙๗}

นิพาวรรณ ไวศยะนันท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ” พบว่า ผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อนุชย์สามารถดับทุกข์ย่อมเกิดสุขภาวะทางจิต ส่งผลถึงสุขภาพกายอีกด้วย หลักการของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา คือ ศีลและสมาธิควบคุมกายและจิตใจ ตามลำดับ ก่อให้เกิดสติ อันเป็นจุดเริ่มต้นของปัญญาเข้าใจธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพตามวัย และเห็นแจ้งถึงวิธีการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ การปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ามีผลต่อทั้ง สุขภาพจิต เช่น ความสามารถในการปรับตัวหรือยอมรับต่อโรคร้ายเพิ่มขึ้น การนอนหลับดีขึ้น และผลต่อสุขภาพกาย เช่น สามารถลดระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต ลดอาการปวดได้ ซึ่งการนำหลักการไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงครบถ้วนการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม^{๙๘}

พระมนตรี กิจจโสโร (วิโรจ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ” พบว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา จะต้องมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง โทษของการไม่พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ พบว่า คุณภาพชีวิตนักเรียนมี ๓ ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสุข การนำหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาปรับประยุกต์กับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓ ด้าน คือ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความสุข เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ดีงามเป็นสิกขาชีวิตที่ดีงามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษาไตรสิกขา เป็นการศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ^{๙๙}

^{๙๗} ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน, “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”, **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๗๐-๑๗๙.

^{๙๘} นิพาวรรณ ไวศยะนันท์, “หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ”, **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนครน่านปริทรรศน์**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๔๓-๕๘.

^{๙๙} พระมนตรี กิจจโสโร (วิโรจ), “การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ”, **วารสารธาตุพนมปริทรรศน์**, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

สรุปได้ว่า การการบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีลสิกขา จิตตสิกขา (สมาธิ) และปัญญาสิกขา (ปัญญา) มาบูรณาการเพื่อใช้เป็นหลักปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ให้มีความสมบูรณ์และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๒.๑๗ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา

นักวิจัย	ผลการวิจัย
ปรีชญา เทพละออง	แนวคิดและทฤษฎีสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องทั้งในพระพุทธานุสสาเถรวาทและวิทยาการสมัยใหม่ คือ ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ สุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด บูรณานำหลัก พุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา BASIC MODEL
สุภาพรณ์ กันยะตีบ	การใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การดำเนินชีวิตตามคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาที่ดี ๒) การดำเนินชีวิตตามแบบอย่างคฤหัสถ์อริยบุคคลในสมัยพุทธกาล ๓) การปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมสำคัญในพระไตรปิฎก
พระสุนทรภิตติคุณ	ผู้สูงอายุ เป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธานุสสาได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ ๑) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศีล ๒) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ตั้งงามมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิ ๓) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒.๑๗ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
<p>พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุโข (พรสุทธชัยพงศ์)</p>	<p>๑) กายภาวนา (Physical Development) กายภาวนา คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการฝึกอบรมทางกาย เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพกับผู้คน สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ๒) ศีลภาวนา (Moral Development) คือ การพัฒนาทางร่างกายให้มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนตนเองและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่นให้รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยน้ำใจที่ดีงาม ๓) จิตภาวนา (Emotion Development) การพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือ การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงต่ออารมณ์ที่มากระทบ</p>
<p>ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน</p>	<p>หลักทั้ง ๓ ประการแห่งไตรสิกขา เป็นการศึกษาที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนาขึ้นไปในองค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ศีล เป็นเหมือนการจัดปรับพื้นที่และบริเวณแวดล้อม ให้สะอาดหมดจดเรียบร้อยราบรื่น มีสภาพที่พร้อมจะทำงานได้คล่องสะดวก ๒) สมาธิ เป็นเสมือนการเตรียมตัวของผู้ทำงานให้มีเร็วแรง กำลังความถนัดชัดเจนที่พร้อมจะลงมือทำงาน และ ๓) ปัญญา เป็นเหมือนอุปกรณ์ที่จะใช้ทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ เช่น บ้านเรือนที่อยู่ ที่ทำงาน หากฝาผนังขรุขระ หลังคารั่ว รอบอาคารถนนหนทางรกรุงรังทั้งเป็นถิ่นไม่ปลอดภัย (ขาดศีล) การจัดแต่งตั้งวางสิ่งของเครื่องใช้ในที่ทำงานไม่มีระเบียบ ไม่พร้อม ไม่สบายอึดอัดขัดใจ (ขาดสมาธิ) การเป็นอยู่และการทำงานคิดการทั้งหลายไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี (ขาดปัญญา) ชีวิตและงานจะไม่สัมฤทธิ์จุดหมาย</p>
<p>นิพาวรรณ ไชยชนะนันท์</p>	<p>ผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อมนุษย์สามารถดับทุกข์ย่อมเกิดสุขภาวะทางจิต ส่งผลถึงสุขภาพกายอีกด้วย หลักการของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา คือ ศีลและสมาธิควบคุมกายและจิตใจ ตามลำดับ</p>

ตารางที่ ๒.๑๗ สารสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจะ)	<p>การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง โทษของการไม่พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ พบว่า คุณภาพชีวิตนักเรียนมี ๓ ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสุข การนำหลักไตรสิกขาทั้ง ๓ ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาปรับประยุกต์กับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓ ด้าน คือ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และความสุข เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ดีงามเป็นสิกขาชีวิตที่ดีงามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษาไตรสิกขา เป็นการศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ</p>

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยสรุปที่มาของแต่ละตัวแปร ดังนี้

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ได้สังเคราะห์จากแนวคิดของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

- ๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ
- ๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ
- ๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
- ๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ

๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ^{๑๐๐}

๒. การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้สังเคราะห์จากแนวคิดของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วย

- ๑) ด้านร่างกาย
- ๒) ด้านจิตใจ
- ๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
- ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม^{๑๐๑}

๓. สวัสดิการผู้สูงอายุ ได้สังเคราะห์จากแนวคิดของศศิพัฒน์ ยอดเพชร ประกอบด้วย

- ๑) ระบบการจัดการที่ทันสมัย
- ๒) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากหน่วยงาน
- ๓) ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ
- ๔) สถานที่รองรับผู้สูงอายุ^{๑๐๒}

๔. หลักสูตรศึกษา ในครั้งนี้ได้จากการค้นคว้าหลักสูตรศึกษาในพระไตรปิฎก คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต (ภาษาไทย) เล่ม ๒๐ ข้อ ๙๑ หน้า ๓๒๐. ประกอบด้วย

- ๑) สีสลศึกษา (พฤติกรรม)
- ๒) จิตตศึกษา (จิตใจ)
- ๓) ปัญญาศึกษา (ปัญญา)^{๑๐๓}

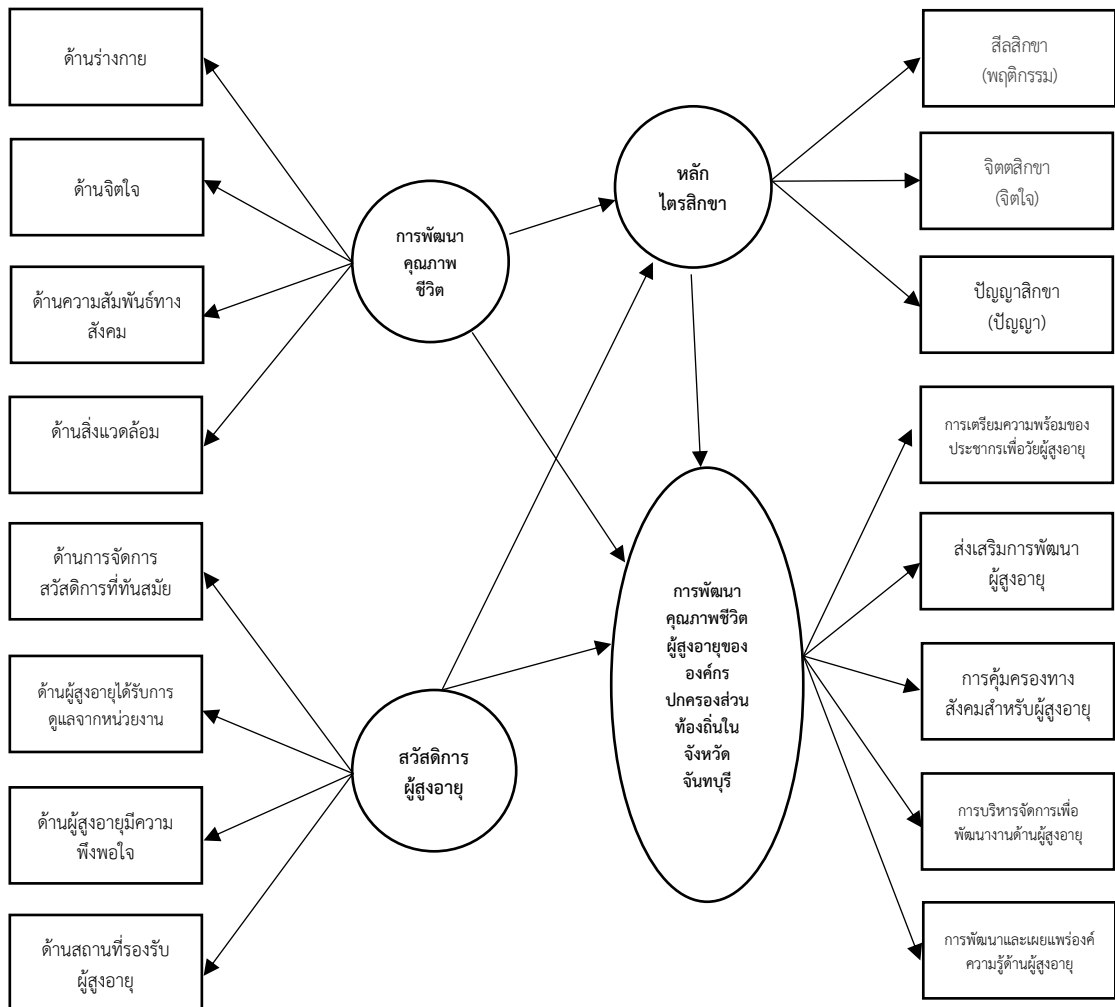
^{๑๐๐} กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, โครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ, (กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๖๑).

^{๑๐๑} กรมสุขภาพจิต, เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.dmh.go.th/> [๓๐ เมษายน ๒๕๖๓].

^{๑๐๒} ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, สวัสดิการผู้สูงอายุ: แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มิสเทอร์รี่อ็อปปี, ๒๕๔๙), หน้า ๖๐.

^{๑๐๓} อง.ตัก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ดังแผนภาพที่ ๒.๕

แผนภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์นำมาสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) มีแผนแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียวศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง (The One Shot Non-Experiment Case Study)

๓.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรีจำนวน ๙๐๓ คน^๑

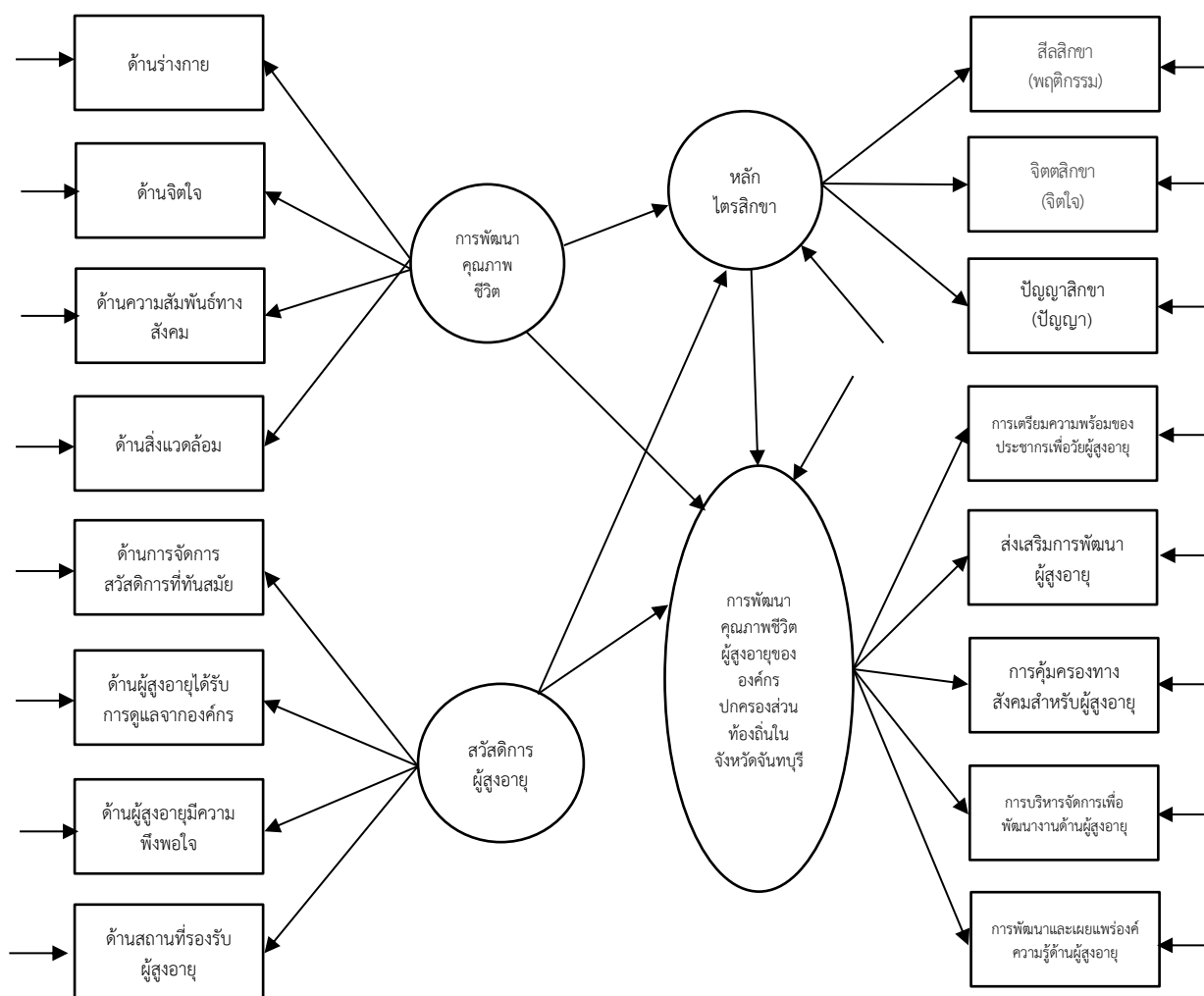
๒) กลุ่มตัวอย่าง

๒.๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน ๓๙๐ ตัวอย่าง สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยโดยการพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่าภายใต้โมเดลตามสมมติฐานในกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมตามแนวคิดของนักวิจัยด้านโมเดลการวิเคราะห์หีสเลส คือ Lindeman, Merenda and Gold^๒ และ Weiss^๓ ที่ได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น ๑ พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง ๑๐-๒๐ ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิดการวิจัยพบว่ามีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณภายใต้โมเดลหีสเลสทั้งหมด ๓๙ พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ ๑๐ ตัวอย่างเท่ากับ $39 \times 10 = 390$ ตัวอย่าง ดังแสดงในแผนภาพที่ ๓.๑

^๑ สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, ชุดข้อมูลกลาง : การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://chanthaburi.nso.go.th> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๓].

^๒ Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ., **Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis**, (Scott, Foresman, Glenview, IL,1982), p. 163.

^๓ Weiss, R., **The Provision of Social Relationship**, In Z. Rubin (Ed), (Doing Unto others Englewood Cliff, N. J: Prentice-Hall, 1972), pp. 17-26.

แผนภาพที่ ๓.๑ แสดงจำนวนเส้นพารามิเตอร์ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๒.๒) การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นตอนโดยชั้นตอนที่ ๑ สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการจัดแบ่งประชากรเป็นกลุ่มตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน แสดงไว้ในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยงาน	จำนวน	สัดส่วน	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
๑	เทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์	๓๐	๓๙๐×๓๐/๙๐๓	๑๓
๒	เทศบาลตำบลพลับพลา	๗๐	๓๙๐×๗๐/๙๐๓	๓๐
๓	เทศบาลตำบลเกาะขวาง	๖๐	๓๙๐×๖๐/๙๐๓	๒๖
๔	เทศบาลตำบลสนมไชย	๓๐	๓๙๐×๓๐/๙๐๓	๑๓
๕	เทศบาลตำบลนายายอาม	๒๐	๓๙๐×๒๐/๙๐๓	๘
๖	เทศบาลตำบลช้างข้าม	๘๗	๓๙๐×๘๗/๙๐๓	๓๗
๗	เทศบาลตำบลท่าหลวง	๓๕	๓๙๐×๓๕/๙๐๓	๑๕
๘	อบต.ทุ่งขนาน	๖๐	๓๙๐×๖๐/๙๐๓	๒๖
๙	อบต.ท่าช้าง	๖๐	๓๙๐×๖๐/๙๐๓	๒๖
๑๐	อบต.หนองซิม	๕๐	๓๙๐×๕๐/๙๐๓	๒๒
๑๑	อบต.วังใหม่	๒๐๐	๓๙๐×๒๐๐/๙๐๓	๘๖
๑๒	อบต.วังตโนด	๘๐	๓๙๐×๘๐/๙๐๓	๓๕
๑๓	อบต.นายายอาม	๒๕	๓๙๐×๒๕/๙๐๓	๑๑
๑๔	อบต.กะแจะ	๕๐	๓๙๐×๕๐/๙๐๓	๒๑
๑๕	อบต.ปะตง	๔๖	๓๙๐×๔๖/๙๐๓	๒๐
รวมประชากร		๙๐๓	รวมกลุ่มตัวอย่าง	๓๙๐

ขั้นตอนที่ ๒ จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากจนกระทั่งครบตัวอย่างตามที่ต้องการ

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็น ๕ ส่วน

ส่วนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด ๒๐ ข้อโดยแยกตามตัวแปรดังนี้

ด้านร่างกาย	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านจิตใจ	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด ๒๐ ข้อโดยแยกตามตัวแปรดังนี้

การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	จำนวน ๕ ข้อ
------------------------------	-------------

ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากหน่วยงาน	จำนวน ๕ ข้อ
ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ	จำนวน ๕ ข้อ
สถานที่รองรับผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๔ สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุตามหลัก หลักไตรสิกขา ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๑๕ ข้อโดยแยกตามตัวแปรดังนี้

ศีลสิกขา (พฤติกรรม)	จำนวน ๕ ข้อ
จิตตสิกขา (จิตใจ)	จำนวน ๕ ข้อ
ปัญญาสิกขา (ปัญญา)	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๕ สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๒๕ ข้อโดยแยกตามตัวแปรดังนี้

ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ
ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ถึงส่วนที่ ๕ ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale^๔ ซึ่งจะมีข้อคำถามแบบประมาณค่าที่ใช้วัด ๕ ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการอภิปรายผล ซึ่งผลจากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น มีดังนี้^๕ จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ช่วงชั้นคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ระบบการวัด}} \\ &= \frac{๕ - ๑}{๕} = ๐.๘๐ \end{aligned}$$

^๔ Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", *Reading in Attitude Theory and Measurement*. (Fishbein, Matin, Ed. New York: Wiley & Son, 1967), pp. 90-95.

^๕ มัลลิกา บุณนาค, *สถิติเพื่อการตัดสินใจ*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๓.

จะได้เกณฑ์การแปลผล ๕ ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	๔.๒๑ - ๕.๐๐	หมายถึง มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	๓.๔๑ - ๔.๒๐	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย	๒.๖๑ - ๓.๔๐	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	๑.๘๑ - ๒.๖๐	หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๘๐	หมายถึง น้อยที่สุด

๓) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๓.๑) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

๓.๒) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลเพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยการนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ทั้ง ๑๕ ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น ๗๕ ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ๕ คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า ๐.๐๖ ขึ้นไป

๓.๓) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมาเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๔. การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๑) การตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๔.๑.๑) ผศ.ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี ตำแหน่ง รองหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์/ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๑.๒) ผศ.ดร. สุริยา รักษาเมือง ตำแหน่ง เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (นานาชาติ) อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๑.๓) อาจารย์ ดร. สมบัติ นามบุรี ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔.๑.๔) อาจารย์พลเอก ดร. เกษมชาติ นเรศเสนีย์ ประธานกรรมการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

๔.๑.๕) ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจและทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความครอบคลุมของโครงสร้างและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินให้คะแนน ๓ ระดับ คือ +๑ = มีความสอดคล้อง ๐ = ไม่แน่ใจ -๑ = ไม่สอดคล้อง แล้วคำนวณค่าและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๐๖ - ๑.๐๐ ทุกข้อคำถาม

๔.๒) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างจังหวัด จำนวน ๓๐ คน

๔.๓) นำแบบสอบถามที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมเท่ากับ ๐.๙๕๒ และสามารถจำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	จำนวนข้อ
๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิต	๐.๘๖๗	๒๐
๒. สวัสดิการผู้สูงอายุ	๐.๘๖๗	๒๕
๓. หลักไตรสิกขา	๐.๘๖๘	๑๕
๔. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	๐.๘๘๔	๒๕
ภาพรวม	๐.๙๕๒	๘๕

๔.๔) แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลจากการทดลองใช้ในขั้นตอนที่ผ่านมา ทำการปรับปรุงแก้ไขโดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” คือ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี จำนวน ๓๙๐ คน

๒) ยื่นคำร้อง บท. ๖.๒ แบบคำร้องทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสืออนุญาตใช้สถานที่เก็บข้อมูลวิจัย เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าว เรียบร้อยแล้ว นำส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยกำหนดวัน เวลาและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อลงพื้นที่เก็บข้อมูล

๓) ลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามสำหรับการวิจัยกับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี ตามที่กำหนดไว้ จำนวน ๓๕๐ คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

๔) เมื่อรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด จำนวน ๓๕๐ ชุด แล้วซึ่งคิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนต่อไปนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒) การวิเคราะห์เนื้อหาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา^๖

๒.๑) ผู้วิจัยตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสาร และหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์

๒.๒) ผู้วิจัยวางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่า จะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบท (Text) และจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

๒.๓) ผู้วิจัยคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ตามหัวข้อในแบบการวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยทำการพิจารณาเอกสารในสภาพที่เป็นปัจจัย และเปรียบเทียบคุณลักษณะของเนื้อหาเข้ากับบริบทของเอกสาร โดยมีการโยกคุณลักษณะเข้ากับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยเลือกมาเปรียบเทียบ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่นๆ ได้

๒.๔) วิเคราะห์เนื้อหาตามที่ปรากฏ (Manifest Content) ในเอกสารวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสารเท่านั้น ไม่ใช้การตีความหมายของข้อความ

^๖ สุภางค์ จันทวานิช, การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๔.

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อศึกษากลุ่มตัวแปรที่ยังไม่มีทฤษฎี หรือแนวคิดสนับสนุนเรื่องนั้นมาก่อน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากตัวแปรเหล่านั้น แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อต้องการทราบว่ากลุ่มตัวแปร (Set of Variables) ทั้งหมดมีกี่ปัจจัย (Factor) ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัย จะช่วยลดตัวแปรลงและได้ปัจจัยซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะของข้อมูลได้ง่าย และสามารถสร้างตัวแปรแฝงเพื่อนำตัวแปรแฝงมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไป ซึ่งเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้^๗

๓.๑) ตรวจสอบเบื้องต้นว่า ข้อมูลสามารถนำมาวิเคราะห์ปัจจัยได้หรือไม่ โดยการพิจารณาเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร จากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้ค่าไกเซอร์-ไมเยอร์ - ออลคิน (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO-MSA) มากกว่า .๗๐ ถึง ๑ และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีนัยสำคัญ แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์ปัจจัย

๓.๒) สกัดปัจจัยขั้นต้น (Factor Extraction) ใช้วิธี Principal Component Analysis โดยมีเกณฑ์กำหนดจำนวนปัจจัย คือ ค่าไอเกน (Eigen Values) มากกว่า ๑ และ Scree Plot เส้นกราฟเริ่มเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน

๓.๓) หมุนแกนปัจจัย (Factor Rotation) เพื่อให้ได้ปัจจัยร่วมที่ชัดเจน

๓.๔) สร้างคะแนนปัจจัย (Factor Score) เพื่อสร้างตัวแปรแฝงจากตัวแปรสังเกตได้

๓.๕) ตั้งชื่อปัจจัยให้สื่อความหมายถึงตัวแปรทั้งหมดในปัจจัย

๔) การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นการบูรณาการของสถิติวิเคราะห์ที่สำคัญ คือการวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วย ๒ ส่วน คือโมเดลการวัด (Measurement Model) และโมเดลโครงสร้าง (Structural Model)

๔.๑) โมเดลการวัด (Measurement Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) อันดับหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดตัวแปรแฝงว่า ตัวแปรสังเกตได้/ตัวบ่งชี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม Lisrel (Linear Structure Relation) และพิจารณาคัดเลือกปัจจัยและตัวบ่งชี้ จากตัวแปรสังเกตได้/ตัวบ่งชี้ที่มีสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ซึ่งสามารถอธิบายองค์ประกอบสูงตั้งแต่ร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป

๔.๒) โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปร และวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของทฤษฎีหรือทดสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยขั้นตอน ๒ ส่วนคือ

^๗ นงลักษณ์ วัชรชัย, โมเดลลิสมัล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๒.

๔.๒.๑) การประมาณค่าพารามิเตอร์

(๑) การกำหนดข้อมูลจำเพาะโมเดล (Specification of the Model) ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาว่าตัวแปรสาเหตุตัวใดบ้างที่ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยผู้วิจัยใช้โมเดลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรแฝง และตัวแปรสังเกตได้ โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นของโมเดลว่าความสัมพันธ์ของโมเดลทั้งหมดเห็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear) เป็นความสัมพันธ์เชิงบวก (Additive) และเป็นความสัมพันธ์ทางเดียว (Recursive Model) ระหว่างตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) และตัวแปรภายใน (Endogenous Variables)

(๒) การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Identification of the Model) ผู้วิจัยใช้เงื่อนไขกฎที่ (t-rule) นั่นคือจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าจะต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนสมาชิกในเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบโดยจะให้จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า (t) และจำนวนตัวแปรสังเกต (NI) ซึ่งนำมาคำนวณหาจำนวนสมาชิกในเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมได้ กฎที่กล่าวว่า แบบจำลองจะระบุค่าได้พอดีเมื่อ $t \leq (๑/๒) (NI) (NI+๑)$ และใช้กฎความสัมพันธ์ทางเดียว (Recursive Rule) เพื่อตรวจสอบเงื่อนไขพอเพียง

(๓) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Parameter Estimation form the Model) ผู้วิจัยใช้การประมาณค่าโดยใช้วิธี ML (Maximum Likelihood) ซึ่งเป็นวิธีที่แพร่หลายที่สุดวิธีนี้ใช้ฟังก์ชันความกลมกลืนที่ไม่ใช่ฟังก์ชันแบบเส้นตรง แต่ก็เป็นฟังก์ชันที่บอกความแตกต่างระหว่างเมทริกซ์ S และ Sigma ได้ ค่าประมาณของพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML มีความคงเส้นคงวา (Consistency) มีประสิทธิภาพและความเป็นอิสระจากมาตรวัด การแจกแจงสุ่มของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML เป็นแบบปกติ และความแปรปรวนของค่าประมาณขึ้นอยู่กับขนาดของค่าพารามิเตอร์

๔.๒.๒) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of Fit Measures) เพื่อศึกษาภาพรวมของโมเดลว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด ผู้วิจัยใช้สถิติที่จะตรวจสอบดังนี้

(๑) ค่าไค-สแควร์ (Chi-square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์ มีค่าต่ำมากหรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มาก และค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๒) ค่าสัดส่วน χ^2/df เนื่องจากเมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาก ค่าไค-สแควร์ก็จะยิ่งสูงมากจนอาจทำให้สรุปผลได้ไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงแก้ไขโดยพิจารณาค่า χ^2/df ซึ่งควรมีค่าไม่ควรเกิน ๒.๐๐^๘

^๘ สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณและรัชณีกุล ภิญโญภานูวัฒน์, สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL, (กรุงเทพมหานคร : เจริญมั่นคงศึกษารพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๔.

(๓) ดัชนีระดับความสอดคล้อง (Goodness-of-Fit Index: GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากโมเดลก่อน และหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชัน ความสอดคล้องก่อนปรับโมเดลค่า GFI หากมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐-๑.๐๐ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๔) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index: AGFI) ซึ่งนำ GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดของอิสระ (df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่างหากค่า AGFI หากมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐-๑.๐๐ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๕) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ใช้เปรียบเทียบโมเดลเชิงสมมติฐานการวิจัยว่ามีความสอดคล้องสูงกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด ค่าที่ดีควรมีค่าตั้งแต่ ๐.๙๐ ขึ้นไป แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๖) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual: Standardized RMR) เป็นค่าบอกความคลาดเคลื่อนของโมเดล มีค่าต่ำกว่า ๐.๐๕ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๗) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่งค่า RMSEA ที่ดีมากๆ ควรมีค่าต่ำกว่า ๐.๐๕ แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

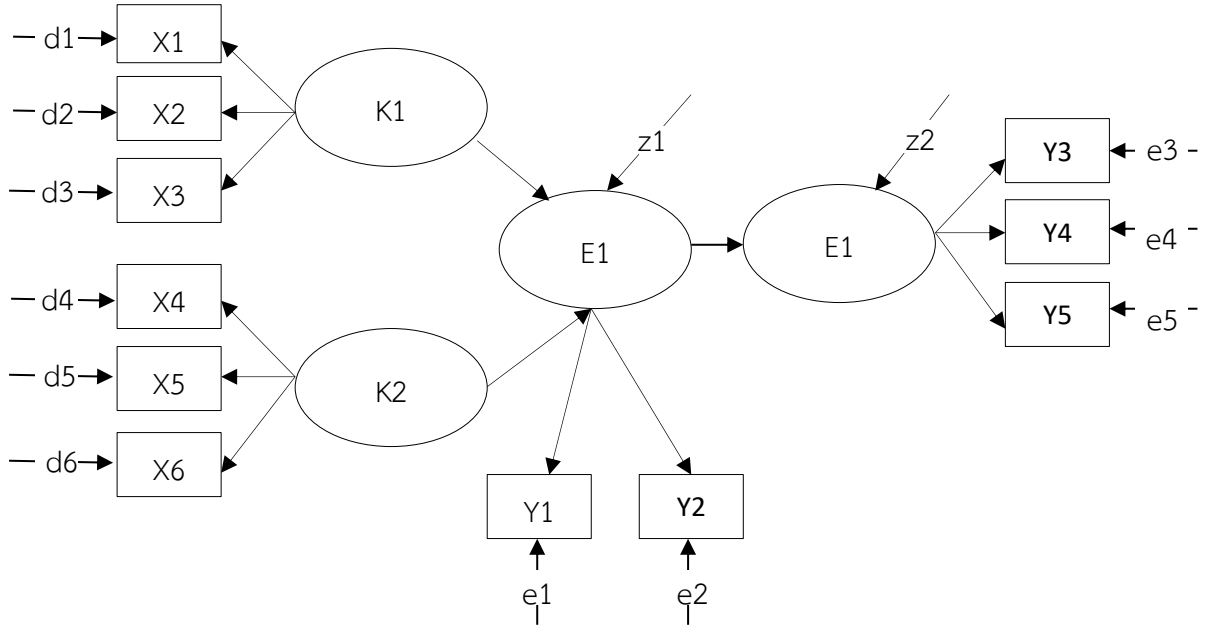
(๘) ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N: CN) เป็นดัชนีที่แสดงขนาดของตัวอย่างที่จะยอมรับดัชนีแสดงความสอดคล้องของโมเดลได้ และค่า CN ควรมีค่ามากกว่า ๒๐๐ ของกลุ่มตัวอย่าง (Diamantopoulos & Siguaw, ๒๐๐๐)^๙

(๙) เมทริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเปรียบเทียบความสอดคล้อง (Fitting Residuals Matrix) หมายถึงเมทริกซ์ที่มีผลต่างของเมทริกซ์ S และ Sigma ซึ่งประกอบไปด้วยค่าความคลาดเคลื่อนทั้งในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Largest Standardized Residual) ระหว่างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่เข้าสู่วิเคราะห์กับเมทริกซ์ที่ประมาณได้ โดยค่าเศษเหลือเคลื่อนที่เข้าใกล้ศูนย์ จะถือว่าโมเดลมีแนวโน้มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ความพอดีเศษเหลือเหมาะสมอยู่ระหว่าง -๒ ถึง ๒

(๑๐) การปรับโมเดล (Model Modification Indexes: MI) ผู้วิจัยปรับโมเดลบนพื้นฐานของทฤษฎีและงานวิจัยเป็นหลัก โดยมีการดำเนินการคือ จะตรวจสอบผลการประมาณค่าพารามิเตอร์ว่ามีความสมเหตุสมผลหรือไม่ มีค่าใดแปลกเกินความเป็นจริงหรือไม่ และพิจารณาความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง (Squared Multiple Correlation) ให้มีความเหมาะสมรวมทั้งพิจารณาค่าความสอดคล้องรวม (Overall Fit) ของโมเดลว่า โดยภาพรวมแล้วโมเดลสอดคล้อง

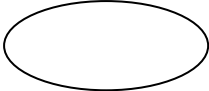
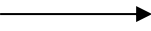

^๙ Diamantopoulos, A & Siguaw, A.D., *Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated*, (Sage Publications: London, 2000), p. 223.

กับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด และจะหยุดปรับโมเดลเมื่อพบว่า ค่าสูงสุดของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานต่ำกว่า ๒.๐๐ ดังแผนภาพที่ ๓.๓

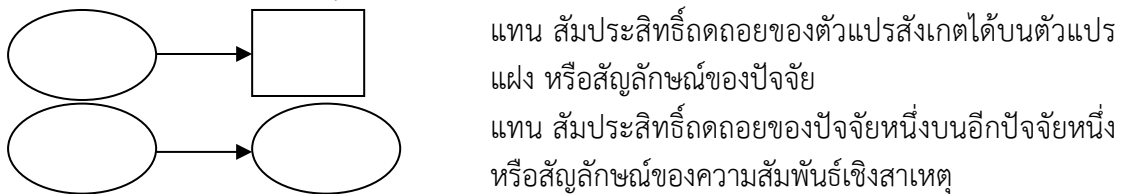

แผนภาพที่ ๓.๒ โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

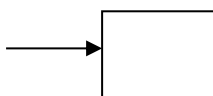
ภาพโมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ดังนี้^{๑๐}

- หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables)
- หมายถึง ตัวแปรแฝง (Latent Variables)
- หมายถึง ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หรือนำหน้าปัจจัย
- หมายถึง ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนร่วมของสองตัวแปร

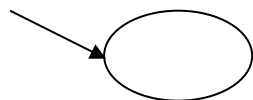
ในการสร้างโมเดลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำสัญลักษณ์เหล่านี้มาเขียนรวมกันเพื่อใช้แทนความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ในโมเดล ดังนี้

^{๑๐} สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณและรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL, หน้า ๑๔๖.

แทน ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้

แทน ความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ปัจจัย

ตัวแปรแฝง (Latent variables) ในโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวแปรแฝงที่เป็นสาเหตุ เรียกว่า ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Variables) ในภาพคือ K1 และ K2 ใช้สัญลักษณ์ K หรือ ξ (อ่านว่า KSI) ๒. ตัวแปรแฝงที่เป็นผล เรียกว่า ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variables) ในภาพคือ E1 และ E2 ใช้สัญลักษณ์ E หรือ η (อ่านว่า ETA) ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) ในโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายนอก ใช้สัญลักษณ์ X ในภาพคือ X1 X2 X3 X4 X5 และ X6 โดยที่

X1 X2 และ X3 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ K1

X4 X5 และ X6 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ K2

๒. ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายใน ใช้สัญลักษณ์ Y ในภาพคือ Y1 Y2 Y3 Y4 และ Y5 โดยที่

Y1 และ Y2 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ E1

Y3 Y4 และ Y5 เป็นตัวแปรสังเกตได้ของ E2

ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ X ใช้สัญลักษณ์ d หรือ δ (อ่านว่า DELTA)

ส่วนความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรแฝง E ใช้สัญลักษณ์ e หรือ ϵ (อ่านว่า EPSILON) ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรแฝง E ใช้สัญลักษณ์ z หรือ ζ (อ่านว่า ZETA)

ดังนั้น $d_1 d_2 d_3 d_4 d_5$ และ d_6 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ X1 X2 X3 X4 X5 และ X6 ตามลำดับ

$e_1 e_2 e_3 e_4$ และ e_5 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ Y1 Y2 Y3 Y4 และ Y5 ตามลำดับ

z_1 และ z_2 เป็นความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนของ E1 และ E2 ตามลำดับ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการสื่อสารที่ตรงกันจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

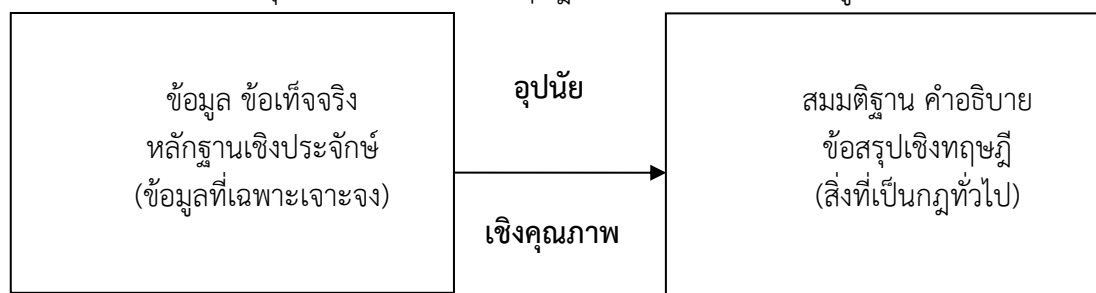
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-Distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-Distribution

SKEW	แทน	ค่าความเบ้ (skewness)
KUS	แทน	ค่าความโด่ง (kurtosis)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)
SE	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error)
R^2	แทน	ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (Squared Multiple Correlation) หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์
χ^2	แทน	ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square Statistics)
df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
p-value	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
ξ	แทน	ตัวแปรแฝงภายนอก (Ksi)
λ	แทน	ขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระกับตัวแปรแฝงภายนอก
δ	แทน	ความคลาดเคลื่อนภายใต้ตัวแปรอิสระ
η	แทน	ตัวแปรแฝงภายใน (Eta)
γ	แทน	เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุจาก ξ ไป η
GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index)
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index)
SRMR	แทน	ดัชนีค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized RMR)
RMSEA	แทน	ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation)
CN	แทน	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (Critical N)
DE	แทน	อิทธิพลทางตรง (Direct Effects)
IE	แทน	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effects)
TE	แทน	อิทธิพลรวม (Total Effects)
ชื่อตัวแปรแฝงภายนอก		
LIFE	แทน	การพัฒนาคุณภาพชีวิต
LIFE 1	แทน	ด้านร่างกาย
LIFE 2	แทน	ด้านจิตใจ
LIFE 3	แทน	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
LIFE 4	แทน	ด้านสิ่งแวดล้อม
FACTOR	แทน	สวัสดิการผู้สูงอายุ
FACTOR 1	แทน	การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย

FACTOR2	แทน	ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากหน่วยงาน
FACTOR3	แทน	ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ
FACTOR4	แทน	สถานที่รองรับผู้สูงอายุ
ชื่อตัวแปรแฝงภายใน		
SIKKHA	แทน	หลักไตรสิกขา
SIKKHA 1	แทน	ศีลสิกขา (พฤติกรรม)
SIKKHA 2	แทน	จิตตสิกขา (จิตใจ)
SIKKHA 3	แทน	ปัญญาสิกขา (ปัญญา)
DEVE	แทน	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี		
DEVE 1	แทน	ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ
DEVE 2	แทน	ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ
DEVE 3	แทน	ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
DEVE 4	แทน	ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนา
บุคลากรด้านผู้สูงอายุ		
DEVE 5	แทน	ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

๓.๓ การวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยที่เรียกว่าวิธีอุปนัย^{๑๑} (Inductive Approach) คือเริ่มจากข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจำนวนหนึ่ง แล้วจึงวิเคราะห์หาข้อสรุป หรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีที่มีลักษณะทั่วไปของข้อมูลนั้นดังแผนภาพที่ ๓.๑

แผนภาพที่ ๓.๓ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการในรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหาร

^{๑๑} พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ศาสตราจารย์, ศาสตราจารย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙), หน้า ๙.

เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน ๑๗ รูปหรือคน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา	จำนวน ๓ รูปหรือคน
กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์	จำนวน ๓ คน
กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	จำนวน ๔ คน
กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ	จำนวน ๔ คน
กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	จำนวน ๓ คน

ลำดับที่	กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา	ตำแหน่ง
๑.	พระมหาสุนันท์ สุนนโท ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	พระปลัดระพิน พุทธิสารโร ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓.	พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

	กลุ่มนักวิชาการ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์	ตำแหน่ง
๔.	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	รองหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์/ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์

ลำดับที่	กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	ตำแหน่ง
๗.	นายนริศ กิจอุดม	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
๘.	นายสมบูรณ์ บำรุงพณิชถาวร	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง
๙.	นายธนกรณ์ ชาวแกลง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม
๑๐.	นายศุภกิจ จินดาพรรณ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม
กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ		
๑๑.	นายผูก นิยมสัจย์	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองซิม
๑๒.	นายณรงค์ องค์กรประเสริฐ	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลนายายอาม
๑๓.	นายบรรจบ กวางดี	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลวังใหม่
๑๔.	ว่าที่ ร.ต.ประพาส แสงสุข	ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลท่าช้าง
กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข		
๑๕.	นางสาวสุภาณี กลีบสุวรรณ	สาธารณสุขเทศบาลตำบลเกาะขวาง
๑๖.	นายธนภัทร ทวยจัด	สาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
๑๗.	นายโสภณ ทองไพบูลย์กิจ	สาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมหรือไม่และ/หรือด้านใดไม่เหมาะสมและด้านใดยังขาดอยู่

๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ สถานที่รองรับผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี หรือไม่ อย่างไร

๓) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

๔) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย สีลสิกขา (พฤติกรรม) จิตสิกขา (จิตใจ) ปัญญาสิกขา (ปัญญา) ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หรือไม่ อย่างไร

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีประสบการณ์โดยตรงและสามารถให้ข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) กับกลุ่มกลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการในรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมจำนวนทั้งสิ้น ๑๗ รูปหรือคน

๑.๒) ยื่นคำร้อง บพ. ๖.๒ แบบคำร้องทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสืออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้วจึงนำเสนอส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมกำหนดวัน เวลาและสถานที่ เพื่อเข้าไปสัมภาษณ์

๑.๓) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามเวลานัด ใช้เวลาสัมภาษณ์ต่อคนไม่เกิน ๖๐ นาที โดยใช้วิธีการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสนทนา เพื่อนำมาใช้ถอดความสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งหลังจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ได้อนุมัติขอขอบคุณ พร้อมกับถ่ายภาพ

๑.๔) สรุปผลจากการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการระดมความคิดเห็นและการอภิปรายในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา เป็นวิธีการเสริมในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ซึ่งผู้เข้าร่วมสนทนาควรมีพื้นฐานประสบการณ์ที่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกัน มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑) ผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาประธานกรรมการควบคุมเล่มดุซุฎนิพนธ์ เพื่อคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในงานวิจัยรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จำนวน ๙ รูปหรือคน โดยรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะมีดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง
๑.	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒.	รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองคณบดี คณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓	ผศ.ดร.สุรียา รักษาเมือง	เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์ (นานาชาติ) อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔.	ผศ.ดร.อนุวัต กระจ่าง	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕.	อาจารย์ ดร. กาญจนา คำจตุ	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖.	อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗.	อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘.	นายประสิทธิ์ ผาสุข	ปลัดเทศบาลตำบลหัวกุญแจ อำเภอบ้านบึง จังหวัด ชลบุรี
๙.	นายประทีป ฉากภาพ	ปลัดเทศบาลเมืองอโยธยา (ตัวแทนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น)

๒.๒) ยื่นคำร้อง บพ. ๖.๒ แบบคำร้องทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เมื่อได้รับหนังสือดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว นำส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมกำหนดวัน เวลา และสถานที่ เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๒.๓) เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ใช้เวลานำเสนอ ผลงานวิจัย ไม่เกิน ๑๕ นาที ซึ่งรายละเอียดในการนำเสนอข้อมูล ประกอบด้วย ๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓. ระเบียบวิธีวิจัย ๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย ๕. สรุปผลการวิจัย ๖. องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยและ ๗. แบบประเมินการสนทนากลุ่มตามวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ความรู้จากการวิจัย เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ใช้เครื่องบันทึกเสียง ในการบันทึกการสนทนา เพื่อนำมาใช้ถอดความสำหรับกราววิเคราะห์ข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้เข้าร่วม สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เรียบร้อยแล้ว ได้อนุมัติขอขอบคุณ (วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ผ่านระบบ Video Conference เวลา ๑๐.๐๐ น.)

๒.๔) สรุปผลจากการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

การตรวจสอบข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งบางครั้งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลก็ได้ การตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพมักจะใช้วิธีการที่เรียกว่า การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญและจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง ความเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาวิจัยได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ซึ่งจะทำให้การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัยโดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาในแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ ในการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การตรวจสอบจากแหล่งบุคคลมากที่สุดโดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่มในคำถามเดียวกันและจากกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้องกันหรือไม่

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) เป็นการสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๗ รูปหรือคนและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๙ รูปหรือคน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญ รวมทั้งมีประสบการณ์โดยตรงหรือสามารถให้ข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้อย่างครอบคลุม นำมาเขียนสรุปเป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล พรรณนาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๔.๒.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๔.๒.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๙๐ คน จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือน แสดงด้วยวงกลมและร้อยละ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

			(n=๓๙๐)	
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ	
เพศ				
	ชาย	๑๑๕	๒๙.๕	
	หญิง	๒๗๕	๗๐.๕	
	รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐	
อายุ				
	๖๐ - ๗๐ ปี	๑๕๙	๔๐.๘	
	๗๑ - ๘๐ ปี	๑๘๖	๔๗.๗	
	๘๑ ปีขึ้นไป	๔๕	๑๑.๕	
	รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐	
สถานภาพ				
	โสด	๖๑	๑๕.๖	
	สมรส	๒๒๕	๕๗.๗	
	หย่าร้าง/แยกกันอยู่	๔๗	๑๒.๑	
	หม้าย	๕๗	๑๔.๖	
	รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐	
ระดับการศึกษา				
	ต่ำกว่าประถมศึกษา	๑๐๒	๒๖.๒	
	ประถมศึกษา	๒๑๑	๕๔.๐	
	มัธยมศึกษา	๕๓	๑๓.๖	
	ปริญญาตรีขึ้นไป	๒๔	๖.๒	
	รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐	
รายได้ต่อเดือน				
	ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๒๐๓	๕๒.๐	
	๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓๕	๓๔.๖	
	๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๒๖	๖.๗	
	ตั้งแต่ ๑๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป	๒๖	๖.๗	
	รวม	๓๙๐	๑๐๐.๐	

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๒๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕ ส่วนเพศชาย มีจำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๕

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๗๑ - ๘๐ ปี มีจำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗ มีอายุ ๖๐ - ๗๐ ปี มีจำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๘ และมีอายุ ๘๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ ตามลำดับ

สถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพ สมรส มีจำนวน ๒๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗ มีสถานภาพโสด มีจำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖ มีสถานภาพหม้าย มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๖ และมีสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่ มีจำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐ มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖ และมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒ ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๒๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐ มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๑๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๖ มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ และตั้งแต่ ๑๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป มีจำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

๔.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อมผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านร่างกาย	๓.๗๑	๐.๗๒๗	มาก
๒. ด้านจิตใจ	๓.๗๓	๐.๗๓๕	มาก
๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๓.๗๙	๐.๖๑๓	มาก
๔. ด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๗๘	๐.๖๗๙	มาก
ภาพรวม	๓.๗๗	๐.๕๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๕๖๔)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๑๓) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๖๗๙) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๕) และด้านร่างกาย ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๗๒๗) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกเป็นรายข้อ

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ	๓.๗๙	๐.๘๔๒	มาก
๒. มีพลังกำลังและเรี่ยวแรงที่มีอยู่สามารถช่วยให้ ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี	๓.๖๘	๐.๘๔๖	มาก
๓. มีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบ กิจวัตรประจำวันต่าง ๆ สามารถทำได้เป็นอย่างดี	๓.๗๐	๐.๘๙๓	มาก
๔. มีการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เป็นปกติโดยไม่ ต้องพึ่งพาการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ	๓.๖๒	๐.๘๙๖	มาก
๕. มีการแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้ อย่างเข้าใจ	๓.๗๓	๐.๘๓๔	มาก
ภาพรวมด้านร่างกาย	๓.๗๑	๐.๗๒๗	มาก
ด้านจิตใจ			
๑. มีนโยบายสร้างสุขภาพะทางจิตใจผู้สูงอายุอยู่ เป็นประจำ	๓.๗๗	๐.๘๔๐	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกเป็นรายข้อ
(ต่อ)

(n=๓๙๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๒. มีบุคลากรที่มีความชำนาญในการลงพื้นที่ สร้างสุขภาวะทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุ	๓.๗๓	๐.๘๓๘	มาก
๓. มีการนำผลประเมินสุขภาวะทางจิตใจของ ผู้สูงอายุไปวินิจฉัยอย่างละเอียด	๓.๖๘	๐.๘๖๑	มาก
๔. มีการนำผลการตรวจด้านสุขภาวะทางจิตใจ มีแจ้งให้ผู้สูงอายุได้รับทราบอย่างชัดเจน	๓.๗๑	๐.๘๖๑	มาก
๕. มีการแนะนำการดูแลสุขภาวะทางจิตใจแก่ ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ	๓.๗๗	๐.๘๔๐	มาก
ภาพรวมด้านจิตใจ	๓.๗๓	๐.๗๓๕	มาก
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม			
๑. มีการเข้ามาให้การช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ	๓.๖๘	๐.๘๑๐	มาก
๒. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชน	๓.๗๙	๐.๗๘๘	มาก
๓. มีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาล ประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชน	๓.๙๗	๐.๗๖๐	มาก
๔. มีการรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็น ปกติ	๓.๘๒	๐.๗๖๔	มาก
๕. ท่านเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น เช่น (อาหาร/น้ำ) ในการทำกิจกรรมของชุมชนเป็น ประจำ	๓.๖๙	๐.๘๖๔	มาก
ภาพรวมด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	๓.๗๙	๐.๖๑๓	มาก
ด้านสิ่งแวดล้อม			
๑. สภาพบ้านมีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่าง เพียงพอ	๓.๘๑	๐.๘๕๔	มาก
๒. สามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบ สาธารณูปโภค เช่นไฟฟ้า ประปา ถนน ในชุมชน	๓.๘๓	๐.๗๙๔	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำแนกเป็นรายข้อ
(ต่อ)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๓. ภายในชุมชนมีความปลอดภัย เช่น ปราศจาก โจรผู้ร้าย	๓.๖๙	๐.๘๔๑	มาก
๔. มีห้องน้ำที่ถูกละเลยลักษณะ	๓.๘๕	๐.๘๓๑	มาก
๕. มีการจัดให้มีอุปกรณ์และสถานที่สำหรับฝึกฝน ทักษะต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมสันทนาการ	๓.๗๐	๐.๘๖๐	มาก
ภาพรวมด้านสิ่งแวดล้อม	๓.๗๘	๐.๖๗๙	มาก
ภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพชีวิต	๓.๗๕	๐.๕๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านร่างกาย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๗๒๗) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๘๔๒) รองลงมา คือ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๘๓๔) และมีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ สามารถทำได้เป็นอย่างดี ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๘๙๓)

๒. ด้านจิตใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๕) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๔๐) รองลงมาคือ มีนโยบายสร้างสุขภาพทางจิตใจผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๔๐) และมีบุคลากรที่มีความชำนาญในการลงพื้นที่สร้างสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๘๓๘)

๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๑๓) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๗$, S.D. = ๐.๗๖๐) รองลงมา คือ มีการรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๖๔) และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๗๘๘)

๔. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๖๗๙) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีห้องน้ำที่ถูกละเลยลักษณะ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๘๓๑) รองลงมา คือ สามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนนในชุมชน เป็นต้น ($\bar{X} = ๓.๘๓$, S.D. = ๐.๗๙๔) และสภาพบ้านมีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = ๐.๘๕๔)

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสวัสดิการผู้สูงอายุ

สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ และสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ

สวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	๓.๗๖	๐.๖๓๔	มาก
๒. ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร	๓.๘๒	๐.๗๐๘	มาก
๓. ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ	๓.๘๐	๐.๖๗๖	มาก
๔. ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ	๓.๗๙	๐.๖๗๑	มาก
ภาพรวมสวัสดิการผู้สูงอายุ	๓.๗๙	๐.๕๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า สวัสดิการผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๕๗๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๐๘) ส่วนด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๖๗๖) ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๗๑) และด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๓๔) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ จำแนกเป็นรายข้อ

สวัสดิการผู้สูงอายุ ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	ระดับปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์	๓.๗๘	๐.๘๑๑	มาก
๒. มีการจัดบริการสาธารณูปโภคเช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน และสถานที่ออกกำลังกายภายในชุมชน	๓.๘๐	๐.๗๕๕	มาก
๓. มีการดูแลผู้สูงอายุให้มีการจัดตรวจสุขภาพประจำปี	๓.๘๒	๐.๗๕๖	มาก
๔. มีความสะดวกในการขอรับบริการ ด้านการเงินและความสะดวกในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร	๓.๗๕	๐.๘๕๐	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

สวัสดิการผู้สูงอายุ ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	ระดับปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕. มีการอบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ทันสมัย	๓.๖๕	๐.๘๒๘	มาก
ภาพรวมด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	๓.๗๖	๐.๖๓๔	มาก
ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร			
๑. ได้รับการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ	๓.๗๗	๐.๘๔๖	มาก
๒. ได้รับการบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรของหน่วยงาน	๓.๗๙	๐.๘๔๗	มาก
๓. บุคลากรที่ให้บริการผู้สูงอายุที่มาติดต่อด้วยวาจาไพเราะ	๓.๘๖	๐.๘๖๔	มาก
๔. มีความอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน	๓.๘๒	๐.๘๓๒	มาก
๕. ได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคจากหน่วยงานต่าง ๆ	๓.๘๓	๐.๘๘๔	มาก
ภาพรวมด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร	๓.๘๒	๐.๗๐๘	มาก
ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ			
๑. มีการให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	๓.๘๑	๐.๘๘๖	มาก
๒. มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง	๓.๗๗	๐.๗๖๙	มาก
๓. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ	๓.๘๑	๐.๘๑๒	มาก
๔. มีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ	๓.๘๓	๐.๗๕๒	มาก
๕. มีกล่อง/ตู้รับฟังข้อเสนอแนะต่อการให้บริการ	๓.๗๕	๐.๘๙๙	มาก
ภาพรวม	๓.๘๑	๐.๘๘๖	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับสวัสดิการผู้สูงอายุ จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

สวัสดิการผู้สูงอายุ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ	ระดับปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ	๓.๗๖	๐.๘๓๖	มาก
๒. มีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสม	๓.๗๓	๐.๘๔๓	มาก
๓. มีการจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๘๒๙	มาก
๔. มีการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๘๘	๐.๗๘๘	มาก
๕. มีการจัดพื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๘๓	๐.๗๘๙	มาก
ภาพรวมด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ	๓.๗๙	๐.๖๗๑	มาก
ภาพรวมสวัสดิการผู้สูงอายุ	๓.๗๙	๐.๕๗๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๕๗๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๓๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการดูแลผู้สูงอายุให้มีการจัดตรวจสุขภาพประจำปี ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๕๖) รองลงมา คือ มีการจัดบริการ สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน และสถานที่ออกกำลังกายในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๗๕๕) และมีการจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๑๑)

๒. ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๐๘) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ บุคลากรที่ให้บริการผู้สูงอายุที่มาติดต่อด้วยวาจาไพเราะ ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = ๐.๘๖๔) รองลงมา คือ ได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ($\bar{X} = ๓.๘๓$, S.D. = ๐.๘๘๔) และมีความอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๘๓๒)

๓. ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๖๗๖) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ ($\bar{X} = ๓.๘๓$, S.D. = ๐.๗๕๒) รองลงมาคือ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = ๐.๘๑๒) และมีการให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = ๐.๘๘๖)

๔. ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๗๑) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก มีการจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = ๐.๗๘๘) รองลงมา คือ มีการจัดพื้นที่สีเขียวหรือ

สวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.789) และมีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.836)

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ๓

หลักไตรสิกขา ๓ ประกอบด้วย ศีลสิกขา (พฤติกรรม) จิตตสิกขา (จิตใจ) ปัญญาสิกขา (ปัญญา) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓

หลักไตรสิกขา ๓ โดยภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ศีลสิกขา (พฤติกรรม)	๓.๗๘	๐.๘๒๕	มาก
๒. จิตตสิกขา (จิตใจ)	๓.๖๑	๐.๗๕๘	มาก
๓. ปัญญาสิกขา (ปัญญา)	๓.๗๓	๐.๗๓๓	มาก
ภาพรวมหลักไตรสิกขา ๓	๓.๗๑	๐.๖๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า หลักไตรสิกขา ๓ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.683) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ ศีลสิกขา (พฤติกรรม) ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.825) รองลงมาคือ ปัญญาสิกขา (ปัญญา) ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.733) และจิตตสิกขา (จิตใจ) ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.758) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓ จำแนกเป็นรายข้อ

หลักไตรสิกขา ๓ ศีลสิกขา (พฤติกรรม)	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการสร้างสวนสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน	๓.๗๙	๐.๘๒๓	มาก
๒. มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร่วมกันปลูกต้นไม้ในชุมชน ฯลฯ	๓.๗๘	๐.๘๒๙	มาก
๓. มีการจัดกิจกรรมสร้างสายใยสัมพันธ์ร่วมกันทุกกลุ่มอายุในชุมชน	๓.๗๗	๐.๘๒๓	มาก
๔. มีการจัดกิจกรรมด้านศาสนาโดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากพระภิกษุสงฆ์	๓.๗๑	๐.๙๒๐	มาก

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓ จำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

หลักไตรสิกขา ๓ ศีลสิกขา (พฤติกรรม)	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕. มีการจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ	๓.๘๕	๐.๗๙๕	มาก
ภาพรวมศีลสิกขา (พฤติกรรม)	๓.๗๘	๐.๘๒๕	มาก
จิตตสิกขา (จิตใจ)			
๑. มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิ ในโรงพยาบาลระหว่างรอพบแพทย์	๓.๔๘	๐.๙๙๘	มาก
๒. มีการส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำ ขนมไทย การร้อยพวงมาลัย การซ่อมแซมเสื้อผ้า เป็นต้น	๓.๖๔	๐.๘๖๖	มาก
๓. มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ มีศรัทธาใน พระพุทธศาสนา	๓.๗๗	๐.๘๔๖	มาก
๔. มีการแนะนำส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำสมาธิทุก วัน	๓.๕๘	๐.๙๘๔	มาก
๕. มีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวัน พระ	๓.๕๘	๐.๙๐๓	มาก
ภาพรวมจิตตสิกขา (จิตใจ)	๓.๖๑	๐.๗๕๘	มาก
ปัญญาสิกขา (ปัญญา)			
๑. มีการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพ โดยผู้อยู่ในวัย ก่อนสูงอายุหรือผู้สูงอายุที่มีความพร้อม เพื่อการ แสดงคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ	๓.๗๓	๐.๘๗๐	มาก
๒. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจ	๓.๗๐	๐.๘๒๑	มาก
๓. มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากร มาจัด กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษา สุขภาพกายและจิตใจ	๓.๗๔	๐.๘๕๙	มาก
๔. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุพึ่งตนเองจนเป็น ที่พึ่งของคนอื่นได้	๓.๗๒	๐.๘๑๘	มาก

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับหลักไตรสิกขา ๓ จำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

หลักไตรสิกขา ๓ ปัญญาลิกขา (ปัญญา)	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๕. มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง	๓.๗๗	๐.๘๓๓	มาก
ภาพรวมปัญญาลิกขา (ปัญญา)	๓.๗๓	๐.๗๓๓	มาก
ภาพรวมหลักไตรสิกขา ๓	๓.๗๑	๐.๖๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ๓ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๖๘๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ศีลสิกขา (พฤติกรรม) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๒๕) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการจัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวัน พระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและปฏิบัติธรรมร่วมกันในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = ๐.๗๙๕) มีการสร้างสวสนสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๘๒๓) และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร่วมกันปลูกต้นไม้ในชุมชน ฯลฯ ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๒๙) ตามลำดับ

๒. จิตตสิกขา (จิตใจ) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๕๘) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๔๖) รองลงมา คือ มีการส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทย การร้อยพวงมาลัย การซ่อมแซมเสื้อผ้า เป็นต้น ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๐.๘๖๖) และมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๙๐๓)

๓. ปัญญาลิกขา (ปัญญา) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๓) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๓๓) รองลงมา คือ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้านวิทยากรมาจัด กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๘๕๙) และมีการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพ โดยผู้อยู่ในวัยก่อนสูงอายุหรือผู้สูงอายุที่มีความพร้อม เพื่อการแสดงคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๘๗๐)

๔. ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้าน

ผู้สูงอายุ และด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไป

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

(n=๓๙๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๖๗๘	มาก
๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	๓.๗๐	๐.๗๒๔	มาก
๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๗๕	๐.๗๔๑	มาก
๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ	๓.๗๕	๐.๖๖๔	มาก
๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	๓.๗๗	๐.๗๒๐	มาก
ภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	๓.๖๖	๐.๖๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๑๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๗๒๐) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๖๖๔) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๗๔๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๗๘) และด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๐$, ๐.๗๒๔) ตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกเป็นรายชื่อ

(n=๓๙๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากร เพื่อวัยผู้สูงอายุ	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีการส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการ จัดบริการการศึกษา	๓.๗๗	๐.๘๑๖	มาก
๒. มีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสม	๓.๗๔	๐.๗๘๖	มาก
๓. มีกิจกรรมรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความ จำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ	๓.๗๖	๐.๘๒๗	มาก
๔. มีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้ และมี ส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุใน ครอบครัวและชุมชน	๓.๗๒	๐.๗๘๐	มาก
๕. มีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม	๓.๗๐	๐.๘๕๑	มาก
ภาพรวมด้านการเตรียมความพร้อมของ ประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๖๗๘	มาก
ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ			
๑. มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่ หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๘๑๙	มาก
๒. มีการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๗๗	๐.๘๔๒	มาก
๓. มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย	๓.๖๘	๐.๘๒๘	มาก
๔. มีการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อให้บริการที่พัก อาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้	๓.๖๕	๐.๙๐๐	มาก
๕. มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแล สภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ	๓.๖๕	๐.๙๐๕	มาก
ภาพรวมด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	๓.๗๐	๐.๗๒๔	มาก
ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ			
๑. มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้าน รายได้พื้นฐาน	๓.๗๓	๐.๘๗๐	มาก
๒. มีการสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวดูแล ผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๘๖๒	มาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ			
๓. มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ	๓.๘๑	๐.๘๓๔	มาก
๔. มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย	๓.๗๗	๐.๘๒๐	มาก
๕. มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น	๓.๗๑	๐.๘๕๙	มาก
ภาพรวมด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	๓.๗๕	๐.๗๔๑	มาก
ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ			
๑. มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ	๓.๘๑	๐.๗๙๖	มาก
๒. มีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ	๓.๗๕	๐.๗๖๕	มาก
๓. มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	๓.๗๕	๐.๗๕๙	มาก
๔. มีการส่งบุคลากรไปอบรมศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้นำมาปรับปรุงพัฒนาองค์อยู่ตลอดเวลา	๓.๗๕	๐.๗๗๑	มาก
๕. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร	๓.๖๘	๐.๘๓๒	มาก
ภาพรวมด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ	๓.๗๕	๐.๖๖๔	มาก
ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ			
๑. มีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย	๓.๗๓	๐.๘๐๓	มาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ)

(n=๓๙๐)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ด้านการพัฒนาและเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	ระดับการพัฒนา		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๒. มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับ แผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ	๓.๗๓	๐.๘๒๗	มาก
๓. มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบ โดยทั่วถึง	๓.๗๗	๐.๘๐๑	มาก
๔. มีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง	๓.๗๘	๐.๘๒๖	มาก
๕. มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ความรู้ในการ ดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ	๓.๘๒	๐.๘๕๘	มาก
ภาพรวมด้านการพัฒนาและเผยแพร่ องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	๓.๗๗	๐.๗๒๐	มาก
ภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	๓.๗๔	๐.๖๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$ S.D. = ๐.๖๑๔)
เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๗๘) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการ
ส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษา ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๑๖) รองลงมา คือ
มีกิจกรรมรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D.
= ๐.๘๒๗) และมีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสม (\bar{X}
= ๓.๗๔, S.D. = ๐.๗๘๖)

๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. =
๐.๗๒๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการส่งเสริมการออกกำลังกาย
สำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๔๒) รองลงมา คือ มีมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่
หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๘๑๙) และมีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่
เหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = ๓.๖๘$, S.D. = ๐.๘๒๘)

๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
๓.๗๕, S.D. = ๐.๗๔๑) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการ
ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. =

๐.๘๓๔) รองลงมา คือ มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๒๐) และมีการสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวดูแลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๘๖๒)

๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๖๖๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = ๐.๗๙๖) รองลงมา คือ มีมีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๗๕๙) และมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๗๖๕)

๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๗๒๐) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้อายุได้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๘๕๘) รองลงมา คือ มีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๒๖) และมีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้อายุให้ทราบโดยทั่วถึง ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๘๐๑)

๔.๒.๒ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑) ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

(n=๓๙๐)

ตัวแปร	Mean	ระดับ	S.D.	Variance	Skewness	Kurtosis
LIFE 1	3.71	มาก	0.727	0.528	-0.900	1.576
LIFE 2	3.73	มาก	0.735	0.540	-0.770	1.060
LIFE 3	3.79	มาก	0.613	0.375	-0.428	0.434
LIFE 4	3.78	มาก	0.679	0.462	-0.275	0.017
LIFE	3.75	มาก	0.564	0.319	-0.416	0.891

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ตัวแปร	Mean	ระดับ	S.D.	Variance	Skewness	Kurtosis
FACTOR 1	3.76	มาก	0.634	0.401	-0.450	0.544
FACTOR 2	3.82	มาก	0.708	0.501	-0.616	0.662
FACTOR 3	3.80	มาก	0.676	0.457	-0.781	1.101
FACTOR 4	3.79	มาก	0.671	0.451	-0.759	1.115
FACTOR	3.79	มาก	0.573	0.328	-0.686	1.315
SIKKHA 1	3.78	มาก	0.825	0.681	1.775	22.517
SIKKHA 2	3.61	มาก	0.758	0.574	-0.565	0.236
SIKKHA 3	3.73	มาก	0.733	0.538	-0.746	0.836
SIKKHA	3.71	มาก	0.683	0.467	-0.632	1.362
DEVELOP 1	3.74	มาก	0.678	0.460	-0.414	0.312
DEVELOP 2	3.70	มาก	0.724	0.524	-0.524	0.367
DEVELOP 3	3.75	มาก	0.741	0.549	-0.849	1.016
DEVELOP 4	3.75	มาก	0.664	0.442	-0.681	0.867
DEVELOP 5	3.77	มาก	0.720	0.518	-0.746	0.790
DEVELOP	3.74	มาก	0.614	0.377	-0.765	1.404

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด ๑๖ ตัว ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง ๔ ตัวแปร คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) ส่วนตัวแปรส่งผ่านได้แก่ หลักไตรสิกขา ๓ (SIKKHA) มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) โดยแยกวิเคราะห์ผลแต่ละตัวแปรดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) พบว่า โดยภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๕๖๔) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๑๓) รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๖๗๙) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๕) และด้านร่างกาย ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๗๒๗) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปรพบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๓๗.๕ - ๕๔.๐ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมี

การแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาสวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR) พบว่า โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๕๗๓) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๐๘) รองลงมา คือ ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๖๗๖) ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๗๑) และด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๓๔) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๔๐.๑ - ๕๐.๑ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ (SIKKHA) พบว่า โดยภาพรวมหลักไตรสิกขา ๓ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๖๘๓) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม) ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๒๕) รองลงมา คือ ด้านปัญญาสิกขา (ปัญญา) ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๓) และด้านจิตตสิกขา (จิตใจ) ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๕๘) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๕๓.๘ - ๖๘.๑ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

เมื่อพิจารณาตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) พบว่า โดยภาพรวมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๑๔) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๗๒๐) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๖๖๔) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๗๔๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๗๘) และด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = ๐.๗๒๔) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่มีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๔๔.๒ - ๕๔.๙ เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะสูงโด่งกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งมากกว่า ๐) แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย

๒) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เพื่อใช้สร้างเมทริกซ์สหสัมพันธ์ในการวิเคราะห์รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ที่มีตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่มีตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน

	LIFE 1	LIFE 2	LIFE 3	LIFE 4	FAC 1	FAC 2	FAC 3	FAC 4
LIFE 1	1.000							
LIFE 2	.594**	1.000						
LIFE 3	.520**	.649**	1.000					
LIFE 4	.467**	.503**	.657**	1.000				
FAC 1	.463**	.557**	.552**	.643**	1.000			
FAC 2	.373**	.456**	.525**	.547**	.702**	1.000		
FAC 3	.357**	.479**	.519**	.493**	.551**	.682**	1.000	
FAC 4	.498**	.556**	.504**	.485**	.612**	.569**	.681**	1.000
Mean	3.71	3.73	3.79	3.78	3.76	3.82	3.80	3.79
S.D.	0.727	0.735	0.613	0.679	0.634	0.708	0.676	0.671

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่มีตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน (ต่อ)

	SIKKHA1	SIKKHA2	SIKKHA3	DEVE 1	DEVE 2	DEVE 3	DEVE 4	DEVE 5
SIKKHA1	1.000							
SIKKHA2	.658**	1.000						
SIKKHA3	.595**	.779**	1.000					
DEVE 1	.550**	.722**	.799**	1.000				
DEVE 2	.523**	.635**	.693**	.743**	1.000			
DEVE 3	.534**	.626**	.643**	.665**	.781**	1.000		
DEVE 4	.535**	.688**	.660**	.621**	.675**	.674**	1.000	
DEVE 5	.544**	.673**	.716**	.645**	.683**	.652**	.814**	1.000
Mean	3.78	3.61	3.73	3.74	3.70	3.75	3.75	3.77
S.D.	0.825	0.758	0.733	0.678	0.724	0.741	0.664	0.720

Bartlett's Test of Sphericity = 4936.118, df = 120, p = 0.000, Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0.935

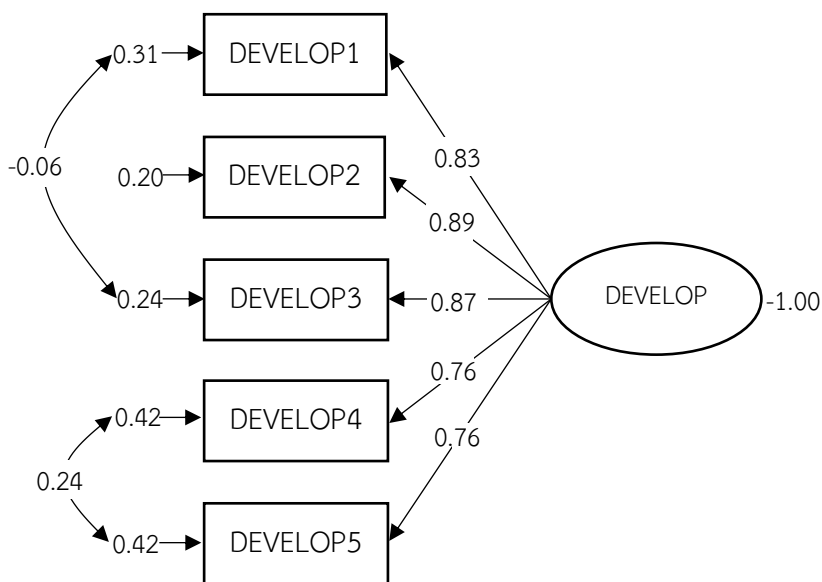
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในส่วนต่อไปนี้เป็น การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้แบบสอบถามที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๐ ตัวอย่าง แสดงผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ ๑ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานย่อยที่ ๑.๑ ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=3.78, df=3, P-value= 0.28639, RMSEA=0.026

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าสถิติความสอดคล้องของรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า ๐.๐๕	๐.๒๘๖๓๙	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า ๒.๐๐	๑.๒๖	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า ๐.๙๐	๑.๐๐	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า ๐.๙๐	๐.๙๘	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า ๐.๙๕	๑.๐๐	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า ๐.๐๕	๐.๐๐๖๒	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า ๐.๐๕	๐.๐๒๖	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า ๒๐๐	๑๑๖๒.๒๒	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๒๘๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๓.๗๘ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๒ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๑.๒๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๖๒ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๒๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๑๑๖๒.๒๒ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

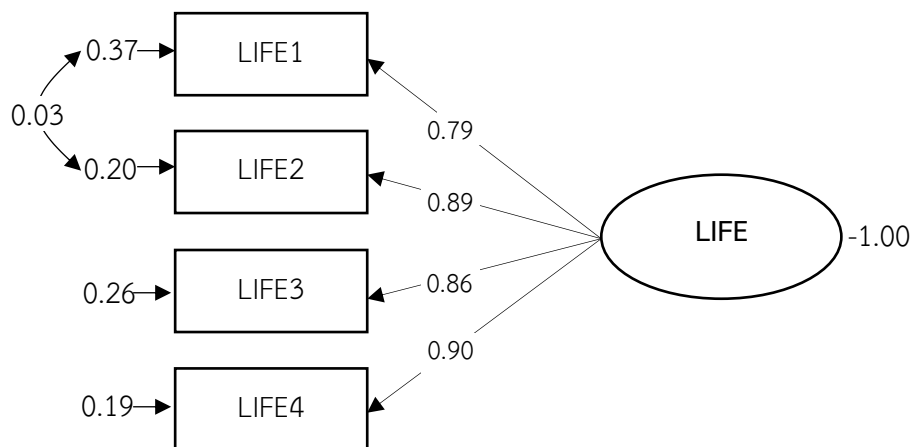
ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ^๒	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	B(SE)			
DEVELOP1	0.56	0.83 (0.03)	19.14**	0.69	0.39
DEVELOP2	0.65	0.89 (0.03)	21.82**	0.80	0.45
DEVELOP3	0.65	0.87 (0.03)	20.72**	0.76	0.45
DEVELOP4	0.50	0.76 (0.03)	17.18**	0.58	0.12
DEVELOP5	0.55	0.76 (0.03)	17.25**	0.58	0.12

Chi-Square = 3.78 df = 3 GFI = 1.00 AGFI = 0.98 RMSEA = 0.026

หมายเหตุ : **p < 0.01 ; n = 390 ; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๑๒ ถึง ๐.๔๕ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกตัว ด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ (DEVELOP2) มีความแปรผันร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ร้อยละ ๘๐ รองลงมา คือ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (DEVELOP3) มีความแปรผันร้อยละ ๗๖ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ (DEVELOP1) มีความแปรผันร้อยละ ๖๙ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ (DEVELOP5) มีความแปรผันร้อยละ ๕๘ และด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ (DEVELOP4) มีความแปรผันร้อยละ ๕๘ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

สมมติฐานย่อยที่ ๑.๒ ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=1.27, df=1, P-value= 0.26053, RMSEA=0.024

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าสถิติความสอดคล้องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.26	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า 2.00	1.27	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0044	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.024	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	2350.98	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๒๖ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๐.๒๖ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๑ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๑.๒๗ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน

มาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๔๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๒๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๒๓๕๐.๙๘ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันการพัฒนาคุณภาพชีวิต

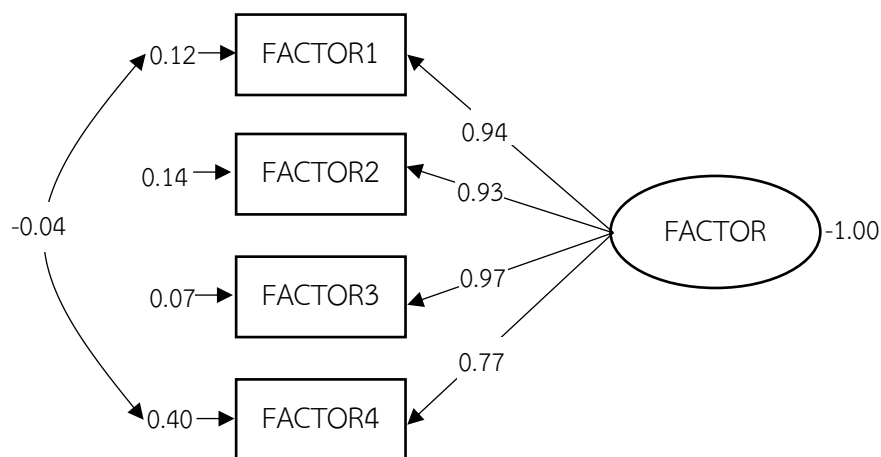
ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	beta	B(SE)			
LIFE1	0.62	0.79 (0.03)	19.42**	0.63	0.17
LIFE2	0.73	0.89 (0.03)	23.57**	0.80	0.38
LIFE3	1.54	0.86 (0.07)	22.36**	0.74	0.14
LIFE4	0.69	0.90 (0.03)	23.94**	0.81	0.47

Chi-Square = 1.27 df = 1 GFI = 1.00 AGFI = 0.99 RMSEA = 0.024

หมายเหตุ : **p < 0.01 ; n = 390 ; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของตัวแปรการพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) ทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๑๔ ถึง ๐.๔๗ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกตัว ด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม (LIFE4) มีความแปรผันร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร้อยละ ๘๑ รองลงมา คือ ด้านจิตใจ (LIFE2) มีความแปรผันร้อยละ ๘๐ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (LIFE3) มีความแปรผันร้อยละ ๗๔ และด้านร่างกาย (LIFE1) มีความแปรผันร้อยละ ๖๓ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สมมติฐานย่อยที่ ๑.๓ ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันสวัสดิกการผู้สูงอายุพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=0.31, df=1, P-value= 0.57995, RMSEA=0.000

แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสวัสดิกการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าสถิติความสอดคล้องของสวัสดิกการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.57995	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า 2.00	0.31	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0017	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.040	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	10589.60	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๕๗๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๐.๓๑ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๑ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๐.๓๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๑๗ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์

ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๔๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๑๐๕๘๙.๖๐ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าสถิติการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

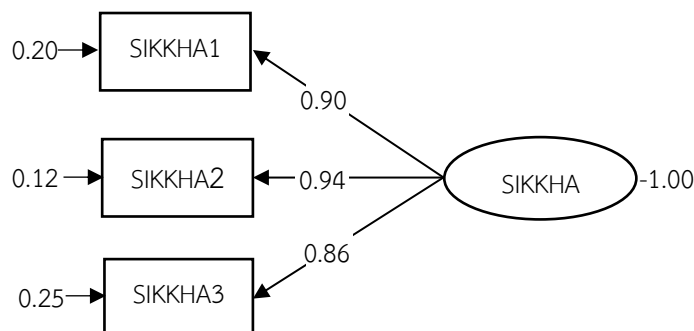
ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันสวัสดิการของผู้สูงอายุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส.คะแนนองค์ประกอบ
	beta	B(SE)			
FACTOR1	1.15	0.94 (0.04)	27.42**	0.88	0.23
FACTOR2	1.10	0.93 (0.04)	26.88**	0.86	0.19
FACTOR3	1.12	0.97 (0.04)	29.01**	0.93	0.40
FACTOR4	0.64	0.77 (0.03)	20.06**	0.60	0.11
Chi-Square = 20.43 df = 12 GFI = 0.99 AGFI = 0.97 RMSEA = 0.040					

หมายเหตุ : **p < 0.01 ; n = 390 ; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของตัวแปรสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (FACTOR) ทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๑๑ ถึง ๐.๔๐ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกตัว ด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือ ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ (FACTOR3) มีความแปรผันร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ร้อยละ ๙๓ รองลงมา คือ ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย (FACTOR1) มีความแปรผันร้อยละ ๘๘ ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร (FACTOR2) มีความแปรผันร้อยละ ๘๖ และด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ (FACTOR4) มีความแปรผันร้อยละ ๖๐ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมมติฐานย่อยที่ ๑.๔ ค่าสถิติพื้นฐานขององค์ประกอบเชิงยืนยันหลักไตรสิกขา ๓ ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

Chi-Square=0.85, df=2, P-value= 0.65539, RMSEA=0.000

แผนภาพที่ ๔.๔ แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันหลักไตรสิกขา ๓

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าสถิติความสอดคล้องของหลักไตรสิกขา ๓

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.65	ผ่านเกณฑ์
χ^2 /df	น้อยกว่า 2.00	0.42	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.98	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.0038	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	724.97	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ค่า p-value ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๖๕๕ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๐.๘๕ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๒ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2 /df) เท่ากับ ๐.๔๒ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๐.๙๙ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๐๓๘ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์

กว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๗๒๔.๙๗ (เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ซึ่งทุกค่ามีค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดแสดงให้เห็นว่าหลักไตรสิกขา ๓ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าสถิติความสอดคล้องของหลักไตรสิกขา ๓

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	สปส.คะแนน องค์ประกอบ
	beta	B(SE)			
SIKKHA1	0.88	0.90 (0.01)	4.07**	0.80	0.30
SIKKHA2	0.96	0.94 (0.01)	2.89**	0.88	0.49
SIKKHA3	0.89	0.86 (0.01)	4.60**	0.75	0.22

Chi-Square = 0.85 df = 2 GFI = 0.99 AGFI = 0.98 RMSEA = 0.000

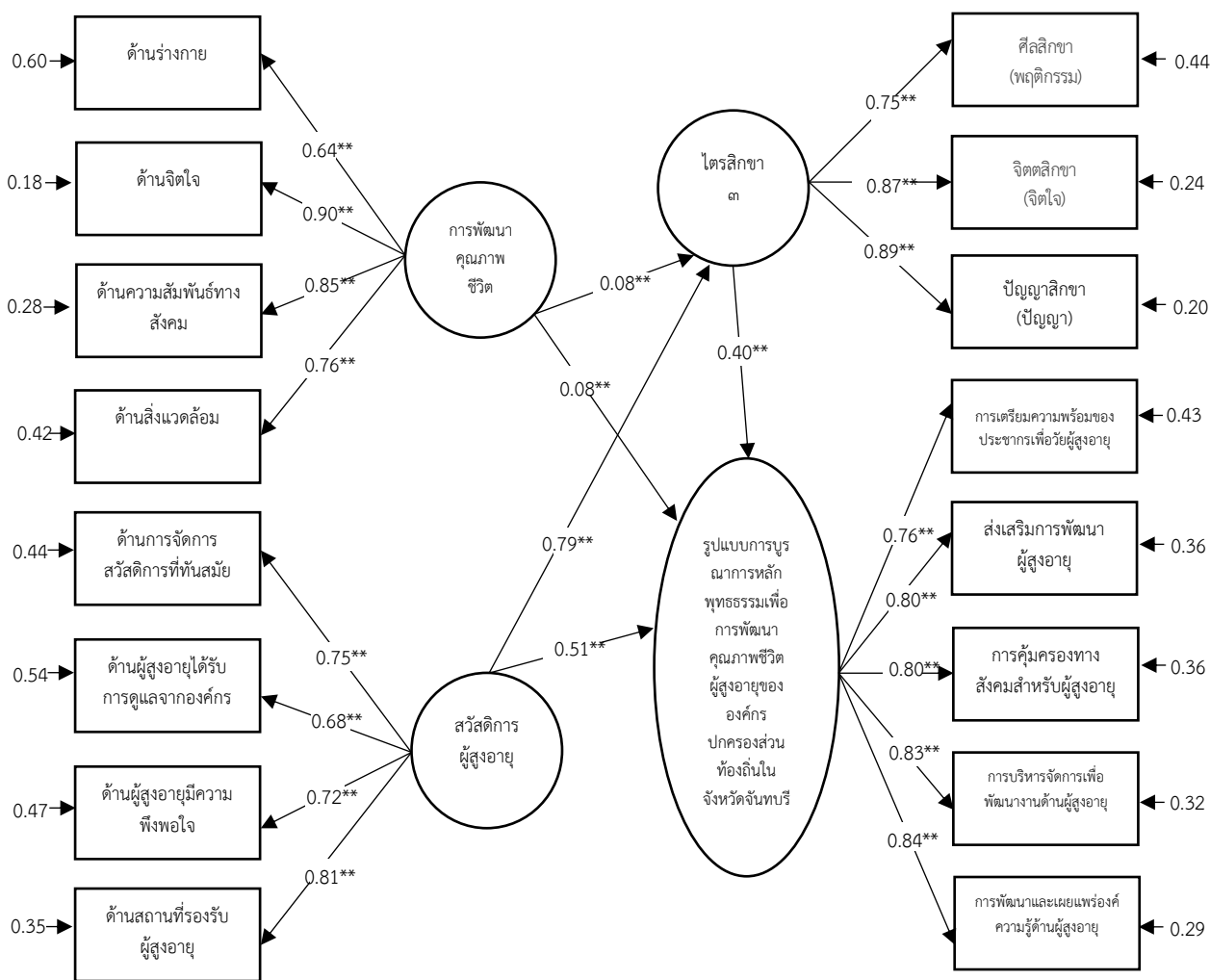
หมายเหตุ : **p < 0.01 ; n = 390 ; ระดับการให้คะแนน 5 ระดับ

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบของตัวแปรหลักไตรสิกขา ๓ ทั้งหมดมีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ ๐.๒๒ ถึง ๐.๙๙ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ทุกตัวด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือ จิตตสิกขา (จิตใจ) (SIKKHA2) มีความแปรผันร่วมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๘๘ รองลงมา คือ ศีลสิกขา (พฤติกรรม) (SIKKHA1) มีความแปรผันร้อยละ ๘๐ และปัญญาสิกขา (ปัญญา) (SIKKHA3) มีความแปรผันร้อยละ ๗๕ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่สำคัญขององค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

สมมติฐานที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการผู้สูงอายุและหลักไตรสิกขา ๓ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สามารถร่วมกันพยากรณ์รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามสมมติฐานที่ ๒

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัยตามแผนภาพที่ ๔.๕ ดังนี้

Chi-Square=88.61, df=71, P-value= 0.07697, RMSEA=0.025

แผนภาพที่ ๔.๕ แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 -test	p-value มากกว่า 0.05	0.076	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	น้อยกว่า 2.00	1.24	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.97	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
CFI	มากกว่า 0.90	1.00	ผ่านเกณฑ์
SRMR	น้อยกว่า 0.05	0.021	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.025	ผ่านเกณฑ์
CN	มากกว่า 200	424.45	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ ๐.๐๕๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ ๘๘.๖๑ ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ ๗๑ ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ ๑.๒๔ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๒) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ ๐.๙๗ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๕ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ ๑.๐๐ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า ๐.๙๐) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ ๐.๐๒๑ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๒๕ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า ๐.๐๕) ผลผ่านเกณฑ์ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ ๔๒๔.๔๕ (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่าหรือเท่ากับ ๒๐๐) ผลผ่านเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีเชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

จากการทดสอบสมมติฐานที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการผู้สูงอายุและหลักไตรสิกขา ๓ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปเป็นตารางผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าสถิติผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี หลักไตรสิกขา ๓ เป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตัวแปรเหตุ	SIKKHA			DEVELOP					
ตัวแปรผล	TE	IE	DE	TE	IE	DE			
LIFE	0.08 (0.08)	-	0.08 (0.08)	0.11 (0.08)	0.03 (0.03)	0.08 (0.06)			
FACTOR	0.79** (0.09)	-	0.79** (0.09)	0.83** (0.09)	0.32** (0.07)	0.51 (0.11)			
SIKKHA	-	-	-	-	-	0.40** (0.09)			
ค่าสถิติ	Chi-Square = 88.61, df = 71, GFI = 0.97, AGFI = 0.95, RMSEA = 0.025								
ตัวแปร	LIFE1	LIFE2	LIFE3	LIFE4	FAC1	FAC2	FAC3	FAC4	SIK1
ความเที่ยง	0.40	0.82	0.72	0.58	0.56	0.46	0.53	0.65	0.56
ตัวแปร	SIK2	SIK3	DEV1	DEV2	DEV3	DEV4	DEV5		
ความเที่ยง	0.76	0.80	0.57	0.64	0.64	0.68	0.71		
สมการโครงสร้างของตัวแปร	SIKKHA			DEVELOP					
R ²	0.73			0.90					
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร									
ตัวแปรแฝง	SIKKHA	DEVELOP			LIFE	FACTOR			
SIKKHA	1.00								
DEVELOP	0.90	1.00							
LIFE	0.72	0.78	1.00						
FACTOR	0.86	0.92	0.80	1.00					

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < 0.01

TE = ผลรวมอิทธิพล IE = อิทธิพลทางอ้อม DE = อิทธิพลทางตรง

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง ๐.๔๐-๐.๘๒ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ ด้านจิตใจ (LIFE2) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๒ รองลงมา คือ ปัญญาสิกขา (ปัญญา) (SIKKHA3) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๘๐ ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุด คือ ด้านร่างกาย (LIFE1) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ ๐.๔๐ เท่ากัน สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในพบว่า มีค่าเท่ากับ ๐.๗๓ แสดงว่าตัวแปรในโมเดล คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) และสวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR) สามารถอธิบายความแปรปรวนของหลักไตรสิกขา 3 (SIKKHA) ได้ร้อยละ ๗๓ และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ ๐.๙๐ แสดงว่าตัวแปรในโมเดลประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR) และหลักไตรสิกขา 3 (SIKKHA) สามารถอธิบายความแปรปรวน

ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) ได้ร้อยละ ๙๐ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงทางอ้อม และอิทธิพลรวมผลดังนี้

๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๘ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๘ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๐๓ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๑๑ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๑๑

๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR) กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๙๒ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๕๑ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๓๒ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๘๓ โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๘๓

๓) หลักสูตรศึกษา ๓ (SIKKHA)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักสูตรศึกษา ๓ (SIKKHA) อันประกอบด้วย ศิลศึกษา (พฤติกรรม) (SIKKHA1) จิตศึกษา (จิตใจ) (SIKKHA2) ปัญญาศึกษา (ปัญญา) (SIKKHA3) พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๙๐ มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP) เท่ากับ ๔๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า เมื่อนำหลักสูตรศึกษา ๓ มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๔๐

ตารางที่ ๔.๒๒ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปรแฝงภายนอกต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตัวแปรแฝงภายนอก	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP)		
	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	อิทธิพลรวม
๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE)	๐.๐๘	๐.๐๓	๐.๑๑
๒. สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR)	๐.๕๑	๐.๓๒	๐.๘๓

ตารางที่ ๔.๒๓ อิทธิพลรวมของตัวแปรส่งผ่าน (หลักไตรสิกขา ๓) ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตัวแปรแฝงภายนอก	ตัวแปรส่งผ่านหลักไตรสิกขา ๓ (SIKKHA)	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี (DEVELOP)
	๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิต (LIFE)	๐.๐๘
๒. สวัสดิการผู้สูงอายุ (FACTOR)	๐.๗๙	๐.๔๐

๔.๒.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับดังนี้

๑) หลักไตรสิกขา

๑.๑ สีสลสิกขา (พฤติกรรม)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ การปฏิบัติตามหลักของสีลสิกขา (พฤติกรรม) จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. ในวัยผู้สูงอายุพอถึงบ้านปลายชีวิตมักจะโดดเดี่ยวไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมสิ่งเดียวที่สามารถจะพัฒนาจิตใจได้นั้นก็คือธรรมะ แต่พอพูดถึงเรื่องธรรมะก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ของการถือศีล เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมเพื่ออบรมบ่มเพาะจิตใจให้มีความสุขในบ้านปลายชีวิต^๑

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๒. การปฏิบัติตามแนวทาง คือ ศิล เป็นการปฏิบัติให้เกิดเป็นคนดีคิดดีทำดีพูดดีดังนั้นแนวทางนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงและเรียนรู้ความจริงจะเกิดในสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข^๒

๓. การปฏิบัติธรรมถือว่าเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในส่วนของเรื่องของสุขภาพจิตใจ เช่น การถือศีลอุโบสถในช่วงเช้าพรรษา^๓

๔. ศิล เปรียบเสมือนกรอบกฎระเบียบข้อบังคับ ให้บุคคลมีการประพฤติที่ดี เว้นจากการทุจริต ซึ่งจะนำผลเสียมาสู่สถาบันของครอบครัว^๔

๕. การปฏิบัติตามหลักศีลสิกขา หมายถึงจะต้องทำพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจดังนั้นการเรียนรู้บริบทในพื้นที่และการเรียนรู้ความต้องการของผู้สูงอายุเป็นเรื่องสำคัญหากองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่โดยให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเองการแก้ไขปัญหาที่จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติตามหลักศีลสิกขาผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในลำดับต่อไป^๕

๖. การถือศีลนั้น เป็นสิ่งที่สามารถช่วยพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุอย่างยิ่ง เพราะศีล ช่วยรักษากายวาจาและใจใคร่มั่นคง^๖

๗. ใช้ในเรื่องของศีลมาเป็นหลักและข้อควรประพฤติเพื่อควบคุมความประพฤติในการใช้ชีวิตให้ตั้งอยู่ในความดีงามทำให้ชีวิตพบเจอแต่สิ่งที่ดี^๗

๘. ศิล เปรียบเสมือนกรอบกฎระเบียบข้อบังคับ ให้บุคคลมีการประพฤติที่ดี เว้นจากการทุจริต ซึ่งจะนำผลเสียมาสู่สถาบันของครอบครัว^๘

๙. ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดที่นั่นต้องมีกฎระเบียบเช่นเดียวกันศีลก็เปรียบเสมือนกฎระเบียบ ทำให้สังคมเป็นระเบียบทำให้บุคคลเป็นระเบียบตลอดจนถึงครอบครัวก็เป็นระเบียบด้วย^๙

๑๐. ทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่ดีสามารถพึ่งพาตนเองได้สามารถสร้างการเรียนรู้และทำให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนพัฒนาตนให้รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม^{๑๐}

๑๑. คำว่าไตรสิกขาคือศีลสมาธิและปัญญา ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถทำให้ผู้สูงอายุได้มีสุขภาพจิตที่แข็งแรงและมีการพัฒนาทำให้เกิดปัญญาและเข้าถึงธรรมะมากขึ้น^{๑๑}

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๒. สอนอธิบายให้เข้าใจการครองตนด้วยสินให้น่าไปปฏิบัติจะทำให้สุขภาพชีวิตมีความสุขอยู่กับลูกหลานได้ดีและเป็นแบบอย่างให้กับลูกหลานในการถือศีล^{๑๒}

๑๓. การถือศีล เป็นสิ่งสำคัญสำหรับในวัยผู้สูงอายุหากมองย้อนกลับไปบุคคล ที่มีอายุ 60 ขึ้นนั้นมักจะชอบเข้าวัด ถือศีลอุโบสถบ้างในช่วงเช้าพรรษา นั้นจึงเป็นเหตุผลว่าผู้สูงอายุบ้านปลายชีวิตสามารถนำธรรมะเข้ามาเป็นตัวบำบัดทางด้านจิตใจให้สดใส^{๑๓}

๑๔. โอกาสได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเองการแก้ไขปัญหาก็จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุสอดคล้องกับหลักการปฏิบัติตามหลักศีลสิกขา ผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในลำดับต่อไป^{๑๔}

๑๕. ศีล แปลว่าปกติ การที่บุคคลมีชีวิตที่ปกติก็อยู่ในหลักของศีลเพราะสี้นั้นเปรียบเสมือนกรอบบุคคลจะประพฤติสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ต้องคำนึงถึงสินทำแล้วผิดสินหรือไม่เมื่อทำผิดศีลแล้วชีวิตก็จะมีไม่มีความสุข^{๑๕}

๑๖. ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมากเลยทีเดียว สีสสิกขา ตามความเข้าใจมีความหมายว่าจะต้องทำพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นการจะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีจึงต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีเสียก่อน หากจะเปรียบเทียบกับ การปฏิบัติตามหลักศีลสิกขา ก็คงจะเปรียบเทียบได้กับหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ คือต้องเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาหากเข้าใจแล้วการพัฒนาจะเป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง^{๑๖}

๑๗. การนำหลักธรรมที่อยู่ในศีล สมาธิปัญญาสามารถนำมาพัฒนาจิตใจของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพจิตที่แข็งแรงและเป็นบ่อเกิดของสุขภาพเมื่อผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีก็จะห่างไกลจากโรคร้ายต่างๆ^{๑๗}

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

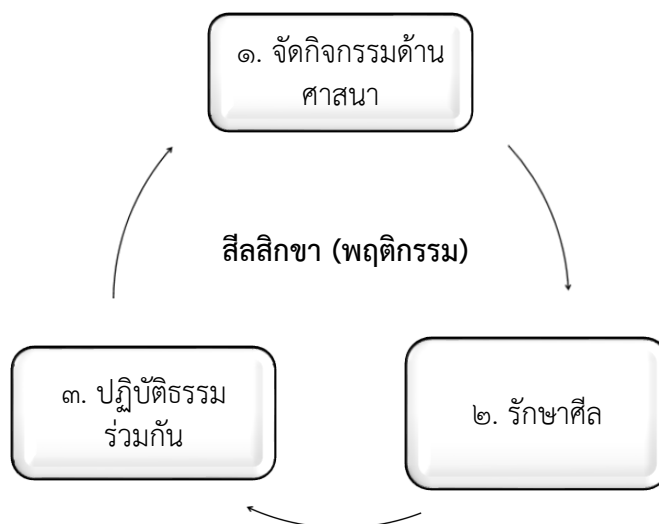
^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๔ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม)

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	จัดกิจกรรมด้านศาสนา	๓	๒,๕๑๗
๒	รักษาศีล	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	ปฏิบัติธรรมร่วมกัน	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๖ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม)

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ศีลสิกขา (พฤติกรรม) คือ ถือเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมากเลยทีเดียวศีลสิกขา ตามความเข้าใจมีความหมายว่าจะต้องทำพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจดังนั้นการจะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีจึงต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของผู้สูงอายุในท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรีเสียก่อน จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านศีลสิกขา (พฤติกรรม ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. จัดกิจกรรมด้านศาสนา ๒. รักษาศีล ๓. ปฏิบัติธรรมร่วมกัน

๑.๒ จิตศึกษา (จิตใจ)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ การปฏิบัติตามหลักของจิตศึกษา (จิตใจ) จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. จิตศึกษาคือข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณ คือเกิดสัมมาสมาธิอย่างสูงคือการกำหนดจิตให้แน่วแน่นมั่นคงอันเป็นหลักแห่งการควบคุมจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านเพราะผู้สูงอายุเมื่ออายุมากขึ้น ความจำเริ่มเสื่อมจึงต้องหมั่นทำสมาธิอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้จิตมั่นคง^{๑๘}

๒. หลักจิตศึกษาเป็นหลักในการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสภาพความเป็นจริงทั้งของร่างกายและจิตใจยอมรับการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง^{๑๙}

๓. เมื่อสุขภาพจิตได้รับการอบรมเพาะความสุขที่เกิดขึ้นนั้นก็คือคุณภาพชีวิตที่สดใสทั้งในด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนถึงครอบครัว^{๒๐}

๔. จิต เปรียบเสมือนตัวสั่งการให้กระทำนั้นกระทำนี้แต่จิตเศร้าหมอง การงานก็จะออกมาไม่ดีไม่เป็นที่น่าพอใจเพราะจิตใจไม่สดใส^{๒๑}

๕. หลักของจิตศึกษา หมายถึง ต้องมีกำลังใจมั่นคงแน่วแน่ต่อเป้าหมายคือต้องทำซ้ำๆ สักสากต้องทำจนเป็นนิสัยทำอะไรต้องทำให้สำเร็จการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์และเป็นแนวทางหรือกลยุทธ์หนึ่งที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการตั้งนั้นหน้าที่ดังกล่าวจะถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดทำเป็นข้อบัญญัติซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับงบประมาณพร้อมทั้งมีตัวชี้วัดในการดำเนินการหากผู้บริหารได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และวางระบบทุกอย่างไว้เป็นรูปธรรมและลงมือทำอย่างจริงจังจะเกิด สัมฤทธิ์ผลต่อภารกิจที่จะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก็จะเป็นไปตามหลักของจิตศึกษา^{๒๒}

๖. จิตศึกษานั้น ถือว่าเป็นแก่นสำคัญ ในเรื่องของความคิด เพราะการกระทำสิ่งใดถ้าผ่านการคิดคนการกระทำนั้นก็จะออกมาดี^{๒๓}

๗. เป็นการฝึกทางจิตการทำสมาธิทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็งรู้จักใช้ความคิดในทางที่ถูกต้องพิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่เกิดขึ้นและใช้ชีวิตอย่างมีสติ^{๒๔}

๘. จิต เปรียบเสมือนตัวสั่งการให้กระทำนั้นกระทำนี้แต่จิตเศร้าหมอง การงานก็จะออกมาไม่ดีไม่เป็นที่น่าพอใจเพราะจิตใจไม่สดใส^{๒๕}

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๙. ความคิดก็เป็นประเด็นสำคัญเมื่อมีความคิดที่ถูกต้องมีความเห็นที่ถูกต้องช่วยลดภาวะของการขัดแย้งเพราะจิตใจถูกบ่มเพาะอบรม^{๒๖}

๑๐. การมีสมาธิในการใช้จิตส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตให้เกิดความผาสุกสงบร่มเย็นสมหวังมีกำลังใจที่เข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญปัญหาหรือดำเนินชีวิตไปข้างหน้าได้อย่างมั่นใจ^{๒๗}

๑๑. การปฏิบัติตามหลักจิตตศึกษาช่วยในเรื่องของสุขภาพจิตซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ผู้สูงอายุมักพบเจอแต่เมื่อผู้สูงอายุมีจิตใจที่สดใสก็จะมีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ^{๒๘}

๑๒. การปฏิบัติตามจิตตศึกษาให้ความรู้เรื่องจิตให้เข้าใจธรรมชาติของจิตการทำงานของจิตให้รู้จักวิธีพัฒนาจิตการทำงานของจิตเป็นไปในทิศทางใดก็อยู่ที่เราคิด^{๒๙}

๑๓. จิตศึกษา คือการอบรมจิตใจให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ จะเห็นได้ว่าผู้สูงวัยมักจะมีอาการหลงลืมเป็นไปตามสภาพของสังขารแต่เมื่อมีจิตที่แข็งแรงมั่นคงก็สามารถกลับมาเป็นปกติใช้ชีวิตอย่างมั่นคงได้โดยการถือเอาธรรมะเป็นตัวบำบัด^{๓๐}

๑๔. ได้ให้ความสำคัญและตระหนักถึงสังคมผู้สูงอายุที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และวางระบบทุกอย่างไว้เป็นรูปธรรมและลงมือทำอย่างจริงจังจะเกิด สัมฤทธิ์ผลต่อภารกิจที่จะต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุก็จะเป็นไปตามหลักของจิตตศึกษา^{๓๑}

๑๕. จิตเป็นตัวขับเคลื่อนของชีวิตถ้าจิตเศร้าหมองชีวิตก็ไร้ทิศทาง ไม่มีการพัฒนาขาดความมั่นใจเกิดความวิตกกังวลแต่ถ้ามีจิตที่บริสุทธิ์แล้วมีจิตใจที่เป็นกุศลแล้วก็สามารถดำรงชีวิตให้เป็นไปตามสิ่งที่ต้องการโดยใช้หลักธรรมะมาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต^{๓๒}

๑๖. จิตศึกษา จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดจากประสบการณ์สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่องและสามารถถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้^{๓๓}

๑๗. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องเริ่มจากการคิดดีพูดดีและทำดีถ้าหากจิตใจคิดในสิ่งที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้กับสุขภาพชีวิตประจำวันก็จะเจอแต่สิ่งที่ไม่พึงประสงค์ไม่ถูกต้องบ้างไม่ถูกใจบ้างเพราะฉะนั้นถ้าผู้สูงอายุมีจิตใจที่บริสุทธิ์ผุดผ่องก็จะมีแต่ความสุขในวัยชรา^{๓๔}

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

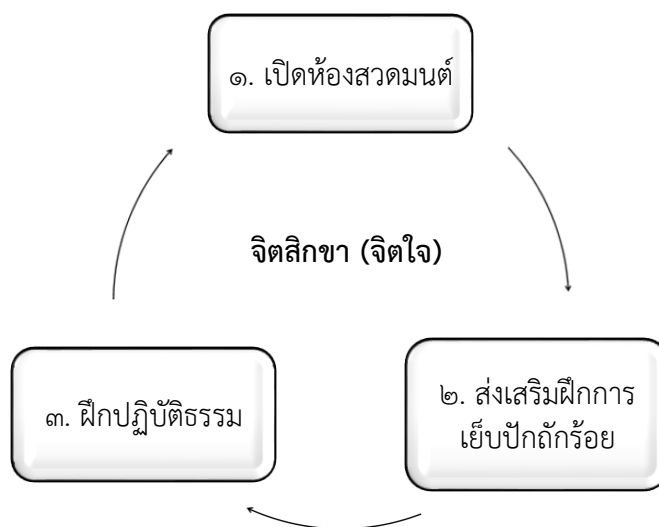
^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๕ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านจิตศึกษา (จิตใจ)

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	เปิดห้องสวดมนต์	๓	๒,๕,๑๗
๒	ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	ฝึกปฏิบัติธรรม	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๗ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านจิตศึกษา (จิตใจ)

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป จิตศึกษา (จิตใจ) คือ การปฏิบัติตามหลักจิตตะศึกษาช่วยในเรื่องของสุขภาพจิตซึ่งเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ผู้สูงอายุมักพบเจอแต่เมื่อผู้สูงอายุมีจิตใจที่สดใสก็จะมีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปจิตศึกษา (จิตใจ) ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. เปิดห้องสวดมนต์ ๒. ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย ๓. ฝึกปฏิบัติธรรม

๑.๓ ปัญญาสิกขา (ปัญญา)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ การปฏิบัติตามหลักของปัญญาสิกขา (ปัญญา) จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. ปัญญาแปลว่า ความรู้แจ้งในสภาพต่างๆ เมื่อมีสมาธิตั้งมั่นก็จะทำให้เกิดปัญญา และสามารถนำปัญญาที่เกิดขึ้นนั้นมาปรับเขาใช้ในชีวิตประจำวัน^{๓๕}

๒. หลักปัญญาสิกขาเป็นเรื่องจำเป็นของผู้สูงอายุที่จะนำไป บริหารความคิดภูมิที่เกิดจากปัญญาสามารถทำให้ร่างกายแข็งแรงรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๓๖}

๓. เมื่อบุคคลถึงไตรสิกขา ก็เปรียบเสมือนชีวิตได้กำไรได้รู้คุณค่าได้ปรับชีวิตในเรื่องของการเป็นอยู่ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท^{๓๗}

๔. ปัญญา คือ ความรอบรู้ที่ผ่านกระบวนการคิด วิธีทำให้เกิดปัญญาก็ต้องหมั่นเจริญสมาธิเพื่อให้ได้ปัญญาแสงสว่างเกิดขึ้นกับตัวเองนำไปแก้ไขปัญหาต่างๆได้^{๓๘}

๕. ปัญญาสิกขาหมายถึง การลงมือปฏิบัติที่เป็นการอบรมกายวาจาใจโดยตรงคืออบรมตนเองให้เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งเมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นก็หมายความว่า การเปลี่ยนจากที่มีอยู่เดิมเดิมต้องได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น^{๓๙}

๖. ปัญญา เกิดได้หลายทาง แต่ปัญญาในที่นี้เกิดจากการปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิมีสติอยู่กับตัว^{๔๐}

๗. ช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ที่เกิดจากปัญญามาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นรู้จักใช้ชีวิตที่ดีและสามารถพัฒนาชีวิตของตนเองให้มีความสุขและอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมที่ดีต่อไป^{๔๑}

๘. ปัญญา คือ ความรอบรู้ที่ผ่านกระบวนการคิด วิธีทำให้เกิดปัญญาก็ต้องหมั่นเจริญสมาธิเพื่อให้ได้ปัญญาแสงสว่างเกิดขึ้นกับตัวเองนำไปแก้ไขปัญหาต่างๆได้^{๔๒}

๙. บางครั้งแสงสว่างเกิดขึ้นได้ทั่วไปแต่แสงสว่างที่เกิดจากปัญญานั้นไม่มีคนเรามีปัญญาดีก็เปรียบเสมือนมีทองคำ^{๔๓}

๑๐. การที่ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหมดตามความเป็นจริงสามารถเชื่อมโยงความรู้สึกรู้สึกคิดปัญญาทำให้รับรู้และสามารถ พิจารณาเรื่องต่างๆอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง^{๔๔}

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๑. จัดให้มีชมรมธรรมะประจำหมู่บ้านและนิมนต์พระวิทยากรมาบรรยายในเรื่องของสมาธิเพื่อจะให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจและได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง^{๔๕}

๑๒. พัฒนาใจในสิ่งที่ได้ฟังฝึกอบรมกายวาจาและใจอย่างมีปัญญามีสติ ปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้นไป^{๔๖}

๑๓. คุณภาพชีวิตจะเป็นอย่างไรนั้นก็อยู่ที่ความคิดแต่ถ้าหากความคิดไม่ผ่านกระบวนการของปัญญาก็จะเป็นความคิดที่เศร้าหมองแต่ถ้าหากผ่านกระบวนการพิจารณาโดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือความคิดนั้นก็จะเป็นไปในทิศทางที่ดีเป็นความคิดที่บริสุทธิ์^{๔๗}

๑๔. ปัญญาสิกขาหมายถึง การลงมือปฏิบัติที่เป็นการอบรมกายวาจาใจโดยตรงคืออบรมตนเองให้เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งเมื่อมีการพัฒนาเกิดขึ้นกับคุณภาพชีวิต^{๔๘}

๑๕. ปัญญา เป็น สิ่งที่สำคัญ ประการหนึ่ง เพราะการ บำรุงชีพ โดยการใชปัญญาแสวงหาสิ่งที่ถูกต้องสิ่งที่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทำอย่างไรให้ชีวิตดีขึ้นทำอย่างไรให้บ้านปลายชีวิต ไม่ลำบากไม่เป็นภาระของคนอื่น^{๔๙}

๑๖. พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีได้ อย่างไรก็ตามหลักปัญญาสิกขา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้เพราะสามารถนำ หลักความรู้ความเข้าใจจากสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นและสามารถวิเคราะห์แยกแยะหาสาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน^{๕๐}

๑๗. การปฏิบัติตามหลักของปัญญาสิกขาจะช่วยสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขมีการพัฒนาอยู่ในหลักของปัญญา^{๕๑}

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

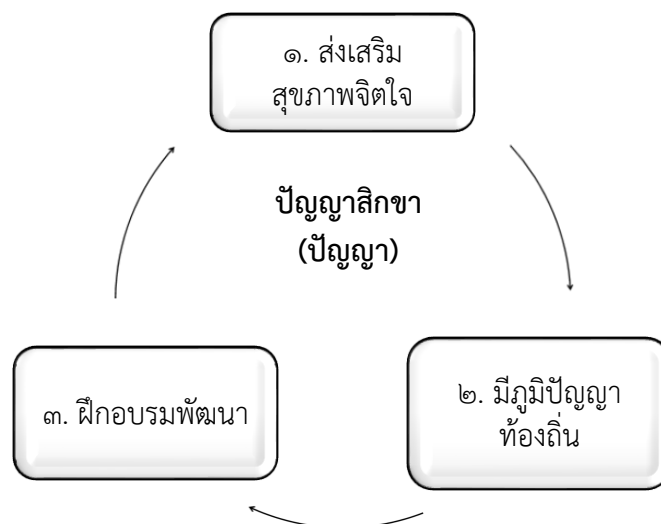
^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๑} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๖ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านปัญญาศึกษา (ปัญญา)

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	ส่งเสริมสุขภาพจิตใจ	๓	๒,๕,๑๗
๒	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	ฝึกอบรมพัฒนา	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๘ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านปัญญาศึกษา (ปัญญา)

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ปัญญาศึกษา (ปัญญา) คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีได้อย่างไรหลักปัญญาศึกษา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้เพราะสามารถนำ หลักความรู้ความเข้าใจจากสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นและสามารถวิเคราะห์แยกแยะหาสาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปปัญญาศึกษา (ปัญญา) ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑.ส่งเสริมสุขภาพจิตใจ ๒. มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ๓. ฝึกอบรมพัฒนา

๒) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด จันทบุรี

๒.๑ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะอย่างไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. เตรียมการอย่างไรให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเองได้โดยที่ไม่เป็นภาระกับผู้อื่น เช่น การฟื้นฟูบำบัดร่างกายและจิตใจการมีอุปกรณ์ต่างๆในการช่วยเหลือเช่นไม้เท้ารถเข็นคอกเดินแวนตา เครื่องช่วยฟังฟันเทียม เป็นต้น ดังนั้นเราจึงต้องให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุเมื่อผู้สูงอายุเจ็บป่วยนั้นจะต่างจากคนอื่นทั่วไปคือการเปลี่ยนแปลงของร่างกายในทางเสื่อมจะมีผลต่อทุกวัยอะ อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุคือการดูแลและเอาใจใส่จากลูกหลานทุกวัน หรือเรียกว่าเริ่มเตรียมความพร้อมจากสถาบันครอบครัว^{๕๒}

๒. มีการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่ใกล้สูงอายุด้วยการให้ความรู้ด้านการปฏิบัติตัวในวัยผู้สูงอายุเช่นการ ทานอาหารการออกกำลังกายใช้เวลาว่างการอยู่ร่วมกันในกลุ่มผู้สูงอายุ^{๕๓}

๓. เตรียม ด้านสุขภาพจิตใจ ตลอดจนถึงเรื่องของสุขภาพถ้าสุขภาพดีก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้^{๕๔}

๔. ด้านการเตรียมความพร้อมนั้นควรจะเน้นไปเรื่องของสถานที่ที่เหมาะสม กลับผู้สูงอายุมีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่นเครื่องออกกำลังกายในกิจกรรมยามว่างได้พัฒนาให้ร่างกายแข็งแรง^{๕๕}

๕. ในปัจจุบันสังคมของประเทศไทยเริ่มเป็นสังคมผู้สูงอายุเนื่องจากประชากรที่มีอายุในช่วง ๖๐ ปีเริ่มมีเพิ่มมากขึ้นคิดเป็น ๑๘% ในปี ๒๕๖๓ และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐.๘๓% ขณะที่ประชากรในวัยทำงานเริ่มลดลงซึ่งสอดคล้องกับประชากรภายใน อบต. ทำช่างพีได้รับผิดชอบดูแลอยู่ในขณะนี้ก็เป็นที่น่าขันแล้วว่าประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนคือในปี พ.ศ ๒๕๖๒ มีจำนวนผู้สูงอายุ ๑๙๖๒ คนและในปีพ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๒๐๗๓ คนเฉพาะในผู้ที่รับเบี้ยยังชีพในด้านการเตรียมความพร้อมนั้น องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ชัดเจนว่าผู้สูงอายุในเขตที่ตนเองรับผิดชอบอยู่มีจำนวนทั้งหมดกี่คน มีความต้องการอะไรบ้างและมีปัญหาอย่างไรในการดำรงชีวิต หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกกำหนดไว้ใน พรบ. จัดตั้งว่าให้มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุและกระบวนการหลักเกณฑ์ต่างๆถูกกำหนดไว้ในระเบียบสำหรับนโยบายของผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการให้เกิดความพร้อมเพื่อดูแลผู้สูงอายุจะถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกรอบและเครื่องมือในการปฏิบัติงานภายใน

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม ยกตัวอย่างการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างที่แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นเราได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมนี้เป็นอย่างมาก ภายใต้วิสัยทัศน์การบริหารที่ว่า เมืองน่าอยู่ คุณภาพชีวิต จิตประชา เป็นสุข การสร้างการรับรู้และความเข้าใจกับประชาชนในเขตพื้นที่เราจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความสนใจด้วยเหตุผลที่ว่าในอนาคตประชากรที่เรารับผิดชอบดูแลต้องเป็นผู้วัยผู้สูงอายุอย่างแน่นอนในขณะเดียวกันสำหรับประชากรที่จะก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเองก็ต้องรับทราบว่าสิทธิที่ตัวเองจะได้รับเมื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุมีสิทธิอย่างไร ดังนั้นการสร้างการรับรู้และความเข้าใจรวมทั้งข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเตรียมความพร้อมของประชากรผู้สูงอายุ^{๕๖}

๖. การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อ วัยผู้สูงอายุนั้นต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัวที่มีความรู้ความเข้าใจกับการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ มีความรู้ในเรื่องของสุขภาพ เป็นต้น^{๕๗}

๗. ในวัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความเสื่อมสภาพทาง ด้านกายและจิตใจจึงควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของการพัฒนาสภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง ไม่เป็นภาระของลูกหลานและสังคมและทำให้ผู้มีอายุที่ยืนยาวมีความสุขและความพอใจในชีวิตโดยการตรวจสุขภาพเป็นประจำและมีกิจกรรมในการออกกำลังกายและมีการเยี่ยมเยียนไปตามบ้านของผู้สูงอายุเพื่อสร้างความมั่นใจ^{๕๘}

๘. ด้านการเตรียมความพร้อมนั้นควรจะเน้นไปเรื่องของสถานที่ที่เหมาะสม กลับผู้สูงอายุมีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่นเครื่องออกกำลังกายในกิจกรรมยามว่างได้พัฒนาให้ร่างกายแข็งแรง^{๕๙}

๙. ประชากรควรตอนหน้กอยู่เสมอว่าเมื่ออายุเข้า ๖๐ ปีควรเตรียมตัวอย่างไรในเรื่องของสุขภาพที่ดีในเรื่องของจิตใจที่ดีควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลตัวเองให้มากขึ้น^{๖๐}

๑๐. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ สิ่งจำเป็น ต้องเตรียมพร้อมและส่งเสริมให้บุคคล วัยผู้สูงอายุ ตอนบ้านปลายชีวิตเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่มีคุณภาพทางด้านร่างกายคือการส่งเสริมการออกกำลังกายและให้ความสำคัญในการตรวจร่างกายประจำปีและทางด้านเศรษฐกิจและสังคมคือการจัดเตรียมการเงิน ในอนาคต และเตรียมยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น^{๖๑}

๑๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุด้านศักยภาพของผู้สูงอายุ จัดให้มีการเรียนรู้การสอนในแบบของผู้สูงอายุ จัดให้มีชมรมผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน^{๖๒}

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๒. ควรมีการเตรียมความพร้อมสามัคคีให้เห็นฝึกฝนให้เป็นสอนวิธีการออกกำลังกาย อธิบายหลักการออกกำลังกายที่ถูกต้องเหมาะกับวัย เพราะสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญของวัยผู้สูงอายุ^{๖๓}

๑๓. ความพร้อมด้านร่างกายเช่นการ เสริมสร้างสุขภาพร่างกายอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ ตลอดจนจนถึงการเตรียมความพร้อมทางจิตใจเช่นความภูมิใจในตนเองเชื่อมั่นในตัวเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความคิด เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์และแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง^{๖๔}

๑๔. นโยบายของผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการให้เกิดความพร้อมเพื่อดูแลผู้สูงอายุจะถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกรอบและเครื่องมือในการปฏิบัติงานภายในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม ยกตัวอย่างการ ดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างที่แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นเราได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมนี้เป็นอย่างมาก ภายใต้วิสัยทัศน์ การบริหารที่ว่า เมืองน่าอยู่ คู่คุณภาพชีวิต จิตประชาเป็นสุข^{๖๕}

๑๕. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุส่งเสริมด้านกิจกรรมเฉพาะ ทางให้กับผู้สูงอายุที่มีความต้องการ และ หาวัตถุประสงค์ว่าผู้สูงอายุอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมีความต้องการ อะไรมากที่สุดเพื่อจะได้พิจารณาในความต้องการนั้นว่าองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมที่จะ สนับสนุนได้หรือไม่^{๖๖}

๑๖. การเตรียมความพร้อมประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุต้องเข้าใจบริบทของประชากรที่อยู่ ในพื้นที่ก่อนว่ามีความต้องการอะไรเป็นความต้องการเพื่อผู้สูงวัยในพื้นที่จริงๆในส่วนของตัวข้าพเจ้า ในฐานะของประธานชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ซึ่งชมรมได้ก่อตั้งมาเมื่อ ประมาณปี ๒๕๕๑ โดยผู้สูงอายุในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็น ชมรมและได้รับการสนับสนุนนโยบายและส่งเสริมการจัดตั้งชมรมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างทั้งนี้ให้ประชาชนที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเข้ามาเป็นสมาชิกและมีส่วน ร่วมในการก่อตั้งมีประธานชมรมและกรรมการในระดับหมู่บ้านทั้งเก้าหมู่บ้านด้วยกันและมีข้อตกลง ร่วมกันคือการจัดทำข้อบังคับของชมรมเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ประกอบ ไปด้วยวัตถุประสงค์ ๖ ประการด้วยกันคือ ประการที่หนึ่ง เพื่อรักษาสีทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุตาม กฎหมาย ประการที่สอง เพื่อเป็นศูนย์รวมพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สูงอายุ ประการที่สาม เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรเอกชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุทั้งในและต่างจังหวัด ประการที่สี่ เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ประการที่ห้า เพื่อเป็น ศูนย์ การจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคม ประการสุดท้ายเพื่อเป็นศูนย์ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคม ถือเป็นการเตรียมความพร้อมของ ประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ดังนั้นหากชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้ดำเนินการ

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

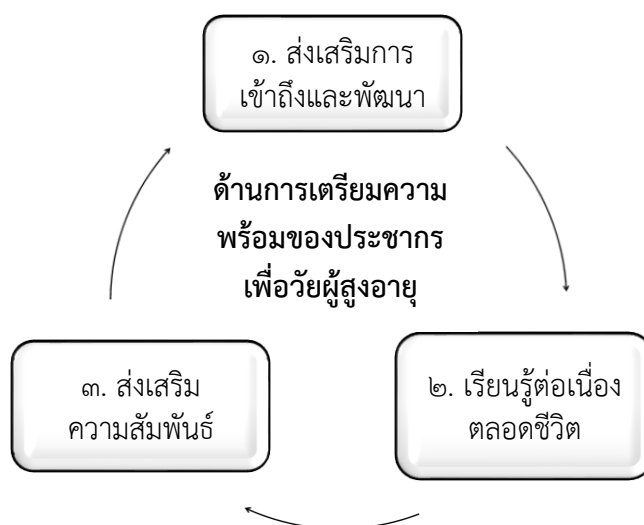
^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ถือได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างแน่นอน^{๖๗}

๑๗. ให้ความรู้เรื่องสุขภาพเพื่อให้สามารถดูแลตัวเองจากโรคเรื้อรังเช่นเบาหวานความดันโลหิตสูงรู้จักใช้หลัก ๓ อ. คือ ออกกำลังกาย อาหาร อารมณ์ ๒ ส. งดสูบบุหรี่ งดดื่มสุรา ก็จะสามารถลดการเกิดโรคแทรกซ้อนเช่นมะเร็ง หลอดเลือดในสมองโรคหัวใจอัมพฤกษ์อัมพาตไตวาย ซึ่งโรคเหล่านี้อาจทำให้เป็นผู้ป่วยติดเตียงมีผลให้คนในครอบครัวต้องดูแล อย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้เกิดมีค่าใช้จ่ายสูงทำให้มีผลกระทบต่อสภาวะครอบครัว^{๖๘}

ตารางที่ ๔.๒๗ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	ส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนา	๓	๒,๕๑๗
๒	เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	ส่งเสริมความสัมพันธ์	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๙ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๖๘} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

สรุป ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ คือ นโยบายของผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการให้เกิดความพร้อมเพื่อดูแลผู้สูงอายุจะถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นกรอบและเครื่องมือในการปฏิบัติงานภายในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคม ยกตัวอย่างการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างที่แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้นเราได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมนี้เป็นอย่างมาก ภายใต้วิสัยทัศน์การบริหารที่ว่า เมืองน่าอยู่ คุณภาพชีวิต จิตประชาเป็นสุข จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. ส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนา ๒. เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ๓. ส่งเสริมความสัมพันธ์

๒.๒ ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะทำอะไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. การสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุเป็นกระบวนการสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมผู้สูงอายุมีคุณค่าและศักยภาพสมควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มี ส่วนร่วมขึ้นเป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาสหรือเป็นภาระต่อสังคมและถึงแม้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งจะประสบความสำเร็จยากและต้องการเกื้อกูลจากสังคมและภาครัฐแต่ก็เป็นเพียงบางช่วงเวลาของผู้สูงอายุเท่านั้น^{๖๙}

๒. ส่งเสริมให้ใช้ประสบการณ์ภูมิปัญญาที่มีติดตัวมาโดยทำเป็นแบบอย่างและแนวทางปฏิบัติ ให้แก่กันและกันส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตัวเองได้โดยการจัดสถานที่ให้ออกกำลังกายพร้อมอุปกรณ์ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมสร้างรายได้เป็นรูปธรรมสร้างจิตอาสาให้กับผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการบริหารสถานสาธารณ^{๗๐}

๓. พัฒนาหารายได้หาช่องทางสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุจะได้มีรายได้ เช่น คนตรีไทย ตัดผมเครื่องจักรกล เป็นต้น^{๗๑}

๔. ด้านการส่งเสริมมุ่งเน้นไปถึงองค์กรของภาครัฐ จัดการอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบใน ส่วนของผู้สูงอายุไม่เข้าใจวิธีการและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ^{๗๒}

๕. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุเป็นหน้าที่หลัก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างมั่นใจ แต่อย่างไรก็ตามควรจะทำให้ผู้สูงอายุได้แสดงถึงความต้องการของตนเองว่า ต้องการพัฒนาตนเองในด้านใด และต้องการความช่วยเหลือในด้านใดเป็นเรื่องหลัก และเรื่องใดเป็นเรื่องรองในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็มีหน้าที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมภายใต้อำนาจหน้าที่ตามที่มีกฎหมายระเบียบ

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ข้อบังคับได้กำหนดไว้ รวมทั้งมีการ ประสานงานกับเครือข่ายให้กับผู้สูงอายุได้รับความสะดวกและได้รับความช่วยเหลือส่งเสริมตามความต้องการแตกต่างจากประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ที่ผ่านมาพบว่าต้นทุนการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่แต่ละคน ไม่เท่ากันสิ่งที่ผู้สูงอายุบางคนต้องการคือปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตบางคนต้องการแก้ปัญหาในเรื่องของสุขภาพบางคนต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุให้ครอบคลุมในทุกๆด้านและทุกมิติ^{๗๓}

๖. ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุนั้นอาจจะมีหลายวิธีแต่วิธีหนึ่งที่สามารถแนะนำให้ผู้สูงอายุนั้นทำเองได้อยู่ที่บ้านหรืออยู่ที่ไหนก็ได้ นั่นคือการปฏิบัติธรรม ประจำตำบล^{๗๔}

๗. พัฒนาในด้านความต้องการของผู้สูงอายุและส่งเสริมในเรื่องของความสามารถของผู้สูงอายุเช่นส่งเสริมภูมิปัญญาด้านสมุนไพรงานด้านหัตถกรรมต่างๆส่งเสริมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุเพื่อลดการเกิดโรคต่างๆ^{๗๕}

๘. ด้านการส่งเสริมมุ่งเน้นไปถึงองค์กรของภาครัฐ จัดการอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในส่วนของผู้สูงอายุไม่เข้าใจวิธีการและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ^{๗๖}

๙. หาวิธีการจัดกิจกรรมลงพื้นที่ถามความเห็นของชาวบ้านหรือผู้สูงอายุว่าถนัดทางด้านใดจะได้นำมาทำเป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพที่ตัวเองถนัด^{๗๗}

๑๐. จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆจัดกิจกรรมต่างๆให้ผู้สูงอายุส่งเสริมการออกกำลังกายและสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย^{๗๘}

๑๑. จัดให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบนักเรียนผู้สูงอายุเพื่อมาทำกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้จากการเรียนมาต่อยอดให้เกิดเป็นภูมิปัญญา^{๗๙}

๑๒. ส่งเสริมให้อยู่ในครอบครัวตนเองอย่างปกติสุขได้ด้วยการวางแผน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจปัญหาและมีรายได้ โดยยึดหลักธรรม^{๘๐}

๑๓. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์และให้สอดคล้องกับผู้สูงอายุเพื่อจะได้เข้าถึงความต้องการของผู้สูงอายุได้มากขึ้น^{๘๑}

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๔. ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างมั่นใจ แต่อย่างไรก็ตามควรจะให้ผู้สูงอายุได้แสดงถึงความต้องการของตนเองว่า ต้องการพัฒนาด้านใดในด้านใดและต้องการความช่วยเหลือในด้านใดเป็นเรื่องหลัก^{๘๒}

๑๕. จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุฝึกอบรมเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุในด้านกิจกรรมที่ผู้สูงอายุถนัดพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้เหมาะกับแหล่งเรียนรู้ของผู้สูงอายุ^{๘๓}

๑๖. สำหรับการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุนั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า เป็นการ รักษาสิทธิประโยชน์ พบปะสังสรรค์ ส่งเสริมสุขภาพส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และสังคม และกิจกรรมที่ดำเนินการมาจะมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านกฎหมาย ด้านการส่งเสริมอาชีพด้านการให้ความรู้ทางด้านธรรมะ อาทิเช่นโครงการธรรมะเพื่อผู้สูงวัยจิตใจขึ้นบาน โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โครงการ ทัศนศึกษาดูงานด้านอาชีพและศิลปวัฒนธรรมผู้สูงอายุ เป็นต้น จากการรวมตัวก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ ทำให้ชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้มีการพัฒนาขึ้นจนทำให้เกิดการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ปัจจุบันก็ยังคงดำเนินการอยู่และต่อยอดทำให้เกิดชมรมฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างในเวลาต่อมา^{๘๔}

๑๗. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่สมกับวัยเพื่อพัฒนาจิตใจให้สดใส^{๘๕}

^{๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

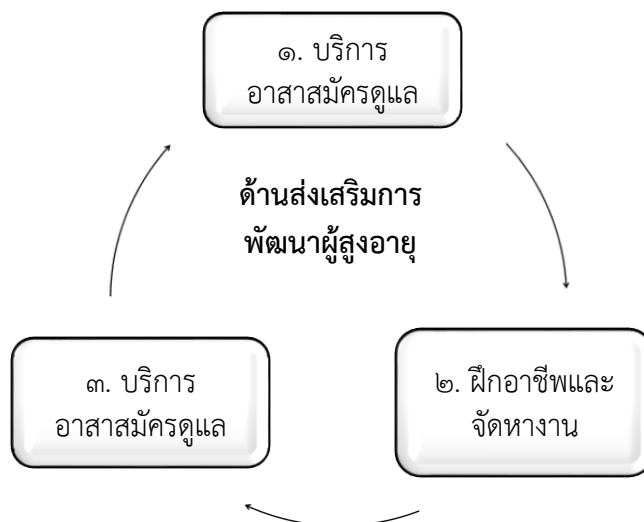
^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๕} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๒๘ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	ส่งเสริมสุขภาพ	๓	๒,๕๑๗
๒	ฝึกอาชีพและจัดหางาน	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	บริการอาสาสมัครดูแล	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๑๐ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ คือ สำหรับการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุนั้นได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า เป็นการ รักษาสิทธิประโยชน์ พบปะสังสรรค์ ส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคม และกิจกรรมที่ดำเนินการมาจะมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านกฎหมาย ด้านการส่งเสริมอาชีพด้านการให้ความรู้ทางด้านธรรมะ อาทิเช่นโครงการธรรมะเพื่อผู้สูงวัยจิตใจขึ้นบาน โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โครงการ ทัศนศึกษาดูงานด้านอาชีพและศิลปวัฒนธรรมผู้สูงอายุ เป็นต้น จากการรวมตัวก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ ทำให้ชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้มีการพัฒนาขึ้นจนทำให้เกิดการก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในปีพ.ศ. ๒๕๖๒ ปัจจุบันก็ยังคงดำเนินการอยู่และต่อยอดทำให้เกิดชมรมฌาปนกิจสงเคราะห์ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างในเวลาต่อมา จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้ คือ ๑. ส่งเสริมสุขภาพ ๒. ฝึกอาชีพและจัดหางาน ๓. บริการอาสาสมัครดูแล

๒.๓ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะทำอะไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. ประกันสังคมถือว่าเป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุทำงานสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวน้อยลง ด้านบริการสังคมเช่นด้านสุขชะอณามัย ประกอบด้วยหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าถือว่าเป็นสิทธิ ขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน^{๘๖}

๒. ส่งเสริมให้ใช้ประสบการณ์ภูมิปัญญาที่มีติดตัวมาโดยทำเป็นแบบอย่างและแนวทางปฏิบัติ ให้แก่กันและกันส่งเสริมให้ผู้สูงอายุพึ่งพาตัวเองได้โดยการจัดสถานที่ให้ออกกำลังกายพร้อมอุปกรณ์ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมสร้างรายได้เป็นรูปธรรมสร้างจิตอาสาให้กับผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการบริหารสถานสาธารณ^{๘๗}

๓. ให้การดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพเรื่องของการเดินทางควรมีการตรวจสุขภาพประจำปี และตลอดจนถึงสวนสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ^{๘๘}

๔. ด้านการส่งเสริมมุ่งเน้นไปถึงองค์กรของภาครัฐ จัดการอบรมเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในส่วนของผู้สูงอายุไม่เข้าใจวิธีการและกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ^{๘๙}

๕. การครอบคลุมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้นเป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญและควรให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องของการจะได้สิทธิประโยชน์ ในด้านการคุ้มครองทางสังคมนั้นมีอะไรบ้างมีประโยชน์อย่างไรและจะได้รับความคุ้มครองจากที่ใดบ้างการสร้าง การรับรู้ให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นมีเครือข่ายที่สามารถดำเนินการตามที่คุณสูงอายุร้องขอให้เกิดการคุ้มครองทางสังคมได้โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อสม. กลุ่มสตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล ซึ่งเป็นลักษณะ ของการคุ้มครองทางสังคมอย่างเป็นทางการโดยส่วนใหญ่ในขณะที่ผู้สูงอายุเองก็ควรจะมีเครือข่ายอยู่ในพื้นที่เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว ต้องยอมรับว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมชนบทลักษณะการดูแลกันยังมีอยู่ในสังคมการช่วยเหลือกันภายในสังคมยังคงมีอยู่ระบบอุปถัมภ์สามารถใช้กับสังคมไทยได้โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ต่างจังหวัด ดังนั้นเราจึงยังมีเพื่อนบ้านที่ยังคงช่วยเหลือผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพการทำมาหากินหมายความว่าสังคมไทยคนยังคงมีน้ำใจต่อกันสิ่งเหล่านี้จะสามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดความคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุได้ เช่น ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาดูแลเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุก็นรวมตัวกันของงบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลความต้องการฝึกอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพตนเองรวมกลุ่มกันของงบประมาณจาก ก.ศ.น จาก พมจ. ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินขอความ

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ช่วยเหลือจากกลุ่ม อกพร. เป็นต้น การดำเนินการทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทางสังคมจะสามารถพัฒนาให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีได้ภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่โดยใช้เครือข่ายภาคประชาสังคมและภาครัฐร่วมมือกัน^{๙๐}

๖. สนับสนุนให้มีศูนย์กลางในการประสานการจัดบริการสวัสดิการสังคมและสิทธิของผู้สูงอายุของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนด^{๙๑}

๗. พัฒนาในด้านความต้องการของผู้สูงอายุและส่งเสริมในเรื่องของความสามารถของผู้สูงอายุเช่นส่งเสริมภูมิปัญญาด้านสมุนไพรงานด้านหัตถกรรมต่างๆส่งเสริมการออกกำลังกายในผู้สูงอายุเพื่อลดการเกิดโรคต่างๆ^{๙๒}

๘. ด้านการคุ้มครองทางสังคมควรมีการปิดประกาศให้ผู้สูงอายุได้ทราบว่าเมื่อเข้าสู่วัยชราจะได้สิทธิ ในส่วนใดบ้างและควรดำเนินการแบบใด^{๙๓}

๙. สอดส่องดูแลความเรียบร้อยของผู้สูงอายุเมื่อถึงเวลาในการรับเบี้ยผู้สูงอายุก็ควรจะต้องป้ายประกาศหรือแจ้งไปยังหมู่บ้าน^{๙๔}

๑๐. ๑. จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ ๒. จัดกิจกรรมต่างๆให้ผู้สูงอายุ ๓. ส่งเสริมการออกกำลังกายและสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการ ๔. ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย^{๙๕}

๑๑. จัดให้มีสวัสดิการของผู้สูงอายุเช่น เบี้ยคนชรา และสิทธิในการรักษาสุขภาพ^{๙๖}

๑๒. จัดตั้งประกันสังคมผู้สูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปโดยผู้สูงอายุสมทบร่วมกับ อบต. เพื่อมีเงินใช้ยามยากพึ่งพาตนเองได้พอสมควร เน้นให้ อบต. ประสานโรงพยาบาลประจำอำเภอหรือตำบลตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุทุก หนึ่งเดือน^{๙๗}

๑๓. ควรจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ที่ได้รับผิดชอบดูแลในเรื่องของผู้สูงอายุมา มอบความรู้ว่าผู้สูงอายุ ๖๐ ขึ้นไปควรประพฤติปฏิบัติอย่างไรเช่นการที่จะขอรับเบี้ยยังชีพนั้นต้องเตรียมตัวอย่างใดบ้างใช้หลักฐานอะไรเอกสารอะไรบ้าง เป็นต้น^{๙๘}

๑๔. ช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็ว ต้องยอมรับว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ยังเป็นสังคมชนบทลักษณะการดูแลกันยังมีอยู่ในสังคมการช่วยเหลือกันภายในสังคมยังคงมีอยู่ระบบอุปถัมภ์สามารถใช้กับสังคมไทยได้โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ต่างจังหวัด ดังนั้นเราจึงยังมีเพื่อนบ้านที่ยังคงช่วยเหลือผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ^{๙๙}

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๕. จัดตั้งศูนย์ติดต่อเกี่ยวกับเรื่องผู้สูงอายุภายในชุมชน ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ด้านกฎหมายในความคุ้มครอง สิทธิของผู้สูงอายุ^{๑๐๐}

๑๖. สำหรับการคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั้น ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างซึ่งถือว่าเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในพื้นที่ที่มีผู้แทนจากท้องที่ประกอบด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน อสม กลุ่มสตรีและยังคงมีภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานราชการ อาทิเช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น การดำเนินการกับภาคีเครือข่ายจะทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้รับความคุ้มครองทางสังคมได้อย่างทั่วถึง^{๑๐๑}

๑๗. ส่งเสริมให้มีสวัสดิการของภาครัฐเช่นเบี้ยคนชราอาจไม่เพียงพอต่อคนผู้สูงอายุ ภาครัฐต้องจัดการหาพนักงานหรือบุคลากรที่เหมาะสมส่งวัยให้เข้ากับสถานการณ์ที่ทำได้ และบุคลากรที่เข้ามารับหน้าที่ต้องรู้จักหน้าที่เข้าใจหน้าที่รับผิดชอบหน้าที่^{๑๐๒}

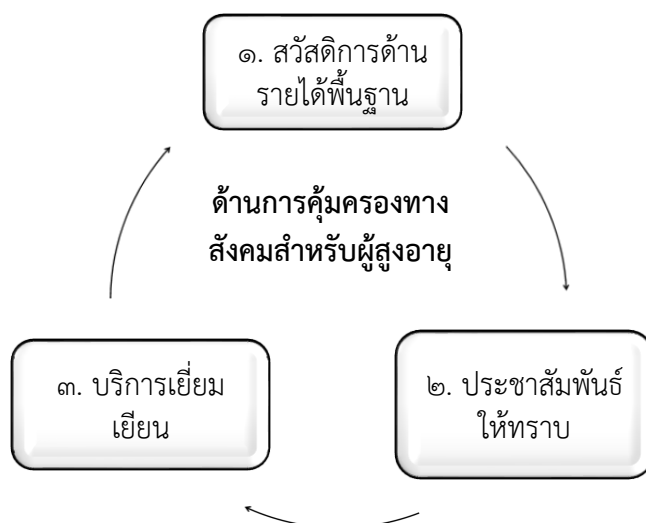
ตารางที่ ๔.๒๙ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	สวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน	๓	๒,๕๑๗
๒	ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	บริการเยี่ยมเยียน	๓	๓,๑๑,๑๖

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๑๑ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ สำหรับการคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั้นผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างซึ่งถือว่าเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในพื้นที่ที่มีผู้แทนจากท้องที่ประกอบด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน อสม กลุ่มสตรีและยังคงมีภาคีเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานราชการ อาทิเช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดจันทบุรี ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น การดำเนินการกับภาคีเครือข่ายจะทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้รับความคุ้มครองทางสังคมได้อย่างทั่วถึง จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. สวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน ๒. ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ ๓. บริการเยี่ยมเยียน

๒.๔ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะอย่างไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. การดูแลผู้สูงอายุด้านบริการสาธารณสุขและสุขภาพเป็นหลักและมีความพร้อมในการดำเนินงานด้านนี้ค่อนข้างสูงเนื่องจากมีทรัพยากรและหน่วยงานด้านสาธารณสุขให้บริการสุขภาพกับประชาชนกระจายอยู่อย่างครอบคลุมพื้นที่และสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทั่วถึงซึ่งหน่วยงานเหล่านั้นเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนการดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐๓}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๒. สร้างทีมจิตอาสาในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุจนถึงการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุรวมทั้งครูและวิทยากรในโรงเรียนสอนเป็นจิตอาสาสามารถร่วมกันดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้เข้าใจในบริบทของผู้สูงอายุในการเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ด้วยใจ อาสา^{๑๐๔}

๓. วางแผนมอบนโยบายให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้นำไปปฏิบัติและ เผยแพร่ความรู้ให้กับผู้สูงอายุเพื่อที่จะได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น^{๑๐๕}

๔. ในส่วนของตรงนี้ควรจะมีมุ่งเน้นไปทางเจ้าหน้าที่ ที่ได้รับหน้าที่บริหาร ไม่มีการติดตามประเมินผลในโครงการต่างๆที่ จัดขึ้น เพื่อจะได้นำมาแก้ไขและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป^{๑๐๖}

๕. การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนา บุคลากร ด้านผู้สูงอายุนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะที่เป็นองค์กรภาครัฐควรต้องให้ความสำคัญอย่างมาก เพราะนับจากนี้ไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องตระหนักว่าประชากรโดยส่วนใหญ่ของท่านนั้นจะเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุจึงต้องดำเนินการให้ครอบคลุมทุกมิติ คือ ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับความคุ้มครองสิทธิและการได้รับสวัสดิการต่างๆ จากภาครัฐอย่างไรหน่วยงานใดขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีหน้าที่ดูแลการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เกิดความยั่งยืนควรให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยสร้างหลักสูตรการสร้างการรับรู้ในการคุ้มครองสิทธิต่างๆการดูแลสุขภาพการสร้างรายได้การพัฒนา บุคลากร ด้านผู้สูงอายุ ให้ครบถ้วนทุกมิติเพื่อประโยชน์ของการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ^{๑๐๗}

๖. ต้องสร้างแรงจูงใจให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการทำงานผลงานที่ได้จะออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๐๘}

๗. ปรับปรุงชมรมผู้สูงอายุให้ทันสมัยเท่าทันปัจจุบันสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องการดูแลสุขภาพแนะนำวิธีการดูแลสุขภาพตัวเองอย่างถูกต้องการปฏิบัติตัวในวัยผู้สูงอายุควรปฏิบัติตัวอย่างไร^{๑๐๙}

๘. ในส่วนของตรงนี้ควรจะมีมุ่งเน้นไปทางเจ้าหน้าที่ ที่ได้รับหน้าที่บริหาร ไม่มีการติดตามประเมินผลในโครงการต่างๆที่ จัดขึ้น เพื่อจะได้นำมาแก้ไขและปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป^{๑๑๐}

๙. ติดตามผลงาน หรือกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเพื่อจะรู้ว่าผู้สูงอายุมีความสนใจหรือไม่หรือสนใจจะทำกิจกรรมประเภทแบบไหน^{๑๑๑}

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๐. ผู้สูงอายุควรได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากสังคมมีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัย ตามความสมัครใจ^{๑๑๒}

๑๑. สนับสนุนในการทำงานดูแลผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร^{๑๑๓}

๑๒. พัฒนางานแก่ผู้สูงอายุโดยหางานอดิเรกให้ทำเช่นลักทอทำอาหารขนมท้องถิ่น เต็นรำโดยบุคลากรของ อบต. หน่วยงานโรงพยาบาลประจำอำเภอต้องพร้อมสนับสนุนทางสังคมเงิน และเวลาหาก ผู้สูงอายุมีรายได้ก็จะทำให้มั่นคงมากขึ้น^{๑๑๔}

๑๓. ควรจะหาข้อมูลและแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุซึ่งการดูแลผู้สูงอายุหรือการสื่อสารนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจ จนถึง บุคลากรที่ได้รับมอบหมายมาทำหน้าที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุต้องผ่านการอบรมเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในตัวขององค์กรที่เข้ามาช่วยเหลือ^{๑๑๕}

๑๔. ดำเนินการให้ครอบครัวทุกมิติ คือ ให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้รับความคุ้มครองสิทธิและการได้รับสวัสดิการต่างๆ จากภาครัฐอย่างไรหน่วยงานใดขององค์กร^{๑๑๖}

๑๕. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานผู้สูงอายุนั้นต้อง มีการคัดกรองบุคลากรที่เข้ามาทำงานในองค์กรเพื่อให้ได้ บุคลากรที่ดีตามวัตถุประสงค์ที่หน่วยงานต้องการเพื่อให้ผู้ที่เข้ารับหน้าที่ทางด้านดูแลผู้สูงอายุนั้นได้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้^{๑๑๗}

๑๖. การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุนั้น จะขอยกตัวอย่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆภายในการทำงานของชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั่นคือ การดำเนินโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความต้องการของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจริงๆองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายเข้ามาเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและเพื่อให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนดังนั้นการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ต้องให้เกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความชำนาญสนับสนุนการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุในขณะเดียวกันทางด้านของผู้สูงอายุก็จะต้องมีบุคลากรที่สามารถประสานงาน รับประทานอาหารกับท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น^{๑๑๘}

๑๗. ควรมีการจัดตั้งรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ อย่างที่ อบต.ท่าช้าง ดำเนินการคือโรงเรียนผู้สูงอายุ อบต. เขียวชนผู้สูงอายุในช่วง ๖๐ ถึง ๘๐ ปีเข้าร่วมกิจกรรม และมีภาคสมทบเช่นอายุ ๕๐

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

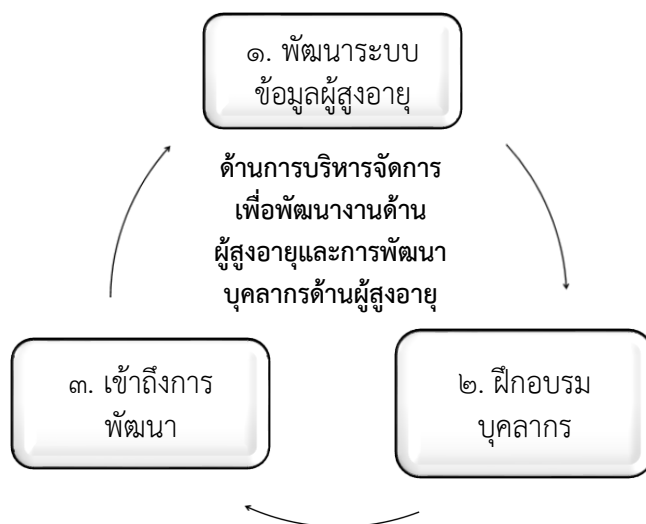
^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ปีถึง ๖๐ ปีที่เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งสำคัญมากที่ช่วยเหลือในด้านเอกสาร และติดตามพิจารณาผลการจัดกิจกรรมทุกๆครั้งที่จบลง^{๑๑๙}

ตารางที่ ๔.๓๐ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	พัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ	๓	๒,๕,๑๗
๒	ฝึกอบรมบุคลากร	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	เข้าถึงการพัฒนา	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๑๒ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ คือ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุนั้น จะขอยกตัวอย่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆภายในการทำงานของชมรมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั่นคือ การดำเนินโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความต้องการของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุจริงๆองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายเข้ามาเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและเพื่อให้เกิดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนดังนั้นการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ต้องให้เกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุและให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความชำนาญสนับสนุนการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุในขณะเดียวกันทางด้านของผู้สูงอายุก็ต้องมีบุคลากรที่สามารถประสานงาน รับการทำงานกับท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. พัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ๒. ฝึกอบรมบุคลากร ๓. เข้าถึงการพัฒนา

๒.๕ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะทำอะไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ได้อย่างไร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๗ รูปหรือคน พบผลการสัมภาษณ์ดังนี้

๑. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่ นั้น ควรจะเจาะจงไปถึงกลุ่มใหญ่หรือฝ่ายประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้าน อบต อำเภอ เพื่อให้ข้อมูลเหล่านี้เข้าถึงผู้ สูงอายุ ได้ง่ายขึ้น ^{๑๒๐}

๒. จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลโดยคำนึงถึงบริบทของผู้สูงอายุทุกด้านและช่วยเหลือ ให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น^{๑๒๑}

๓. จัดองค์ความรู้ให้กับผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นที่ศาลาประชาคมประจำหมู่บ้านเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับรู้รับฟัง^{๑๒๒}

๔. ด้านการพัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ควรจะมีวิทยากรเฉพาะทางที่สามารถบรรยายให้ผู้สูงอายุตั้งแต่ ๖๐ ขึ้นไปเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้^{๑๒๓}

๕. สำหรับด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับผู้สูงอายุการรวมตัวของผู้สูงอายุในอนาคตต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันดังนั้นด้านการพัฒนาและเผยแพร่ องค์ความรู้ต้องลักษณะที่แตกต่างกับที่เป็นอยู่ปัจจุบันหมายความว่า การพัฒนาและเผยแพร่ต้องมีเครื่องมือให้ทันกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วสังคมยุคดิจิทัลเกิดขึ้นในปัจจุบันและต้องมีการพัฒนาขึ้นในอนาคต การเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ว่าจะเป็นทางด้านชีวภาพโรคระบาดที่มีขึ้นอย่างต่อเนื่องสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาการเปลี่ยนแปลงสภาพดินฟ้าอากาศย่อมต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนดังนั้นโรงเรียนผู้สูงอายุจึงเปรียบ เสมือน Admin ที่จะต้องรวบรวมข้อมูลกระจายข่าวสารให้ผู้สูงอายุได้มีการ update ให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอนาคต^{๑๒๔}

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๖. ต้องสนับสนุนด้านเผยแพร่องค์ความรู้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อที่ให้ข้อมูลออกไปถึงผู้สูงอายุนั้นถูกต้องเมื่อผู้สูงอายุได้รับข้อมูลก็จะปฏิบัติตามได้^{๑๒๕}

๗. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยบ่อยเพื่อช่วยให้เกิดความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่าในวัยชรา^{๑๒๖}

๘. ด้านการพัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ควรจะมีวิทยากรเฉพาะทางที่สามารถบรรยายให้ผู้สูงอายุตั้งแต่ ๖๐ ขึ้นไปเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้^{๑๒๗}

๙. ทุกๆครั้งเดือนควรจะมีการแสดงหรือการประชาสัมพันธ์ไปยังหมู่บ้านต่างๆให้ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุจะได้เตรียมตัวหรือปฏิบัติตาม^{๑๒๘}

๑๐. จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมและการพัฒนาผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ^{๑๒๙}

๑๑. เชิญผู้สูงอายุไปเป็นวิทยากรตามสถานที่ศึกษา ที่ จัดตั้งการเรียนรู้ เกี่ยวกับภูมิปัญญาของไทยเช่นการทำขนม การทำสวนแบบผสมผสาน เป็นต้น^{๑๓๐}

๑๒. จะทำการเผยแพร่โดยใช้ภาพหรือวิดีโอลงเผยแพร่ทางโซเชียลมีเดียจัดการเรียนรู้ทุกวิชาในหลักวิชาเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุควรรู้เน้นทักษะชีวิตเพื่อการดำรงชีวิต^{๑๓๑}

๑๓. ด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุนั้นควรจะมีการประกาศ หรือมีการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย^{๑๓๒}

๑๔. พัฒนาเผยแพร่องค์ความรู้สำหรับผู้สูงอายุการรวมตัวของผู้สูงอายุในอนาคตต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันดังนั้นด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ต้องลักษณะที่แตกต่างกับที่เป็นอยู่ปัจจุบันหมายความว่าพัฒนาและเผยแพร่ต้องมีเครื่องมือให้ทันกับสถานการณ์^{๑๓๓}

๑๕. การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุนั้นควรนำสื่อสารทางโทรศัพท์มือถือมาปรับใช้ให้ผู้สูงอายุนั้นได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทุกช่องทางโดยที่ไม่ต้องเดินทางไปที่องค์กรหรือหน่วยงานสามารถติดตามข่าวสารได้ที่บ้าน^{๑๓๔}

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

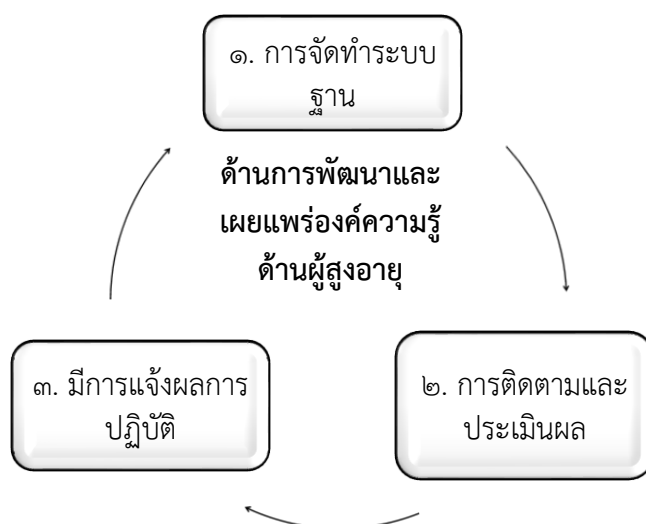
^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๑๖. สำหรับการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ นั้น เรื่องของการดูแลสุขภาพกาย และใจเป็นเรื่องสำคัญการทำกิจกรรมต่างๆจึงควรมีการให้ความรู้ด้านสุขภาพด้านอารมณ์สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไป^{๑๓๕}

๑๗. นอกจากองค์ความรู้ต่างๆแล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นก็สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมได้ใช้เวลาว่างศึกษาภูมิปัญญาเพื่อให้มีสุขภาพจิตที่ดี^{๑๓๖}

ตารางที่ ๔.๓๑ สรุปประเด็นสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

ที่	สรุปประเด็นสำคัญ	ความถี่	คนที่
๑	การจัดทำระบบฐาน	๓	๒,๕,๑๗
๒	การติดตามและประเมินผล	๕	๑,๔,๖,๑๐,๑๔
๓	มีการแจ้งผลการปฏิบัติ	๓	๓,๑๑,๑๖

แผนภาพที่ ๔.๑๓ สังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ
ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ คือ จัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัยติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและการพัฒนาผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ จากผลการสัมภาษณ์สามารถสรุปด้านการ

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ได้ใน ๓ ลักษณะ ดังต่อไปนี้คือ ๑. การจัดทำระบบฐาน ๒. การติดตามและประเมินผล ๓. มีการแจ้งผลการปฏิบัติ

๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) องค์กรความรู้จากการวิจัยเรื่อง “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๙ รูปหรือคน ได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและให้ข้อคิดเห็นต่อองค์ความรู้สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๓๒ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	ระดับความเหมาะสม		
	μ	σ	แปลผล
๑. สุขภาวะทางกาย	๔.๗๘	๐.๖๖๗	มากที่สุด
๒. สุขภาวะทางสังคม	๔.๗๘	๐.๔๔๑	มากที่สุด
๓. สุขภาวะทางจิต	๔.๖๗	๐.๗๐๗	มากที่สุด
๔. สุขภาวะทางปัญญา	๔.๘๙	๐.๓๓๓	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๗๘	๐.๔๙๑	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๘ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๙๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบที่นำเสนอ แต่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อการปรับแก้ไของค์ความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรอธิบายขยายความของตัวแปรย่อยให้มีความชัดเจน^{๑๓๗}

^{๑๓๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๗ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๒. ควรนำเสนอในลักษณะของตัวชี้วัดสุขภาวะ^{๑๓๘}

ตารางที่ ๔.๓๓ ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยภาพรวม

(N=๙)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความเหมาะสม		
	μ	σ	แปลผล
๑.ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๒.ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	๔.๕๖	๐.๕๒๗	มากที่สุด
๓.ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๔.ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ	๔.๕๖	๐.๕๒๗	มากที่สุด
๕.ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๖๑	๐.๔๓๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบที่นำเสนอ แต่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อการปรับแก้ไขขององค์ความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรระบุชื่อตัวแปรหลักก่อนแล้วจึงแยกเป็นตัวแปรย่อย^{๑๓๙}
๒. ควรเพิ่มเติมแนวทางการป้องกันการทุจริต ในส่วนของงบประมาณหรือสวัสดิการที่ภาครัฐจัดสรรให้กับผู้สูงอายุ^{๑๔๐}

^{๑๓๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๒ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๔ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๖ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๔ ผลการประเมินความเหมาะสมของสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

(N=๙)

สวัสดิการผู้สูงอายุ	ระดับความเหมาะสม		
	μ	σ	แปลผล
๑. การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๒. ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากหน่วยงาน	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๓. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ	๔.๕๖	๐.๕๒๗	มากที่สุด
๔. สถานที่รองรับผู้สูงอายุ	๔.๕๖	๐.๕๒๗	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๖๑	๐.๔๗๐	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของสวัสดิการผู้สูงอายุ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบที่นำเสนอ แต่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อการปรับแก้ไขขององค์ความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรเพิ่มแนวทางการให้บริการผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมและทั่วถึง^{๑๔๑}
๒. ควรสอบถามความถูกต้อง คำว่า ผู้สูงอายุเรื้อรัง กับ ผู้สูงอายุที่ป่วยเรื้อรัง^{๑๔๒}
๓. ควรระบุผลการวิจัยเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาประเด็นของแต่ละตัวแปรขององค์ความรู้ได้ชัดเจนมากขึ้น^{๑๔๓}

^{๑๔๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๙ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๖ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๓๕ ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักไตรสิกขาโดยภาพรวม

หลักไตรสิกขา	ระดับความเหมาะสม		
	μ	σ	แปลผล
๑. สीलสิกขา (พฤติกรรม)	๔.๖๗	๐.๕๐๐	มากที่สุด
๒. จิตตสิกขา (จิตใจ)	๔.๕๖	๐.๗๒๖	มากที่สุด
๓. ปัญญาสิกขา (ปัญญา)	๔.๕๖	๐.๗๒๖	มากที่สุด
ภาพรวม	๔.๖๑	๐.๕๓๒	มากที่สุด

(N=๙)

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักไตรสิกขา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิในหลักไตรสิกขา

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบที่นำเสนอ แต่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม เพื่อการปรับแก้ไขของคําศัพท์ความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในประเด็นต่อไปนี้

๑. ควรอธิบายขยายความของตัวแปรย่อยให้มีความชัดเจนและมองเห็นเป็นรูปธรรม^{๑๔๔}
๒. ควรปรับคำห้วนย่อย่อด้านศีลสิกขา ให้มีความสอดคล้องกับตัวแปรหลัก ซึ่งองค์ประกอบด้านศีลภาวนา ควรกล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ^{๑๔๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เป็นการสร้างและพัฒนาระบบเพื่อจัดบริการรองรับความต้องการการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้าง และพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ทั้งในเขตเมือง และในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านบุคลากร และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ร่วมกันทำหน้าที่ดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุทั้งบุคลากรวิชาชีพ และอาสาสมัครด้วยการให้บริการ แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยเฉพาะบริการด้านการดูแลและการฟื้นฟูสุขภาพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการเร่งขยายการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ และการพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งถือได้ว่าสอดคล้องเป็นอย่างดีและอาจจะนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และเกิดการพัฒนากุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ดียิ่ง

^{๑๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๘ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๕ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

๔.๔ องค์ความรู้

๔.๓.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” มีวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแผนภาพที่ ๔.๑๕

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี				
ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรที่วัยผู้สูงอายุ - การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษา - การส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่ผู้สูงอายุที่เหมาะสม - การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับครอบครัวและเมื่อกิจกรรม	ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ - มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ - มีการฝึกอบรมและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย - บริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ	ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ - การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสวัสดิการด้านรายได้ - มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ - มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย	ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ - มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ - ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ - มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร	ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ - การจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย - การติดตามและประเมินผลการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ - มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึง - มีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

หลักไตรสิกขา		
ศีลสิกขา (พฤติกรรม) - จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนั้นถวาย - จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตร - ปฏิบัติธรรมร่วมกัน ไม่เอาจิตพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน	จิตตสิกขา (จิตใจ) - มีการมีจิตที่ดวงตมดหรือห้องมาอธิษฐานพรหมวิหาร - ส่งเสริมการเยี่ยงปฎิบัติกรไทย การทำขนมไทย - มีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ	ปัญญาสิกขา (ปัญญา) - มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ - มีนิตยสารท้องถิ่น ปรากฏข่าวบ้าน วิทยากรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจ - มีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

ส่งผ่านหลักธรรมไตรสิกขา

สวัสดิการผู้สูงอายุ				
การจัดบริการสวัสดิการที่ทันสมัย - การจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ - ความสะดวกในการขอรับบริการ - ความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล - การดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ - การบริการให้ความรู้ความเข้าใจจากบุคลากร - การให้บริการอย่างเสมอภาค	ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ - การให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม - มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง - มีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ	สถานที่รองรับผู้สูงอายุ - มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ - มีสถานที่สำหรับรับแจ้งใช้บริการที่เหมาะสม - สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	ด้านสิ่งแวดล้อม - สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ - การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคที่สะดวก - มีการทำกิจกรรมสันทนาการ
ด้านร่างกาย - มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำ - มีการแนะนำการดูแลสุขภาพสุขภาพ - สามารถช่วยให้ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี	ด้านจิตใจ - มีนโยบายสร้างสุขภาพทางจิตใจ - มีบุคลากรที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพพระทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม - มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน - ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ - สามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี	ด้านสิ่งแวดล้อม - สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ - การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคที่สะดวก - มีการทำกิจกรรมสันทนาการ	

มีปัจจัยพื้นฐาน

แผนภาพที่ ๔.๑๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากภารกิจวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังอธิบายได้ว่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ทั้ง ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่ดีทั้ง ๒ อย่าง เพื่อเป็นตัวสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีมากยิ่งขึ้นและในแต่ละด้านมีลักษณะ ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๕ ด้าน มีลักษณะ ดังนี้

๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาระบบบริการการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมและการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม

๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัยและบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ

๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ และการบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย

๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร

๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ การแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึงและการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง ๕ ด้าน ดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐาน ๒ ประการ คือ

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีลักษณะดังนี้

๑) ด้านร่างกาย (Physical domain) ประกอบด้วย มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพและผู้สูงอายุสามารถช่วยให้ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี

๒) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ประกอบด้วย มีนโยบายสร้างสุขภาวะทางจิตใจ มีบุคลากรที่มีความชำนาญการและมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ และผู้สูงอายุสามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วย สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ การเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่สะดวกและมีการทำกิจกรรมสันทนาการ

๒. สวัสดิการผู้สูงอายุ มีลักษณะ ดังนี้

๑) ระบบการจัดการที่ทันสมัย ประกอบด้วย การจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ความสะดวกในการขอรับบริการและความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

๒) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล ประกอบด้วย การดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ การบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรและการให้บริการอย่างเสมอภาค

๓) ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ประกอบด้วย การให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและมีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ

๔) สถานที่รองรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ มีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

โดยปัจจัยทั้ง ๒ ประการจะต้องบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

หลักไตรสิกขา มีหลักปฏิบัติ ดังนี้

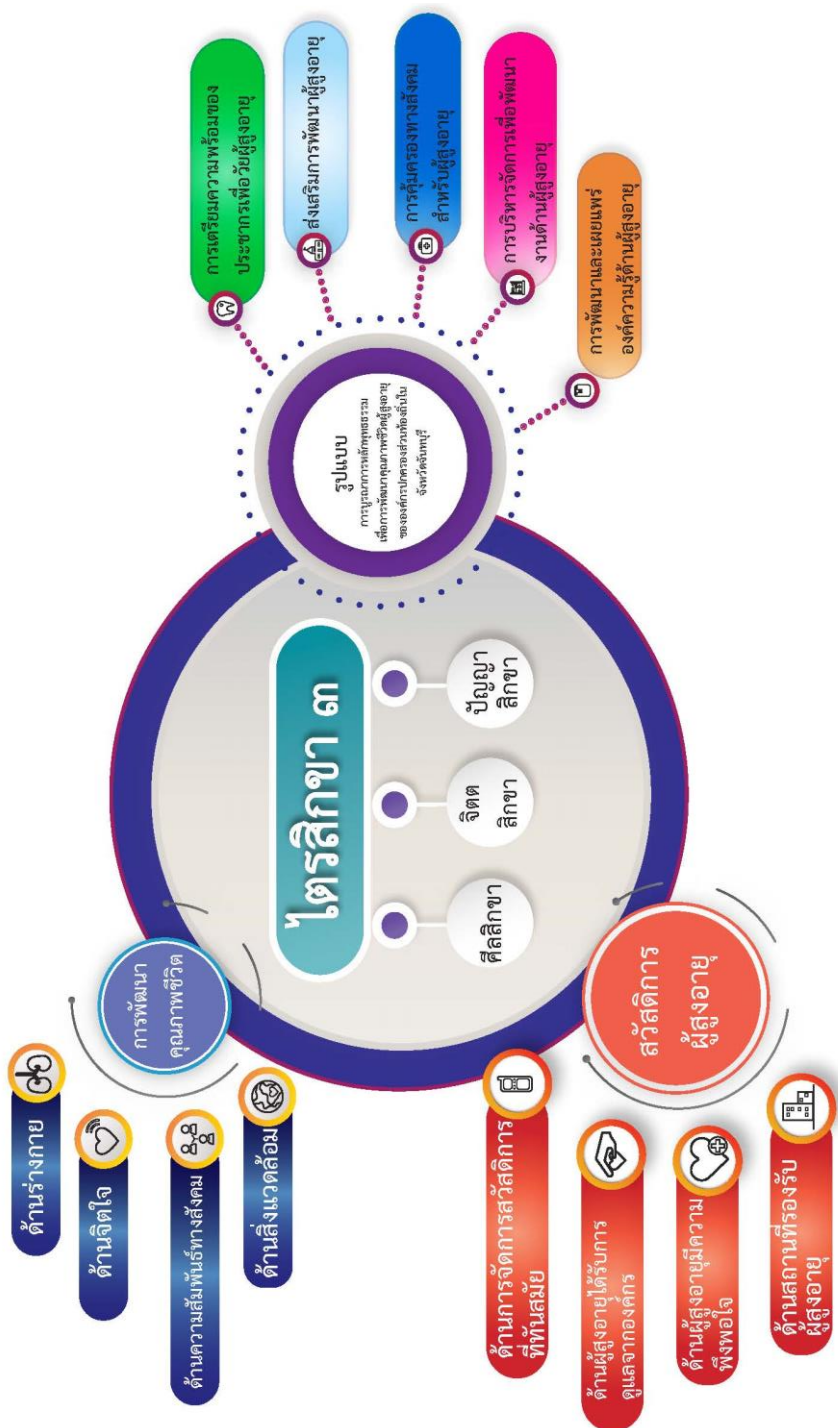
๑) สีสสิกขา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน

๒) จิตตสิกขา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจ ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ

๓) ปัญญาสิกขา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจและมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

๔.๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ ๔.๒๓

แผนภาพที่ ๔.๑๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๒๓ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” สามารถอธิบายได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (๒ ปัจจัยพื้นฐาน + ๑ ส่งผ่านหลักไตรสิกขา) = พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

ปัจจัยพื้นฐาน

ปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย (๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ๑) ด้านร่างกาย ๒) ด้านจิตใจ ๓. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม (๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ๑) การจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ๒) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ๓) ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ๔) สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

ส่งผ่านหลักไตรสิกขา

หลักพุทธธรรมที่นำมาหนุนเสริมเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ครอบคลุมทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมสำคัญที่สามารถนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาระบบคุณภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ประกอบด้วย ๑) สีสสิกขา (พฤติกรรม) ๒) จิตตสิกขา (จิตใจ) ๓) ปัญญาสิกขา (ปัญญา)

พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

เป็นผลลัพธ์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และดำเนินตามนโยบายขององค์กร โดยบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุม อันส่งผลให้มี ๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งนำไปสู่การดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขและสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคมต่อไปได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ ๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การดำเนินการแบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๐ ตัวอย่างซึ่งเป็นขนาดที่เหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง แนวทางการสำรวจผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเองโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ๒) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๓) แบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ๔) สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา ๕) สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA) การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความตรงตามกรอบแนวคิดในการวิจัยด้วยโปรแกรมทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๗ รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑. กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๔ คน ๒. กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ จำนวน ๔ คน ๓. กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน ๓ คน ๔. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน ๓ คน ๕. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันโมเดลหลังการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่ ๒ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๒๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๕ มีอายุ ๓๑ - ๘๐ ปี มีจำนวน ๑๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗ มีสถานภาพสมรส มีจำนวน ๒๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๒๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๐ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๒๐๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๐

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๕๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๑๓) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๖๗๙) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๕) และด้านร่างกาย ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๗๒๗) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๕๗๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = ๐.๗๐๘) ส่วนด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๐.๖๗๖) ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๖๗๑) และด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ($\bar{X} = ๓.๗๖$, S.D. = ๐.๖๓๔) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อมูลเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ๓ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๖๘๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ศีลสิกขา (พฤติกรรม) ($\bar{X} = ๓.๗๘$, S.D. = ๐.๘๒๕) รองลงมาคือ ปัญญาสิกขา (ปัญญา) ($\bar{X} = ๓.๗๓$, S.D. = ๐.๗๓๓) และจิตตสิกขา (จิตใจ) ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๗๕๘) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๑๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D. = ๐.๗๒๐) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๖๖๔) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๐.๗๔๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = ๐.๖๗๘) และด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๗๐$, ๐.๗๒๔) ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้นำเสนอสาระจากวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น ๓ ด้าน คือ ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี และ ๓) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

จากผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๕ ด้านพบว่า

(๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ได้แก่ มีการส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาระบบบริการการศึกษา มีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสม มีกิจกรรมรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็น ผู้สูงอายุมีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม

(๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ได้แก่ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย มีการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อให้บริการที่พิกอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ

(๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน มีการสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวดูแลผู้สูงอายุ มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น

(๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ มีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการส่งบุคลากรไปอบรมศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาองค์กรอยู่ตลอดเวลา มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร

(๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ มีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ มีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึง มีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง มีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ

๒) โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า

๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๘ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๘ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๐๓ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๑๑ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๑๑

๒) สวัสดิการผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล พบว่า สวัสดิการผู้สูงอายุกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๙๒ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๕๑ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๓๒ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๘๓ โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๘๓

๓) หลักสูตรศึกษา ๓

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักสูตรศึกษา ๓ อันประกอบด้วย ศิลศึกษา (พลศึกษา) จิตศึกษา (จิตใจ) ปัญญาศึกษา (ปัญญา) พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๙๐ มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เท่ากับ ๔๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า เมื่อนำหลักสูตรศึกษา ๓ มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๔๐

๓) รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การวิจัยนี้มี ๔ ตัวแปรแฝง อันประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิต สวัสดิการผู้สูงอายุ หลักสูตรศึกษา ๓ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผลจากการวิเคราะห์โมเดล พบว่าค่า p-value = ๘๘.๖๑, ค่าองศาอิสระ (df) = ๗๑, ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) = ๑.๒๔, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) = ๐.๙๗, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = ๐.๙๕, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ

(CFI) = ๑.๐๐, ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) = ๐.๐๒๑ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) = ๐.๐๒๕ มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) = ๔๒๔.๔๕ แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เติบโตตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เมื่อทำการวิเคราะห์หือทธิพลแล้ว พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี แต่สวัสดิการผู้สูงอายุมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยมีอิทธิพลคิดเป็นร้อยละ ๕๑ และเมื่อปัจจัยทั้ง ๒ ประการนั้นเมื่อส่งผ่านหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ๓ ประการนั้นพบว่า มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ โดยมีอิทธิพลคิดเป็นร้อยละ ๔๐

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ทั้ง ๕ ด้าน ประกอบด้วย ๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่ดีทั้ง ๒ อย่าง เพื่อเป็นต้นแบบสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีมากยิ่งขึ้นและในแต่ละด้านมีลักษณะ ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๕ ด้าน มีลักษณะ ดังนี้

๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดการบริการการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมและการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม

๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัยและการบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ

๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ และการบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย

๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร

๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ การแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึงและการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง ๔ ด้าน ดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐาน ๒ ประการ คือ

๑. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีลักษณะดังนี้

๑) ด้านร่างกาย (Physical domain) ประกอบด้วย มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพและผู้สูงอายุสามารถช่วยให้ลุกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี

๒) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ประกอบด้วย มีนโยบายสร้างสุขภาวะทางจิตใจ มีบุคลากรที่มีความชำนาญการและมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

๓) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ และผู้สูงอายุสามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ

๔) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วย สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ การเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคที่สะดวกและมีการทำกิจกรรมสันทนาการ

๒. สวัสดิการผู้สูงอายุ มีลักษณะ ดังนี้

๑) ระบบการจัดการที่ทันสมัย ประกอบด้วย การจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ความสะดวกในการขอรับบริการและความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

๒) ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล ประกอบด้วย การดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ การบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรและการให้บริการอย่างเสมอภาค

๓) ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ประกอบด้วย การให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงและมีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ

๔) สถานที่รองรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ มีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

โดยปัจจัยทั้ง ๒ ประการจะต้องบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

หลักไตรสิกขา มีหลักปฏิบัติ ดังนี้

๑) สีสสิกขา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน

๒) จิตตสิกขา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจ ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ

๓) ปัญญาสิกขา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรากฏชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจและมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ส่วนคือ ๑) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ๒) ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี และ ๓) รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

จากผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ทั้ง ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ๒) ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ๓) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ๔) ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ ๕) ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ผลการวิจัยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุมุ่งเน้นที่ความรู้สึกรับรู้ถึงการมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจส่งผลให้บุคคลมีความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่อันก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรมในการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การทำบุญทำทาน ฟังเทศน์ ฟังธรรม และการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และระบบค่านิยม ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความคาดหวังและมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปารีชาติ ชาลีเครือ**^๑ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิได้แก่ เป้าหมายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ความชัดเจนในการกำหนดนโยบาย การนำสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกจังหวัดชัยภูมิมาเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่

^๑ ปารีชาติ ชาลีเครือ, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๖๒๑-๑๖๓๒.

การประกันสังคม การได้รับการ ช่วยเหลือสาธารณสุขสภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการมีงานทำ มีรายได้
 นั้นนทานการ และการบริการสังคม ด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้ใน
 การดำเนินงานเกี่ยวกับการเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามปัจจัยที่เป็นผลของการวิจัยนี้ คือ การจัด
 สวัสดิการสังคม ได้แก่การประกันสังคม กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง การฝึกอาชีพ
 การดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน สถานสงเคราะห์ด้านรักษาพยาบาล ด้านศาสนกิจ งานอดิเรก ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์
 ดูแลผู้สูงอายุเวลากลางวัน บริการเยี่ยม ผู้สูงอายุที่บ้าน ด้านกีฬา หรือนันทนาการเพื่อความสำเร็จในการ
 เพิ่มคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทัศนาวดี ฉากภาพ**^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง
 "โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา"ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปสุขภาวะของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สุขภาวะทาง
 สังคม สุขภาวะทางปัญญา สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางกาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่ง
 พบว่า การบริหารจัดการ การเสริมสร้างสุขภาพและหลักภาวนา 4 เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะของ
 ผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ
 การพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ มีตัวแปรแฝงภายนอก 2 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยการบริหาร
 จัดการ และปัจจัยการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีหลักภาวนา 4 เป็นตัวแปรส่งผ่าน ที่จะส่งผลให้สุข
 ภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาดีขึ้นและสอดคล้องกับ
 งานวิจัยของ **พระครูโสภณพุทธิศาสตร์ และคณะ**^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โรงเรียนผู้สูงอายุการจัดการสุข
 ภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อธิบายว่า การดำเนินการของโรงเรียน
 ผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ ได้รับการส่งเสริมในรูปแบบ
 การทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน โดยมีการสถิติข้อมูล การเปรียบเทียบกิจกรรมระหว่างชุมชน
 ต่างจังหวัดและกิจกรรมชุมชนเมือง ได้นำเอากิจกรรมไปพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้เกิดความ
 เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ และเป็นการผ่อนคลายความเครียดของผู้สูงอายุจากการอยู่บ้าน ส่งเสริมเรื่องการ
 รับประทานอาหารให้ถูกสุขลักษณะ จัดกิจกรรมเรื่องการดูแลสุขภาวะให้ถูกต้อง ส่งเสริมการออก
 กำลังกายที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุอย่างน้อยอาทิตย์ละ ๒ วันต่อสัปดาห์ ตลอดถึงส่งเสริมให้
 ครอบครัวได้ตระหนักต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และการดูแลสุขภาพโดยองค์รวม

๕.๒.๒ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

^๒ ทัศนาวดี ฉากภาพ, “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

^๓ พระครูโสภณพุทธิศาสตร์และคณะ, “โรงเรียนผู้สูงอายุการจัดการสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุใน
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน ๒๕๖๒) : ๙๖๐-๙๗๒

ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตเมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๗๘ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๐๘ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๐๓ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๑๑ โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๑๑ เมื่อนำหลักไตรสิกขา ๓ มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๔๐

แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม จะมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้นั้นก็ต้องโดยผ่านหลักธรรม คือ หลักไตรสิกขา ๓ เป็นส่วนที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดียิ่งขึ้น การนำหลักพุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา โดยมีศีลเป็นหลักพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกายและสังคม ส่งผลให้ภาวะจิตสงบเป็นสมาธิพร้อมที่จะพัฒนาให้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง และได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **ปรีชญา เทพละออง**^๔ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องทั้งในพระพุทธานุชาและวินัยการสมัยใหม่ คือ ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ สุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด บูรณาการนำหลักพุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา โดยมีศีลเป็นหลักพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกายและสังคม ส่งผลให้ภาวะจิตสงบเป็นสมาธิพร้อมที่จะพัฒนาให้เกิดปัญญาเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง และได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ เป็นการพัฒนาพื้นฐานพฤติกรรมและปรับทัศนคติในการดำรงชีวิตให้มีสุขภาพดี มีจิตใจแจ่มใสเบิกบาน และมีความรู้ คิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งส่งผลต่อสุขภาวะองค์กรรวมอย่างแท้จริงและสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน**^๕ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพระ ๔ ในธุรกิจประกันภัย” พบว่า หลักธรรมพระ ๔ หรือ ๔ คุณลักษณะ คือ ๑) ปัญญาพระ - คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ความรอบรู้ เฉลียวฉลาดรอบคอบ ในการตัดสินใจและสั่งการ ๒) วิริยะพระ - คุณลักษณะทางด้านความขยันอดทน ความอดุสาหะ บากบั่นไม่ย่อท้อ เมื่อพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานก็

^๔ ปรีชญา เทพละออง, “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๔ ฉบับพิเศษ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๖๑) : ๒๐๘-๒๑๗.

^๕ ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน, “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”, **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๗๐-๑๗๙.

สามารถปลูกปลูกใจตนเองได้และมีกำลังใจดี ๓) อนุรักษ์พละ - คุณลักษณะทางด้านการงานไม่มีโทษ ความซื่อสัตย์สุจริตยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการประกอบกิจการ ไม่เป็นโทษหรือเบียดเบียนผู้อื่น ให้ได้รับความเดือดร้อน ๔) สังคหพละ - คุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์สร้างหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยวัตถุ ๔ ประการ ได้แก่ การให้ การใช้วาจาเป็นมิตร สุภาพอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการวางตน เหมาะสมถูกต้องดีงาม มีผลต่อคุณลักษณะของผู้นำหรือผู้ปฏิบัติงาน

สวัสดิการผู้สูงอายุกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ ๐.๙๒ แยกเป็นอิทธิพลทางตรง ๐.๕๑ และอิทธิพลทางอ้อม ๐.๓๒ เป็นอิทธิพลรวม ๐.๘๓ โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ หมายความว่า สวัสดิการผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการ สวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากองค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ ๘๓

แสดงให้เห็นว่าสวัสดิการของผู้สูงอายุมีการพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและมีการร่วมมือกันในหลายภาคส่วนทั้งนี้เพื่อรองรับกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากขึ้นมีการดำเนินการในการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุหรือการจัดการบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามตัวชี้วัดที่กำหนด เช่น การบริการให้ความรู้ คำแนะนำการดูแลสุขภาพ ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปิยะดา ภัคตีอำนาจและคณะ**^๖ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์กรบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา” ผลการศึกษาพบว่า ๑. ด้านการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุหรือการจัดการบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การบริการให้ความรู้ คำแนะนำการดูแลสุขภาพ ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง ๒. การจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุ พบว่า มีการดำเนินการในการจัดสวัสดิการรายได้แก่ผู้สูงอายุตามตัวชี้วัดที่กำหนดบ้าง เช่น การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุยากจนหรือไม่มีบ้าน การส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ การช่วยเหลือค่าครองชีพประจำวัน ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ๓. การส่งเสริมนันทนาการแก่ผู้สูงอายุ พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลกาตอง ยังไม่มีการดำเนินการในการจัดนันทนาการแก่ผู้สูงอายุเลย ตลอดจนจนถึงด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ

^๖ ปิยะดา ภัคตีอำนาจและคณะ, “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์กรบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา”, วารสารวิทยาการจัดการ, ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๗) : ๓๐-๓๓.

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุรินทร์ นิยมางกูร**^๗ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการงานสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย อธิบายว่า ปัจจัยการบริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำประมาณ บุคลากร และการประชาสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับผลการบริหารจัดการงานสวัสดิการผู้สูงอายุทุกด้าน (ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง และด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน)

๕.๒.๓ รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ โดยปัจจัยทั้ง ๒ ประการจะต้องบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ หลักไตรสิกขา โดยเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงามมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิและการพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เกิดจากศีลสิกขา (พฤติกรรม) เป็นอันดับที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้สูงอายุในด้าน “ศีลสิกขา” เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา และใจ มีการแบ่งปันสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและสงเคราะห์สิ่งของต่อผู้อื่น จูงใจให้ปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์อันเป็นวินัย จนนำไปสู่การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยในตนเอง กำกับตนเองให้มีวิถีชีวิตที่ปิดทางเสื่อมจากอบายมุขและสิ่งมอมเมาทั้งหลาย ทำให้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่ความเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทรภิตติคุณ**^๘ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” อธิบายถึง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ ๑) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล ๒) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงามมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็น

^๗ สุรินทร์ นิยมางกูร, “การบริหารจัดการงานสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๒๑-๓๖.

^๘ พระสุนทรภิตติคุณ, “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ”, **วารสารมหาจุฬาริชาการ**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) : ๑๑-๒๕.

กุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมภาติ ๓) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขาสามารถนำมาพัฒนา ๔ ด้าน คือ ภาวนา ๔ ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การดูแลตนเอง ด้ายกายภาพศีลภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธ์กับผู้อื่น จิตตภาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และปัญญาภาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิพาวรรณ ไวศยะนันท์**^๙ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ” พบว่า ผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อมนุษย์สามารถดับทุกข์ย่อมเกิดสุขภาวะทางจิต ส่งผลถึงสุขภาพกายอีกด้วย หลักการของไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา คือ ศีลและสมาธิควบคุมกายและจิตใจ ตามลำดับก่อให้เกิดสติ อันเป็นจุดเริ่มต้นของปัญญาเข้าใจธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพตามวัย และเห็นแจ้งถึงวิธีการดูแลสุขภาพที่เหมาะสมต่อไป นอกจากนี้ การปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ามีผลต่อทั้ง สุขภาพจิต เช่น ความสามารถในการปรับตัวหรือยอมรับต่อโรคร้ายเพิ่มขึ้น การนอนหลับดีขึ้น และผลต่อสุขภาพกาย เช่น สามารถลดระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต ลดอาการปวดได้ ซึ่งการนำหลักการไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ จึงครบถ้วนการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีเกิดจากปัญญาลึกซึ้ง (ปัญญา) เป็นอันดับที่ ๒ แสดงให้เห็นว่าในปัญญามีความสำคัญมากอีกประการหนึ่งเนื่องจาก ปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง และสร้างเงื่อนไขให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง เท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตน สามารถแก้ไขปัญหาวินิจฉัยได้ และสามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ ให้เกิดปัญญาเข้าใจสัจธรรมในชีวิตได้ตามวุฒิภาวะของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุพากรณ์ กัญยะตีบ**^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง” พบว่า การใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การดำเนินชีวิตตามคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาที่ดี ๒) การดำเนินชีวิตตามแบบอย่างคุณุศลหรือบุคคลในสมัยพุทธกาล ๓) การปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมสำคัญในพระไตรปิฎก มีเป้าหมายหลักคือ การมุ่งพัฒนาทางด้านจิตใจของประชาชนและผู้สูงอายุ ดำเนินตามแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของสถานปฏิบัติธรรมโดยใช้รูปแบบการจัดตั้งโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาประชาชนและผู้สูงอายุให้มีสัมมาทิฐิและมุ่งดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งอริยชนด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ หรือเรียกโดยย่อว่า หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และสามารถนำมาพัฒนาเพื่อให้ครอบครัวแห่งการส่งเสริมสุขภาพวิถีพุทธด้วยหลักภาวนา ๔ คือ ๑) กายภาวนา ๒) ศีลภาวนา ๓) จิตตภาวนา ๔) ปัญญาภาวนา ใน

^๙ นิพาวรรณ ไวศยะนันท์, “หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ”, วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนครน่านปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๔๓-๕๘.

^{๑๐} สุพากรณ์ กัญยะตีบ, หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง, (สาธิตานุสรณ์ศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐), หน้า ๑.

ด้านประสบการณ์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มาปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ เหตุผลที่ผู้สูงอายุเข้ามาสถานปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มีความตั้งใจมาทำบุญและปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อมั่นว่าความดีแห่งวิถีพุทธธรรมจะนำตนไปสู่ชีวิตที่ดีงาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทฺธชัยพงค์)**^{๑๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา ๔” ได้เสนอกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา ๔ เป็น Module ได้เป็น PMEWA- Module ประกอบด้วย 1) กายภาวนา (Physical Development) กายภาวนา คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย หรือการฝึกอบรมทางกาย เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพกับผู้คน สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ๒) ศีลภาวนา (Moral Development) คือ การพัฒนาทางร่างกายให้มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนตนเองและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่นให้รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยน้ำใจที่ดีงาม ๓) จิตภาวนา (Emotion Development) การพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือ การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงต่ออารมณ์ที่มากกระทบ นับเป็นการฝึกฝนทำจิตให้เข้มแข็งอย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเหวหรือวิตกกังวลมากเกินไป และ ๔) ปัญญาภาวนา (Wisdom/Intellectual Development) คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันโลกตามหลักไตรลักษณ์ เข้าใจชีวิตตามหลักชั้น ๕ และพัฒนาเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักไตรสิกขา ย่อมนำมาให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ ประสบความสุขที่เกิดจากปัญญาหยั่งรู้ตามความเป็นจริง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีเกิดจากจิตตสิกขา (จิตใจ) เป็นอันดับที่ ๓ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านจิตใจมาเป็นอันดับสุดท้ายก็จริงแต่ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลงตามอายุที่มากขึ้น รวมถึงอารมณ์และจิตใจที่ไวต่อการกระตุ้นจากสิ่งเร้าทั้งภายนอกและภายใน ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวมากขึ้น หากผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวได้ และสะสมเป็นระยะเวลาานอาจจะพบปัญหาสุขภาพจิต ถือเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะสุขภาพจิต สามารถนำไปสู่โรคร้ายและปัญหา ต่าง ๆ ซึ่งมีผลกับกิจวัตรประจำวัน ดังนั้น การฝึกอบรมจิตใจให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง หากได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมจิตใจอย่างสม่ำเสมอแล้ว ย่อมเป็นผู้ที่มีจิตใจยิ้มแย้ม มองโลกในแง่ดี ทนรับสภาพทุกข์เวทนาที่เกิดขึ้นได้ ในการดูแลจิตใจของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่เป็นสุข เป็นเรื่องที่พระพุทธรเจ้าทรงเน้น ในการสร้างเสริมจิตให้มีสุขภาพดีต้องสร้างเสริมให้เกิดจิต ๓ ลักษณะ คือ สมรรถภาพจิตที่มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ คุณภาพจิตดี มีคุณภาพ และสุขภาพจิตดีสงบเย็นอ่อนโยนและนุ่มนวล รวมทั้งสามารถปรับตัวและยอมรับสภาพที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทรภักดีคุณ**^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” อธิบายถึง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย

^{๑๑} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทฺธชัยพงค์), “กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา ๔”, **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๐ (ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๕๖๑๓-๕๖๒๕.

^{๑๒} วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์, “แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ ๑) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศีล ๒) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ติงามมีความสุข โดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิ ๓) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง ๓ ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขาสามารถนำมาพัฒนา ๔ ด้าน คือ ภาวนา ๔ ประกอบด้วย กายภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านกายภาพศีลภาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธภาพกับผู้อื่น จิตตภาวนา คือ การดูแลสภาพจิตใจตนเอง และปัญญาภาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ขวัญษา เอกจิตต์และอุทัย สติมัน^{๑๓}** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน” อธิบายว่า หลักทั้ง ๓ ประการแห่งไตรสิกขา เป็นการศึกษาที่ฝึกคนให้เจริญพัฒนาขึ้นไปในองค์ประกอบทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ศีล เป็นเหมือนการจัดปรับพื้นที่และบริเวณแวดล้อม ให้สะอาดหมดจดเรียบร้อยราบรื่น มีสภาพที่พร้อมจะทำงานได้คล่องสะดวก ๒) สมาธิ เป็นเหมือนการเตรียมตัวของผู้ทำงานให้มีเรี่ยวแรงกำลังความถนัดชัดเจนที่พร้อมจะลงมือทำงาน และ ๓) ปัญญา เป็นเหมือนอุปกรณ์ที่จะใช้ทำงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ เช่น บ้านเรือนที่อยู่ ที่ทำงาน หากฝาผุ พื้นขรุขระ หลังคารั่ว รอบอาคารถนนหนทางกรุงรังทั้งเป็นถื่นไม่ปลอดภัย (ขาดศีล) การจัดแต่งตั้งวางสิ่งของเครื่องใช้ในที่ทำงานไม่มีระเบียบไม่พร้อม ไม่สบายอึดอัดขัดใจ (ขาดสมาธิ) การเป็นอยู่และการทำงานคิดการทั้งหลายไม่อาจดำเนินไปได้ด้วยดี (ขาดปัญญา) ชีวิตและงานจะไม่สัมฤทธิ์จุดหมาย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐควรสนับสนุนในการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งอาจผ่านตัวแทนชุมชน กรรมการชุมชน หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปสู่การปฏิบัติกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒) ภาครัฐควรเตรียมการให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้อาศัยในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอายุตั้งแต่ ๕๐ ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้อาศัยในชุมชน ท้องถิ่นเหล่านั้นเกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ

๓) ภาครัฐควรพัฒนาการบริหารจัดการ ด้านระบบข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้อง ทันสมัยโดยมีระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่สำคัญ ที่จะนำมาใช้ในการวางแผนดำเนินงาน ตลอดจนจะมีการติดตามผล

^{๑๓} ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน, “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๗๐-๑๗๙.

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการ
กับบริหารจัดการ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ควรจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เพียงพอในห้วงเวลาแต่
ละปีงบประมาณ

๒) ควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของการหาอาชีพเสริมให้กับผู้สูงอายุให้มี
รายได้เพิ่มขึ้นและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

๓) ควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม
ต่าง ๆ และให้ผู้สูงอายุเป็นคนกำหนดกิจกรรมเอง ทั้งนี้เพื่อที่กิจกรรมนั้นจะได้เกิดประโยชน์และตรง
ต่อความต้องการของผู้สูงอายุมากที่สุด

๔) ควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องความต้องการความร่วมมือในกิจกรรม
ต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น และควรจัดกิจกรรมในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม

๕) ควรมีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาเพื่อสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถ
เข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียม และปลอดภัย เช่น ที่จอดรถ ทางลาด ป้ายสัญลักษณ์ห้องน้ำ และ จุด
บริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

๖) ควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของการส่งเสริมให้ครอบครัวอยู่กันพร้อม
กันอย่างมีความสุข ให้รู้สึกแจ่มใส เบิกบานกับสิ่งรอบข้างและสามารถควบคุมความรู้สึกของตนเองได้

๗) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะ พัฒนาองค์ความรู้ในการ
ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่มีมาถ่ายทอดเป็นแนว
ทางการปฏิบัติสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับ
ภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลจุดเด่นที่ได้มาปรับปรุงและนำไปพัฒนาการบริหารงานด้านผู้สูงอายุให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) ควรมีการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความอ่อนแอของสภาพทาง
เศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม หรือชุมชนที่มีปัญหาร้ายแรงเกี่ยวกับผู้สูงอายุมากกว่านี้
เพื่อที่จะได้ทราบจุดด้อยหรือจุดอ่อนของการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุแล้วนำมาสร้างโอกาสให้กับ
องค์กรท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับงานพัฒนา
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงต่อไป

๓) ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบบทบาทของแต่ละพื้นที่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะทำให้ทราบข้อแตกต่าง ข้อดี และข้อเสียในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้กับ
ชุมชนอื่นที่มีลักษณะแตกต่างกันต่อไป

๔) ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่น หรือตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอื่นที่แตกต่าง ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ตัวชี้วัดด้านการรับรู้ การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งสื่อสังคมออนไลน์

๕) ควรมีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มกับผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

๖) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมือง และชุมชนชนบท

๗) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา ในประเด็นอื่น ๆ เช่น จริต ๖ ภาวนา ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น เพื่อนำมาบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. **โครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชรัฐ**. กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น, ๒๕๖๑.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. **พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๗**. กรุงเทพมหานคร : เจ เอส การพิมพ์, ๒๕๖๐.

_____. **รายงานการศึกษาเรื่องทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญ วานิชย์, ๒๕๔๘.

_____. **สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ. รายงานประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๖**. มปท. : ๒๕๕๗.

กระทรวงศึกษาธิการ. **รายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ปี ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร : ธีรสารพิมพ์, ๒๕๕๓.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี ๒๕๔๕. **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๖๔**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์. **รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์, ๒๕๕๓.

ดูรายละเอียดในสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. **หลักการศึกษษาของพระพุทธเจ้า**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. **โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์และพูนศิริ วัจนะภูมิ. **ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔.

บ้งอร ธรรมศิริ. **ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปกรณ ปรียากร. **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช, ๒๕๓๘.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. **ศาสตร์แห่งการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๙.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์คำวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๓.
- _____ . **ศัพท์วิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง, ๒๕๕๐.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ทุกข์สำหรับเห็นแต่สุขสำหรับเป็น (แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา)**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสารจำกัด, ๒๕๔๖.
- _____ . **พุทธธรรมฉบับเพิ่มเติมและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- _____ . **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๗.
- _____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๔. นนทบุรี : เอส.อาร์. ฟรินติง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๔.
- _____ . **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์. ฟรินติง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.
- _____ . **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๕. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ผลิธัม, ๒๕๕๕.
- _____ . **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๙.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียง, ๒๕๕๘.
- พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต). **การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๐.
- มัลลิกา บุณนาค. **สถิติเพื่อการตัดสินใจ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๖๐**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทีคิวพี จำกัด, ๒๕๖๐.
- รศรินทร์ เกรย์และคณะ. **มนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ**. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.
- ระพีพรรณ คำหอม. **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วันทนี วาสิกะสินและคณะ. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. **แนวคิดด้านสวัสดิการสังคมสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- _____. **สวัสดิการผู้สูงอายุ: แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์.** ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก๊อปปี้, ๒๕๔๘.
- ศิริวรรณ สิริบุญ. **เทคนิคการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ : การสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึกและการสนทนากลุ่ม.** เอกสารประกอบการสอนวิชา การวิจัยสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.** กรุงเทพมหานคร : อักษราพัฒนา, ๒๕๔๓.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มูลนิธิ). **รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๑.** กรุงเทพมหานคร : ทีคิวพี, ๒๕๕๒.
- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมพร เทพสิทธิ์า. **ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคม.** กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. **ส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.** กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๕.
- สุภาพรณ์ กันยะตีบ. **หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง.** สารานุกรมสุขศาสตร์มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. **มุมมองและประสบการณ์การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ : ในทศวรรษแรกแห่งนโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณและรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL.** กรุงเทพมหานคร : เจริญมั่นคงดีการพิมพ์, ๒๕๕๔.
- สุภางค์ จันทวานิช. **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาสและไพศาล ถิ่นสถิต. **ก่อนวันผลัดใบ.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

องค์การอนามัยโลก. พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส. ๒๕๕๖.

(๒) คุชฎินิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์และรายงานวิจัย:

จามรี พระสุนิลและเบญจมาศ เมืองเกษม. “แกนนำการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนตำบลดงมะดะ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย”. **รายงานวิจัย**. สาขาวิชาการพัฒนาสังคมศาสตร์ นเรศวรวิจัย ครั้งที่ ๑๓ วิจัยและนวัตกรรมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๖๐.

ทัศนมาตี ฉากภาพ. “โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **ปรัชญาคุชฎินิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

จตุติมา ชูเผือก. “ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยการเดินแบบภูมิปัญญาไทยต่อสมรรถภาพทางกายความสามารถในการดูแลตนเองและการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน”. **รายงานวิจัย**. การพยาบาลครอบครัวและชุมชน. สาขาพยาบาลศาสตร์ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๘.

จรัลวรรณ มณีแสงและคณะ. “ประสิทธิผลของการสร้างเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมต่อสุขภาพผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี”. **รายงานวิจัย**. การพยาบาลผู้สูงอายุ. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น, ๒๕๕๙.

ช.ชยินทร์ เพ็ชฌุฑไพศิษฏ์. “แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๕๘.

ดวงใจ คำคง. “ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลลำสินธุ์ อำเภอสรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๔.

นริศรา พิงโพธิ์สภและฐาศุภร์ จันประเสริฐ. “การสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตและสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๕.

พรอนันต์ กิตติมันคง. “การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๗.

พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที). “การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมรรค มหาฎีกา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฎินิพนธ์**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

พระเมธีวราญาณ (สายเพชร วชิรเวที). “การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมรรคมหาฎีกา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฎินิพนธ์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ยุทธนา บุศเนตร. “ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดร้อยเอ็ด”. **รายงานวิจัย**. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๘.
- ยุวดี รอดจากภัย, กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจและไพบุลย์ พงษ์แสงพันธ์. “รูปแบบการพัฒนาชุมชนและครอบครัวต้นแบบเพื่อการดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- ศิริพร เป็งสลิ. “การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขลางค์นคร”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.
- อภิญา เขยชัย. “การศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนโครงการเบี๋ยงซีพ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๔๔.
- อารดา ธารเกียรติกำจร. “คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.
- อุบล บัวชุม. “ผลการสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมต่อความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้สูงอายุที่เป็นโรคมะเร็งอวัยวะสืบพันธุ์สตรี โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

(๓) วารสาร

- ขวัญษา เอกจิตต์ และอุทัย สติมัน. “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๔) : ๑๗๐-๑๗๙.
- ธาริน สุขอนันต์และคณะ. “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนจังหวัดชลบุรี”. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์**. ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔) : ๒๔๐-๒๔๙.
- นิพาวรรณ ไวศยะนันท์. “หลักไตรสิกขากับการส่งเสริมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ”. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนครน่านปริทรรศน์**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๔๓-๕๘.
- ประสงค์ ชาญช่าง. “การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓, (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๔) : ๖๖-๗๘.
- ปรีชญา เทพละออง. “รูปแบบการพัฒนาสุขภาพภาวะองค์รวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๔ ฉบับพิเศษ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๖๑) : ๒๐๘-๒๑๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปารีชาติ ชาลีเครือ. “ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ”. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๖๒๑-๑๖๓๒.
- ปิยะดา ภัคดีอำนาจและคณะ. “แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา”. **วารสารวิทยาการการจัดการ**. ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๗) : ๓๐-๓๓.
- พจน์ อร่ามวัฒนานนท์ และคณะ. “สัมฤทธิ์ผลของการนำนโยบาย ๓๐ บาท รักษาทุกโรคไปปฏิบัติในช่วงปี ๒๕๕๕-๒๕๕๔”. **วารสาร RMUTT Global Business and Economics Review**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๒๐-๒๑.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธชัยพงศ์). “กระบวนการพัฒนาพลพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา ๔”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑๐ (ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๕๖๑๓-๕๖๒๕.
- พระครูภาวนาสังวรกิจ วิ. (สุวิทย์ คำมูล). “การพัฒนาสุขภาวะองค์กรสำหรับผู้สูงวัยตามแนวพุทธจิตวิทยา”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์** ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๗ (กันยายน ๒๕๖๒) : ๓๔๑๓-๓๔๒๓.
- พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจ). “การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอสรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ”. **วารสารธาตุพนมปริทรรศน์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑) : ก.
- พระสุนทรกิตติคุณ. “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ”. **วารสารมหาจุฬาริชาการ**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐) : ๑๑-๒๕.
- พิมพ์สิทธิ์ บัวแก้วและรติพร ถึงฝั่ง. “การดูแลสุขภาพและภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุไทย”, **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๙๔-๑๐๙.
- วรกร เกรียงไกรศักดิ์ดา. “การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ”, **วารสารสมาคมนักวิจัย**. ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐) : ๘๑-๙๗.
- วิไลลักษณ์ พรหมเสนและอัจฉริยา ครุฑาโรจน์. “บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปางต่อการส่งเสริมการมีงานทำและการสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ”. **วารสารการบริหารท้องถิ่น**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน, ๒๕๖๐) : ๗๐-๙๑.
- สุพร หวลกระจาย. “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุชุมชนบางนางอำเภอบางนาทอง จังหวัดชลบุรี”. **วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๒) : ๑๕๓-๑๖๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุภาพรณ์ กันยະดี. หลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง. สารานุกรมสุขภาพบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.

อุเทน ลาพิงค์. “การพัฒนาสุขภาพทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในภาคเหนือ”.
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑) : ๑๓๓-
๒๔๓.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมกิจการผู้สูงอายุ. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔). ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑
พ.ศ. ๒๕๕๒. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dop.go.th/th/laws/1/28/766>
[๒๒ เมษายน ๒๕๖๓].

กรมสุขภาพจิต. เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย
(WHOQOL-BREF-THAI). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.dmh.go.th/>
[๓๐ เมษายน ๒๕๖๓].

กลุ่มพัฒนา อสม.. ความหมายของกลุ่มสุขภาพผู้สูงอายุ ๓ กลุ่ม ในแบบรายงานผลการปฏิบัติงาน
ของ อสม.. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.esanphc.net/vhv/600/bath_](http://www.esanphc.net/vhv/600/bath_MeanOf3GroupsAged.htm)
[MeanOf3GroupsAged.htm](http://www.esanphc.net/vhv/600/bath_MeanOf3GroupsAged.htm), [๓ มกราคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลเกาะขวาง. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<https://www.kohkwang.go.th/obt/vision> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลช้างข้าม. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.changkham.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลท่าหลวง. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.thaluanglocal.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลนายายอาม. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.nayaiamsao.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลปากน้ำแหลมสิงห์. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
[http://www.leamsingha.go.th/pictures/userup/files2061-64%20\(1-99\)\(1\).pdf](http://www.leamsingha.go.th/pictures/userup/files2061-64%20(1-99)(1).pdf)
[๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลปลับปลา. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.ppccity.org/articles/42037132/.html> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลเทศบาลตำบลสนามไชย. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
[http://www.saosanamchai.go.th/index.php?option=com_content&view=arti](http://www.saosanamchai.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3&665Itemid=5)
[cle&id=3&665Itemid=5](http://www.saosanamchai.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3&665Itemid=5) [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลกะแจะ. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.krajae.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://thachangchan.go.th/about.php?id=1&&sub_id=6 [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขนาน. วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.thaluanglocal.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลนายายอาม. **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.nayaiamsao.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].
- ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลปะตง. **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.saopatong.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].
- ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลวังโตนด. **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wangtanode.go.th/vision.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].
- ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลหนองซิม. **วิสัยทัศน์/พันธกิจ/ยุทธศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://nong-chim.go.th/index.php> [๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓].
- จิราวัฒน์ จากุพันธ์. **ไทยหนีไม่พ้นวิกฤตสังคมผู้สูงอายุ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.healthcorners.com> [20 เมษายน ๒๕๖๓].
- สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, ชุดข้อมูลกลาง : การวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://chanthaburi.nso.go.th> [๒๒ เมษายน ๒๕๖๓].

(๕) สัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์ พระมหาสุรินทร์ สุนนฺโท ผศ.ดร.. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- พระปลัดระพี นพธิสารโร ผศ.ดร.. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- พระมหาเกษม กิตติโสภโณ ผศ.ดร.. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ดร.บุญทัน ดอกไธสง. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- รศ.ดร. สุรินทร์ นิยมามงกูร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี. รองหัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์/ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายณริศ กิจอุดม. นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลวังใหม่, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัมภาษณ์ นายธนกรณ์ ชาวแกลง. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองซ้่ม, ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายศุภกิจ จินดาพรรณ. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนายายอาม, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายผูก นิยมส้ตย้. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองซ้่ม, ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายณรงค์ องค์กรประเสริฐ. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลนายายอาม, ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายบรรจบ กวางตี้ด. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลวังใหม่, กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ว่าที่ ร.ต.ประพาส แสงสุข. ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลท่าซ้าง, กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นางสาวสุภาณี กลีบสุวรรณ. สาธารณสุขเทศบาลตำบลเกาะขวาง, กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายธนภัทร ทวยจ้ด. สาธารณสุของค์กรการบริหารส่วนตำบลวังใหม่, ๒๕กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายโสภณ ทองโง้ปูลย์กิจ. สาธารณสุของค์กรการบริหารส่วนตำบลท่าซ้าง, ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

(๖) สนนากลุ่ม :

- สนนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง.รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ผศ.ดร.สุรียา รักษาเมือง. เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (นานาชาติ) อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- อาจารย์ ดร. กางนา ดำจู้ติ. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- นายประสิทธิ์ ผาสุข. ปลัดเทศบาลตำบลหัวกุกญแจ อำเภอบ้านบ้ึง จังหวัดชลบุรี, ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.
- ดร.वलัญชยา เลิศรัชชาพันธ์. ปลัดเทศบาลตำบลพระอินทราชา (ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น), ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ:

1. Primary Sources
2. Secondary Sources

(I) Books:

- Berghorn, F.J., et al. **The dynamics of aging : Original essays on the process and experience of growing old.** Colorado: Westview Press, 1981.
- Denham, M.J.. **Care of the long-stay elderly patient,** (2nd ed.). London: Champman and Hall, 1991.
- Diamantopoulos, A & Siguaw, A.D.. **Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated.** Sage Publications: London, 2000.
- Hutechinson, John G. **Organization : Theory and Classical Concepts.** New York: Holt. Ginchart and Winston, 1976.
- Kelly, Older and Wiser, U.S.. **News & World Report,** 147(2): 2010.
- Likert, Rensis. “ The Method of Constructing and Attitude Scale” . **Reading in Attitude Theory and Measurement.** Fishbeic, Matin, Ed. New York: Wiley & Son, 1967.
- Lindeman RH, Merenda PF, Gold RZ.. **Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis.** Scott, Foresman, Glenview, IL,1982.
- Orem, D.E.. **Nursing Concepts of Practice.** New York: Mc Graw-Hill Book, 2001.
- Peace, S.M.. **Researching social gerontology: Concepts, methods, and issues.** London: SAGE, 1990.
- Weiss, R.. **The Provision of Social Relationship.** In Z. Rubin (Ed), (Doing Unto others Englewood Cliff, N. J: Prentice-Hall, 1972.

(II) Artices:

- Agsdale, D. and Morrow, D.R., “ Quality of Life as a Function of HIV Classification” , **Nursing Research, 39,** (1990): 355-359.
- Zhan, L.. “ Quality of Life: Conceptual and Measurement Issues” . **Journal of Advanced Nursing,** 17 (July, 1992): 979.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง :

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีต่อไป รวมทั้งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึกและเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีตามโมเดลเพื่อส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่องค์กร คำตอบของท่านจะถือว่าเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด ดังนั้นใคร่ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ตรงกับความจริงของท่านให้มากที่สุดและครบทุกข้อ ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๖ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
 ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ
 ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา ๓)
 ตอนที่ ๕ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ ๖ เป็นแบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หวานผล)

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๖๐ - ๗๐ ปี

๗๑ - ๘๐ ปี

๘๑ ปีขึ้นไป

๓. สถานภาพ

โสด

สมรส

หย่าร้าง/แยกกันอยู่

หม้าย

๔. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าประถมศึกษา

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

ปริญญาตรีขึ้นไป

๕. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท

ตั้งแต่ ๑๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็น หรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านร่างกาย						
๑	หน่วยงานมีนโยบายตรวจสอบสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ					
๒	พลังก้ำและเร็วแรงของท่านที่มีอยู่สามารถช่วยให้ท่านลุกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี					
๓	ความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของท่านเป็นอย่างดี					
๔	ท่านสามารถทำงานได้เป็นปกติดีเพียงใด โดยไม่ต้องพึ่งพายาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ					
๕	หน่วยงานมีการแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ					
ด้านจิตใจ						
๑	หน่วยงานมีนโยบายสร้างสุขภาพวะทางจิตใจผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ					
๒	หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความชำนาญในการลงพื้นที่สร้างสุขภาพวะทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุ					
๓	หน่วยงานนำผลประเมินสุขภาพวะทางจิตใจของผู้สูงอายุไปวินิจฉัยอย่างละเอียด					
๔	หน่วยงานนำผลการตรวจด้านสุขภาพวะทางจิตใจมีแจ้งให้ผู้สูงอายุได้รับทราบอย่างชัดเจน					
๕	หน่วยงานมีการแนะนำการดูแลสุขภาพวะทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ					
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม						
๑	หน่วยงานได้เข้ามาให้การช่วยเหลือท่านในเรื่องต่าง ๆ					
๒	ท่านกับบุคคลภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน					

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓	ท่านรู้สึกดีเมื่อได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณี และงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชนท่าน					
๔	ท่านสามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ					
๕	ท่านเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น เช่น (อาหาร/น้ำ) ในการทำกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำ					
ด้านสิ่งแวดล้อม						
๑	สภาพบ้านของท่าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ					
๒	ท่านสามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ในชุมชน					
๓	ชุมชนของท่านมีความปลอดภัย เช่น ปราศจากโจรผู้ร้าย					
๔	บ้านของท่านมีห้องน้ำที่ถูกละเลยลักษณะ					
๕	หน่วยงานจัดให้มีอุปกรณ์และสถานที่สำหรับฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมสันตนาการ					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ลำดับที่	สวัสดิการผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
การจัดบริการสวัสดิการที่ทันสมัย						
๑	หน่วยงานมีการจัดบริการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์					
๒	หน่วยงานมีการจัดบริการ สาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ที่ออกกำลังภายในชุมชน					
๓	หน่วยงานมีการดูแลผู้สูงอายุให้มีการจัดตรวจสุขภาพประจำปี					

ลำดับที่	สวัสดิการผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๔	ท่านมีความสะดวกในการขอรับบริการ ด้านการเงิน และความสะดวกในการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร					
๕	หน่วยงานมีการอบรมให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ ที่ทันสมัย					
ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล						
๑	ท่านได้รับการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ					
๒	ท่านได้รับการบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรของหน่วยงาน					
๓	เจ้าหน้าที่บริการผู้สูงอายุที่มาติดต่อด้วยวาจา ไพเราะ					
๔	การเดินทางของท่านมีความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงาน					
๕	ท่านได้รับการให้บริการอย่างเสมอภาคจากหน่วยงาน					
ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ						
๑	หน่วยงานมีการให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม					
๒	หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง					
๓	หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ					
๔	หน่วยงานมีความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ					
๕	หน่วยงานมีกล่อง/ตู้รับฟังข้อเสนอแนะต่อการให้บริการ					
สถานที่รองรับผู้สูงอายุ						
๑	หน่วยงานมีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ					
๒	หน่วยงานมีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสม					
๓	หน่วยงานมีการจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ					

ลำดับที่	สวัสดิการผู้สูงอายุ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๔	หน่วยงานจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ					
๕	หน่วยงานจัดพื้นที่สีเขียวหรือสวนสาธารณะ					

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา ๓)

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ลำดับที่	หลักพุทธธรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ศีลสิกขา						
๑	หน่วยงานสร้างสวนสุขภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน					
๒	หน่วยงานได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมกันปลูกต้นไม้ในชุมชน					
๓	มีการจัดกิจกรรมสร้างสายใยสัมพันธ์ร่วมกันทุกกลุ่มอายุในชุมชน					
๔	จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช					
๕	จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ทำบุญตักบาตรและมาปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน					
จิตตสิกขา						
๑	หน่วยงานมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิในโรงพยาบาล ระหว่างรอแพทย์ตรวจ					
๒	ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทย การร้อยพวงมาลัย การซ่อมแซมเสื้อผ้า เป็นต้น					
๓	หน่วยงานมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา					
๔	หน่วยงานส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำสมาธิทุกวัน					

ลำดับที่	หลักพฤติกรรม	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๕	หน่วยได้มีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ					
ปัญหาศึกษา						
๑	หน่วยงานจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพ โดยผู้อยู่ในวัยก่อนสูงอายุหรือผู้สูงอายุที่มีความพร้อม เพื่อการแสดงคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ					
๒	หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายจิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจ					
๓	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจ					
๔	มีการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ ฟังตนเองจนเป็นที่ฟังของคนอื่นได้					
๕	หน่วยงานมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง					

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

คำชี้แจง : โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ						
๑	หน่วยงานมีการส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษา					
๒	หน่วยงานมีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสม					
๓	หน่วยงานมีกิจกรรมรณรงค์ให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ					
๔	หน่วยงานมีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน					
๕	หน่วยงานมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม					
ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ						
๑	มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ					
๒	หน่วยงานมีการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ					
๓	หน่วยงานมีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย					
๔	มีการจัดทำทะเบียนผู้สูงอายุเพื่อให้บริการที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้					
๕	มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ					
ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ						
๑	มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน					
๒	หน่วยงานสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุ					
๓	หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ					

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี	ระดับปฏิบัติการ				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๔	มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย					
๕	มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปกรณ์ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความจำเป็น					
ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ						
๑	มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ					
๒	หน่วยงานมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ					
๓	มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ					
๔	หน่วยงานมีการส่งบุคลากรไปอบรมศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้นำมาปรับปรุงพัฒนาองค์กรอยู่ตลอดเวลา					
๕	หน่วยงานมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร					
ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ						
๑	มีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย					
๒	หน่วยงานมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ					
๓	หน่วยงานมีการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึง					
๔	หน่วยงานมีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง					
๕	หน่วยงานมีกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ					

ตอนที่ ๖ แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ
ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ
ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
ปัญหาและอุปสรรค

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่าตอบแบบสอบถามนี้

แบบสัมภาษณ์

**เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี**

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....น

ชื่อ/นามสกุล.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....ชื่อหน่วยงาน.....

ตอนที่ ๒ ตามทัศนะของท่าน ท่านจะอย่างไรเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ

.....
.....
.....
.....
.....

๓. ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ ตามทัศนะของท่าน ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม (ไตรสิกขา) จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ต่อไปนี้ได้อย่างไร

๑. ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามหลักศีลสิกขา จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามหลักของจิตตสิกขา จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร

.....
.....
.....

๓. ท่านคิดว่าการปฏิบัติตามหลักของปัญญาสิกขา พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ได้อย่างไร

.....
.....
.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อ
ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ค่า (Index of Item Objective Congruence : IOC)

ผลการวัดความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (IOC) ของแบบสอบถาม
 ผู้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักสูตรธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
 ผู้วิจัย พระครูปลัดธีรวิทย์ วิสุทโธ (หัวหน้าผล)
 หลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาธรรม
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านร่างกาย									
๑	หน่วยงานมีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พนักงานและเจ้าหน้าที่สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุที่เคลื่อนไหวร่างกายไม่ได้	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พนักงานมีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ของท่านเป็นอย่างดี	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พนักงานสามารถทำงานได้เป็นปกติโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หรือการวิพากษ์การแพทย์อื่น ๆ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการแนะนำการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างจริงจัง	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านจิตใจ									
๑	หน่วยงานมีนโยบายสร้างสุขภาพจิตให้ผู้สูงอายุเป็นประจำ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความชำนาญในการส่งเสริมสร้างสุขภาพจิตแก่ผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความสามารถทางจิตของผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีบุคลากรที่มีความสามารถทางจิตของผู้สูงอายุไปปฏิบัติงานอย่างละเอียด	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

29/10/63

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
๔	หน่วยงานมีบุคลากรตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างจริงจัง	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม									
๑	หน่วยงานได้เข้ามาให้การช่วยเหลือท่านในเรื่องต่าง ๆ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านกับบุคคลภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านรู้สึกมีคุณค่าเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชนของท่าน	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพและติดต่อขอรับบริการสุขภาพได้เป็นอย่างดี	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	ท่านเป็นผู้ที่มีความช่วยเหลือคุณลักษณะ (อาหหาร) ในการทำกิจกรรมของชุมชนเป็นประจำ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านสิ่งแวดล้อม									
๑	สภาพบ้านของท่าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอเหมาะสมกับชีวิต	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านสามารถเข้าถึงบริการและเข้าถึงระบบสาธารณสุขในชุมชนของท่าน	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	บ้านมีความมั่นคงและปลอดภัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	บ้านของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวก	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานจัดให้มีอุปกรณ์และสถานที่สำหรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

29/10/63

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับบริการผู้สูงอายุ

ลำดับที่	บริการผู้สูงอายุ	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
การให้บริการผู้สูงอายุที่ทันสมัย									
๑	หน่วยงานมีการจัดการที่ทันสมัยไปจนถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ให้บริการ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการจัดการที่ทันสมัยที่เอื้ออำนวยแก่ผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการดูแลผู้สูงอายุให้มีการจัดการสุขภาพประจำปี และรักษาพยาบาลผู้สูงอายุที่ด้อยบริการ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านมีความสะดวกในการขอรับบริการด้านการศึกษาและความสะดวกในการรับผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการขอรับให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุที่ทันสมัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด									
๑	ท่านได้รับการดูแลผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านได้รับการบริการที่มีความรู้ความเข้าใจจากผู้ดูแลผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	เจ้าหน้าที่บริการผู้สูงอายุที่มีความรู้ความเข้าใจ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การดำเนินงานของท่านมีความสะดวกในการติดต่อหน่วยงาน	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

29/10/63

ลำดับที่	บริการผู้สูงอายุ	ผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ค่า IOC	แปลผล
		๑	๒	๓	๔	๕			
ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด									
๑	ท่านได้รับการบริการอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงาน	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการบริการอย่างใกล้ชิดและเอื้ออำนวย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการบริการที่ทันสมัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
สถานที่รองรับผู้สูงอายุ									
๑	หน่วยงานมีสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการจัดการที่ทันสมัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีการจัดการที่ทันสมัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการจัดการที่ทันสมัย	+	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

29/10/63

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักกิจกรรม

ประเภท	หลักกิจกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	รวม		
พิชิตศึกษา								
๑	หน่วยงานสร้างส่วนสุขภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมด้วยกัน มีสมาชิกออกวิ่งราย	+	+	+	๑	๓	๐b	ใช้ได้
๒	หน่วยงานได้มีกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การรวมกันผู้ที่ไม่ได้เล่นกีฬาอย่างจริงจัง และกิจกรรมสุขภาพแบบมีส่วนร่วม	+	+	+	๑	๓	๐b	ใช้ได้
๓	มีการจัดกิจกรรมสร้างสายสัมพันธ์ ร่วมกันทุกกลุ่มอายุในชุมชน โดยหา เงินทุนสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน	+	+	+	๑	๓	๐b	ใช้ได้
๔	จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยเน้นค้ำพระ มาสละธรรมะ การฟังและสนทนาธรรมจากนักบวช	+	+	+	๑	๓	๐b	ใช้ได้
๕	จัดปฏิบัติธรรมวิภาสวฑูที่วัด ทุกวัน พระ สมนงค์ ทำบุญตักบาตรและมา ปฏิบัติธรรมร่วมกับจิตอาสาที่วัดและ การมีสื่อปฏิบัติธรรม ในโอกาสพิเศษ ต่าง ๆ ร่วมกัน	+	+	+	๑	๓	๐b	ใช้ได้
จิตศึกษา								
๑	หน่วยงานมีการมีการเปิดหอสมุดเด็ก หรือห้องทำสมาธิในโรงพยาบาล ระหว่างรอแพทย์ตรวจ	+	+	+	๐	๔	๐d	ใช้ได้
๒	ส่งเสริมกิจกรรมเชิงปฎิบัติหรือ การทำ ชมไทย การร้องเพลงสมัย การชงและเสียด้า เป็นต้น	๐	+	+	๐	๓	๐b	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการให้ผู้สูงอายุมีความสุข เบิกบาน การให้ผู้สูงอายุจะสุขใจได้คือ เงินที่มีหรือเงินที่เหลือจากธนาคาร	๐	+	+	๐	๓	๐b	ใช้ได้

29/11/69

ประเภท	หลักกิจกรรม	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	รวม		
จิตศึกษา								
๔	หน่วยงานส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำสมาธิทุกวัน	๐	+	+	+	๓	๐b	ใช้ได้
๕	หน่วยงานได้มีการมีปฏิบัติธรรม ให้กับผู้สูงอายุทุกวันพระ	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้
ปัญญาศึกษา								
๑	หน่วยงานจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพ เด็กวัยสามและ (๐ - ๓ ปี) โดยผู้ดูแลในวัยก่อนสูงอายุ หรือผู้สูงอายุที่มีความพร้อม เพื่อการดูแลคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้
๓	มีอุปกรณ์สุขภาพป้องกัน ประชาชนบ้านริชชองกรมจัด กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับกรรักษาสุขภาพกาย และ จิตใจ	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้
๔	มีการจัดกิจกรรมศูนย์สามวัยใจเป็นร้อย ให้ผู้สูงอายุ พักผ่อนจนเป็นที่พึงของครอบครัว	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง	+	+	+	+	๔	๐d	ใช้ได้

29/11/69

ตอนที่ ๕ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี

ประเภท	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปล ผล
		๑	๒	๓	๔	รวม		
ด้านการให้ความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ								
๑	หน่วยงานมีการส่งเสริมการเข้าถึงและ พัฒนาการให้บริการการศึกษา	+	+	+	๐	๔	๐d	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการส่งเสริมการเรียนรู้ ตั้งแต่เบื้องต้นตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่ผู้สูงอายุที่เหมาะสม	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีกิจกรรมรณรงค์ให้สังคม หรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้อยู่สูงวัยและมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีการส่งเสริมให้ประชาชนทุกวัยเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแล รับผิดชอบผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม ส่งเสริมและสร้างวินัยของคนในวัยอื่น	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ								
๑	มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่ ออกกำลังกายแบบผสมให้ผู้สูงอายุ	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการส่งเสริมการออกกำลังกาย สำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนการให้ กิจกรรมนันทนาการ	+	+	+	+	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

29/11/69

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดชลบุรี	ผู้เข้าร่วม					สรุปและประเมินผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ									
๓	หน่วยงานมีการฝึกอบรมและจัดความที่ เหมาะสมกับวัย ประการสำคัญคือ ผู้สูงอายุ ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสังคมหรือ ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการจัดทำขบวนผู้สูงอายุ ประสาน หน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อให้บริการที่พิถี พิถันแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ช่วยทำ ความสะอาดช่วยเตรียมอาหารต่าง ๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ									
๑	มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการ ด้านรายได้พื้นฐาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานสนับสนุนให้สมาชิกใน ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุไม่มี ศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการประชาสัมพันธ์ให้ ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่ หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้บริการและ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิขั้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ ผู้สูงอายุ มีบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ ตามที่อยู่อาศัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับอุปการณ ในการดำรงชีวิตประจำวันตามความ จำเป็น จัดให้มีบริการสำหรับผู้สูงอายุใน ชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

Jan 10.62

ลำดับที่	การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดชลบุรี	ผู้เข้าร่วม					สรุปและประเมินผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาฐาน ผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้าน ผู้สูงอายุ									
๑	มีการจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูล ผู้สูงอายุ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการฝึกอบรมบุคลากรด้าน ผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้าน ผู้สูงอายุฝึกอบรมกับหน่วยงานที่มีการ จัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและ พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีการส่งบุคลากรไปอบรม ศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้นำมา ปรับปรุงพัฒนาองค์ของบุคลากร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการสนับสนุนส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุได้เข้ารับการพัฒนาในการ ทำงานของบุคลากรได้ตลอดเวลา	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้าน ผู้สูงอายุ									
๑	มีการจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูล ผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	หน่วยงานมีการติดตามและประเมินผล การดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนา ผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนา ผู้สูงอายุแห่งชาติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	หน่วยงานมีการแจ้งผลการปฏิบัติงาน ด้านผู้สูงอายุทราบโดยทั่วถึง	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๔	หน่วยงานมีการพัฒนาปรับปรุงในส่วน ที่ขาดตกบกพร่องตลอดเวลา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	หน่วยงานมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ เป็นประจำ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

Jan 10.62

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
(Try Out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๓๘/๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูปลัดสิทธิชัย ฉายา วิสุทโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๒๐๑๑๐๔๒๐๑ นิสิต
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรภายในหน่วยงานของท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ
ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๑-๙๙๙๓๑๑๕๔

(นายจำเริญ ท้าววรรณะ)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ลง

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ผลการวัดความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม
เรื่อง การบูรณาการหลักสูตรรวมเพื่อการพัฒนาศักยภาพ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
ผู้วิจัย พวงนงนิตย์ฉิมฉิม ฐิตกุล (หัวหน้าผล)
หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
.....

Cases	Valid	N	%
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

จำนวน	Cronbach's Alpha	N of Items
ด้านการพัฒนาศักยภาพ (A1-D5)	.867	20
ด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ (E1-I5)	.867	25
ด้านหลักโภชนาการ (J1-K5)	.868	15
ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ อสม. (L1-P5)	.884	25
รวม	.952	85

Dr. P. N. S.
9 n w b e

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	269.30	965.321	.189	.952
A2	269.60	951.283	.518	.951
A3	269.63	959.137	.388	.951
A4	269.60	940.938	.584	.951
A5	269.70	956.079	.450	.951
B1	269.50	961.707	.250	.952
B2	269.90	954.576	.393	.951
B3	269.57	962.047	.250	.952
B4	269.87	964.740	.203	.952
B5	269.73	956.409	.348	.952
C1	269.57	942.737	.528	.951
C2	269.47	956.740	.363	.952
C3	269.40	946.524	.573	.951
C4	269.13	952.120	.465	.951
C5	269.83	940.282	.540	.951
D1	269.33	952.782	.447	.951
D2	269.37	946.861	.514	.951
D3	269.63	950.171	.453	.951
D4	269.53	949.637	.566	.951
D5	269.80	941.545	.565	.951
E1	269.37	957.551	.313	.952
E2	269.50	966.810	.231	.952
E3	269.30	959.114	.344	.952
E4	269.47	957.016	.454	.951
E5	269.70	949.597	.558	.951
F1	269.60	955.766	.453	.951
F2	270.00	960.276	.341	.952
F3	269.70	971.183	.178	.952
F4	269.87	977.430	-.017	.953
F5	269.77	966.668	.181	.952
G1	269.63	958.378	.297	.952

Dr. P. N. S.
9 n w b e

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
G2	269.60	962.593	.304	.952
G3	269.87	955.154	.432	.951
G4	269.67	953.954	.456	.951
G5	269.50	957.569	.417	.951
H1	269.77	947.013	.549	.951
H2	269.43	950.737	.522	.951
H3	269.77	949.357	.692	.951
H4	269.77	946.047	.670	.951
H5	269.70	950.976	.529	.951
I1	269.70	952.562	.446	.951
I2	269.83	955.592	.433	.951
I3	269.70	954.838	.513	.951
I4	269.67	952.989	.582	.951
I5	269.63	943.826	.618	.951
J1	269.43	955.702	.478	.951
J2	269.63	954.654	.488	.951
J3	269.67	957.471	.384	.951
J4	269.63	953.413	.434	.951
J5	269.77	953.771	.469	.951
K1	269.63	953.964	.357	.952
K2	269.73	957.306	.470	.951
K3	269.43	959.564	.460	.951
K4	269.70	961.252	.336	.952
K5	269.60	955.972	.448	.951
L1	269.27	953.789	.545	.951
L2	269.53	950.120	.692	.951
L3	269.47	956.395	.370	.952
L4	269.60	952.938	.484	.951
L5	269.50	948.672	.496	.951
M1	269.73	936.616	.672	.950
M2	269.60	938.662	.674	.950

Dr. P. N. S.
9 n w b e

Item-Total Statistics				
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
M3	269.67	939.747	.676	.950
M4	269.40	947.559	.617	.951
M5	269.40	953.283	.466	.951
N1	269.50	951.914	.510	.951
N2	269.50	959.155	.552	.951
N3	269.53	961.223	.369	.952
N4	269.67	954.713	.397	.951
N5	269.43	955.220	.431	.951
O1	269.23	947.357	.612	.951
O2	269.47	943.982	.820	.950
O3	269.57	947.909	.548	.951
O4	269.43	949.633	.618	.951
O5	269.33	945.333	.590	.951
P1	269.23	948.185	.595	.951
P2	269.37	949.068	.619	.951
P3	269.33	949.816	.562	.951
P4	269.50	948.328	.526	.951
P5	269.40	950.386	.594	.951
Q1	269.63	998.792	-.311	.955
Q2	269.30	992.700	-.277	.954
Q3	269.30	974.907	.027	.953
Q4	269.27	968.823	.143	.952
Q5	269.03	964.240	.216	.952

Dr. P. N. S.
9 n w b e

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

นายณรงค์ องค์กรประเสริฐ
ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลนายาย
อาม
สัมภาษณ์ ณ เทศบาลตำบลนายายอาม
วันเสาร์ ที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายธนกรณ์ ชาวแกลง
ตำแหน่ง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนอง
ซืม
สัมภาษณ์ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองซืม
วันอังคาร ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ว่าที่ ร.ต.ประพาส แสงสุข
ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลท่าช้าง
สัมภาษณ์ ณ เทศบาลตำบลท่าช้าง
วันพุธที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายนริศ กิจอุดม
ตำแหน่ง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลวังใหม่
สัมภาษณ์ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
วันอังคาร ที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นางสาวสุภาณี กลีบสุวรรณ
ตำแหน่ง สาธารณสุขเทศบาลตำบลเกาะขวาง

สัมภาษณ์ ณ เทศบาลตำบลเกาะขวาง
วันพฤหัสบดีที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายธนภัทร ทวยจัด
ตำแหน่ง สาธารณสุของค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่

สัมภาษณ์ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
วันอาทิตย์ที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายบรรจบ กวางดี๊ด
ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลวังใหม่
สัมภาษณ์ ณ เทศบาลตำบลวังใหม่
วันอังคารที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายผูก นิยมสัตย์
ตำแหน่ง ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองซิม
สัมภาษณ์ ณ เทศบาลตำบลหนองซิม
วันศุกร์ที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔

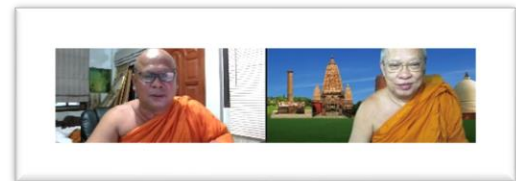
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.
ตำแหน่ง เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
สัมภาษณ์ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
สัมภาษณ์ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

พระมหาสุนันท์ สุนนโท ผศ.ดร.
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ ผ่านระบบออนไลน์ Zoom Video
Conferencing
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายศุภกิจ จินดาพรรณ
ตำแหน่ง นายกองค้การบรหิรส่วนตำบลนายายอาม
สั้มภาษณั้ ณ องค้การบรหิรส่วนตำบลนายายอาม
วันพฤท้ส ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔

นายสมบรูณ์ บำรุงพนิชถาวร
ตำแหน่ง นายกองค้การบรหิรส่วนตำบลท่าซ้าง
สั้มภาษณั้ ณ องค้การบรหิรส่วนตำบลท่าซ้าง
วันจันทรที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

(ผู้ให้สั้มภาษณั้แทน) นายโสภณ ทองไพบูลย์กั้จ
ตำแหน่ง สาธารณสุของค้การบรหิรส่วนตำบลท่าซ้าง
สั้มภาษณั้ ณ องค้การบรหิรส่วนตำบลท่าซ้าง
วันพฤท้ส ที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๔

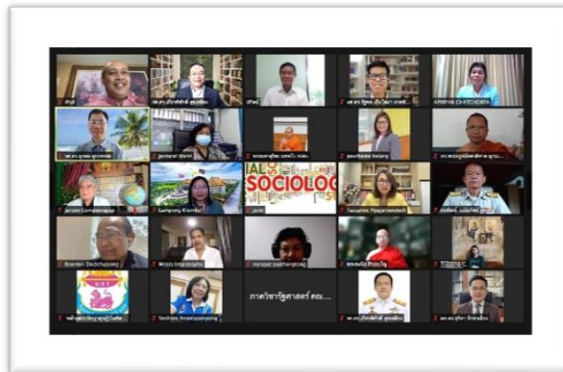

รศ.ดร. สุรินทร์ นียมางกูร
 ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร
 บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
 สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย
 สัมภาษณ์ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย
 วันจันทร์ ที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

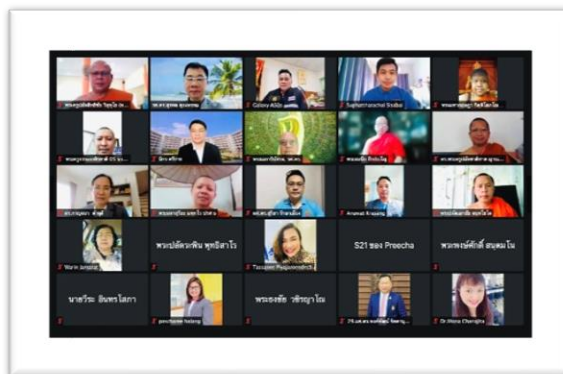

ผศ.ดร. ชิตวุฒิ หมั่นมี
 ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรรัฐประ
 ศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 สัมภาษณ์ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย
 วันจันทร์ ที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ภาคผนวก ซ
ประมวลภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ
(FOCUS GROUP DISCUSSION)

การสนทนากลุ่มผ่านระบบออนไลน์ Zoom Video Conferencing วันศุกร์ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

การสนทนากลุ่มผ่านระบบออนไลน์ Zoom Video Conferencing วันศุกร์ที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๔

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – ฉายา/นามสกุล : พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๒
- ภูมิลำเนา : วัดกะทิง ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
๒๒๒๑๐
- การศึกษา
- พ.ศ.๒๕๓๘ : นักธรรมชั้นเอก
- พ.ศ.๒๕๖๐ : พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ.๒๕๖๒ : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- งานปกครอง
- พ.ศ.๒๕๓๙ : เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคลองไผ่บูลย์ ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
- พ.ศ.๒๕๔๓ : เป็นประธานสงฆ์ สำนักสงฆ์สอยดาวนิมิตเขาคิชฌกูฏ ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
- พ.ศ.๒๕๖๒ : เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดโค้งสนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี
- พ.ศ.๒๕๖๔-ปัจจุบัน : เป็นเจ้าอาวาสวัดกะทิง ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
- ผลงานทางวิชาการ : **งานวิจัย**
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานเทศบาลในอำเภอคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” สารนิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๒.
- : **บทความวิจัย**
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๕).

: บทความทางวิชาการ

- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” **นิตยสารพุทธจักร**. (ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสิหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๔): ๘๖-๙๕.
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ. พุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ. **วารสาร มจร เลขปริทัศน์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๔).
- พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ. การพัฒนาชุมชนเชิงพุทธบูรณาการ. **วารสาร มจร เลขปริทัศน์**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๔).

ศึกษาดูงาน

- : ศึกษาดูงานนอกสถานที่ ณ ศูนย์ราชการ หน่วยงาน คือ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) จังหวัดปทุมธานีและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ณ ศูนย์ราชการแจ้งวัฒนะ
- ศึกษาดูงานต่างประเทศ ณ ประเทศสิงคโปร์ ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๑

ปีที่เข้าศึกษา

: ๒๕๖๒

ปีที่สำเร็จการศึกษา

: ๒๕๖๔

ที่อยู่ปัจจุบัน

: วัดกะทิง ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
๒๒๒๑๐